

somuncubaba

AYLIK İLİM KÜLTÜR VE EDEBİYAT DERGİSİ YIL: 33 • SAYI: 310 • AĞUSTOS 2026 • ISSN:2791-9595

Şekil, Mânâ ve
Ahlâk Üçgeninde
Hakîkî Dindarlık

Ramazan ALTINTAŞ

Hz. Peygamber'in
Ömrüne
Yemin Edilmesi

Hamit DEMİR

Suyun Dilinden
Dünyaya Uzanan
Bir Vakıf Medeniyeti

Ayhan İŞÇEN

Kültür ve
Edebiyatımızda
İstanbul Kasırları

M. Nihat MALKOÇ

Kur'an'da
İncir Ağacı ve
Meyvesi

Oğuzhan AYDIN

ISSN:2791-9595

9 771302 080076 00267

DİVÂN-I HULÛSÎ MOBİL UYGULAMASI YAYINLANDI!

20.Yüzyıl Mutasavvıf Dîvân Şâiri
Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi'nin
Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî adlı eseri
Mobil Uygulamaya Aktarıldı!

Oku - İncele - Dinle

Fihrist - Arama

Sözlük - Kelimeler

Dîvân Radyo

Dîvândan Görseller

Android ve iOS
Platformlarından
Ücretsiz
İndirebilirsiniz.

ANDROID & IOS İNDİR

ES-SEYYİD OSMAN
HULÛSÎ EFENDİ VAKFI

İstanbul Kasırlarında Tarih, Kültür ve Estetik

İstanbul, asırlar boyunca medeniyetimizin incisi, estetik anlayışımızın ve mîmarî zarâfetimizin en görkemli tecellîgâhı olmuştur. Bu aziz şehir; camileri, külliyesi, surları ve saraylarıyla bir devrin rûhunu günümüze taşıırken, Boğaziçi'nin ve yeşil koruların arasına gizlenmiş olan kasırlar, Osmanlı estetiğinin en zarif hususiyetlerini muhâfaza eden müstesnâ yapılardır.

Sözlükte "görmek, ev, konak veya saraycık" anlamına gelen kasır; hükümdarların dinlenmek, nefeslenmek, devlet işlerinin yoğunluğundan bir nebze olsun sıyrılıp tabiatla hemhâl olmak üzere inşâ ettirdikleri özel mekânlardır. Ancak Osmanlı medeniyetinde bir mekân, asla sadece taştan ve ahşaptan ibaret değildir. İslâm sanatının temelinde yatan "maddeyi mânâ ile yoğurma" anlayışı, İstanbul kasırlarında da en somut şekliyle karşımıza çıkar.

Tabiatla Barışık Bir Mîmarî Anlayış

İstanbul'daki İhlamur, Küçüksu, Aynalıkavak, Beykoz, Maslak ve Göksu gibi kasırları incelediğimizde, dönemin mîmarî üslûbundaki derin zarâfeti görürüz. Batı etkilerinin hissedilmeye başlandığı geç dönem Osmanlı mîmarîsinde dahi, yerli doku ve İslâm estetiğinin mühim esasları korunmuştur: Tabiata saygı ve mahremiyet.

Bir kasır, inşâ edildiği korunun veya deniz kıyısının tabîî dengesini bozmaz; aksine Yeşilin ve Mavi'nin ortasında bir mücevher gibi parıldar. Pencerele; gökyüzünün ışığını, denizin yakamozunu ve ağaçların hışırtısını içeri alacak şekilde tasarlanmıştır. Bu yapılar, insana sadece bir barınma alanı değil, aynı zamanda Rabb'imizin yarattığı muazzam tabiatı tefekkür etme imkânı sunar.

Kültürün ve Edebiyatın Meşveret Mîmarîsi

Kasırlar, sadece mîmarî birer eser değil; aynı zamanda birer kültür, sanat ve edebiyat merkezidir. Aynalıkavak Kasrı'nın musikî tarihimizdeki yeri, İhlamur Kasrı'nın edebî sohbetlere ve devlet kâbullerine ev sahipliği yapması, bu mekânların yaşayan birer rûhu olduğunun en açık göstergesidir. Sultanların, şairlerin, hattatların ve bestekârların bir araya geldiği bu zarif mekânlarda, edebiyatımızın en nâdîde beyitleri yankılanmış, musikimizin en derin makamları meşk edilmiştir.

Duvarları süsleyen hat levhaları, ahşap oymacılığının ve kalem işi sanatının en güzel örnekleri, yapının her köşesinde medeniyetimizin "güzellik" arayışını gözler önüne serer. Estetik, burada bir gösteriş değil; bir ahlâk ve edep tezâhürüdür.

İstanbul'un her bir kasrı, kendine has mîmarî karakteri ve barındırdığı tarihî hafızayla bu estetik mirası farklı bir boyuta taşır. Boğaziçi'nin kıyısında âdeta bir dantel gibi işlenmiş olan Küçüksu Kasrı, kabartmaları ve görkemli cephesiyle suyun mırıltısına estetik bir ritim katar. İhlamur ağaçlarının kokusuyla sarılı İhlamur Kasrı, Sultan Abdülmecid'in şehirden kaçıp doğayla ve edebî sohbetlerle baş başa kaldığı bir huzur vahası olarak öne çıkar. Haliç'in kıyısında musikî tarihimizin kalbinin attığı Aynalıkavak Kasrı, Sultan III. Selim'in bestelerine ilham veren ve Doğu mîmarîsinin sivil örneklerini taşıyan nâdîde bir kubbedir. Yeşillikler içinde yükselen Maslak Kasırları ise ahşap işçiliği, seraları ve av köşkleriyle Osmanlı'nın tabiattaki sadeliğe ve mahremiyete verdiği değeri gözler önüne serer. Her biri, yapıldığı dönemin rûhunu taşıyan bu husûsî mekânlar, taşın ve ahşabın şiire dönüştüğü somut birer medeniyet vesikasıdır.

Keyifli ve tefekkür dolu okumalar dileriz.

Kurucusu

A. Şemsettin ATEŞ

Yaygın Süreli - ISSN:2791-9595

Yıl: 33 Sayı: 310 - Ağustos 2026

Yayın Tarihi: 01 Ağustos 2026

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Adına
İmtiyaz Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Dr. Kemal DEMİR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
M. Hulûsi ERDEMİR

Yayın Editörleri
Hulusi KESKİNTEPE
Ayhan İŞÇEN

Yönetim Yeri: Çamlıca Basın Yayın Eğitim Sağlık
Turizm İnşaat San. ve Ticaret A.Ş
Zâviye Mahallesi Hulûsi Efendi Caddesi
No: 41
44700, Darende /MALATYA
Tel: (0422) 615 15 54
www.somuncubaba.net • bilgi@somuncubaba.net

Grafik Tasarım
Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı

Dergimizi, Web Sayfamız ve Mobil
Uygulamalarımız Üzerinden Okuyabilirsiniz:

android

ios

Teveccühümüz Önce ve Herşeyimizle Rabb'imizdir

 Ali AKPINAR

Demek ki, hem Rabb'imize teveccühümüz, hem O'nun kullarına teveccühümüz çok yönlü olmalı, maddî ve mânevî yönelişleri kapsamalı ki teveccühümüzün karşılığı ilâhî teveccüh olsun, kardeşlerimizin bize yönelişine vesile olsun.

Söyleyenler Kendisin Bilmez Bilenler Söylemez

 Mahmut KAPLAN

Tecrübeli bir insan olarak her makamın geçici olduğunu, böyle görevlere hırs duyanları ikaz ederek tavsiyelerini dile getirmiştir. Yüksek makamların azilleri, rüyadan uyanma etkisi yapar.

Somuncu Baba Dergisi'nin içeriğinde bulunan yazılar ile ilgili çıkabilecek olan hatalı bilgilerden dolayı dergi herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir. Yazıların sorumluluğu yazarlarına ilanların sorumluluğu ise reklam verenlere aittir. Dergimizde bulunan fotoğrafların ve görsellerin kullanılması ve kopyalanması yasaktır. Yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir. Somuncu Baba Dergisi'nin bütün telif hakları Çamlıca A.Ş.'ne aittir.

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK /Prof. Dr. Ali YILMAZ
Prof. Dr. Sebahat DENİZ /Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ
Prof. Dr. Abdullah KAHRAMAN /Prof. Dr. Ali AKPINAR

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ /Prof. Dr. Oğuzhan AYDIN
Prof. Dr. Hanifi ÜZÜM /Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE
Prof. Dr. Mahmut YEŞİL /Prof. Dr. H. İbrahim ŞİMŞEK

46

Kültür ve Edebiyatımızda İstanbul Kasırları

✍ M. Nihat MALKOÇ

İstanbul bir tarihî köşkler, saraylar ve kasırlar şehridir. Bu güzide şehirde günümüze ulaşan ve ziyarete açık olan 8-10 tane kasır mevcuttur.

64

Suyun Dilinden Dünyaya Uzanan Bir Vakıf Medeniyeti

✍ Ayhan İŞÇEN

Büyük veli ve divan şairi Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Hazretleri, ömrünü "Her canlıya hizmet" düsturuna adanmıştı. Onun hizmet anlayışında gösterişe yer yoktu; hayır, ihtiyaç sahibine sessizce dokunan bir rahmet kapısıydı.

68

Maslak Kasrı

✍ Rasul KESENCİ

Sultan II. Abdülhamid Han'ın şehzâde ve veliaht statüsünde yaklaşık sekiz sene kullandığı Maslak Kasırları yapılar topluluğu, bir şehzâdenin her türlü ihtiyacını karşılayabilecek şekilde tasarlanmıştır.

İstanbul Kasırlarında Tarih, Kültür ve Estetik.....	1
Kemal DEMİR	
Teveccühümüz Önce ve Herşeyimizle Rabb'imizedir	6
Ali AKPINAR	
Şekil, Mânâ ve Ahlâk Üçgeninde Hakîkî Dindarlık	10
Ramazan ALTINTAŞ	
Âriflerin Teveccühüne Mazhar Olmak.....	14
Kadir ÖZKÖSE	
Malazgirt Destanı	19
Yusuf DURSUN	
Prof. Dr. Mahmut Yeşil ile	
Hulûsi Efendi Konulu Röportaj	20
Musa TEKTAŞ	
Yûnus Der ki:	
"Ölümden Ne Korkarsın Korkma Ebedî Varsın."	30
Ali YILMAZ	
Malazgirt Marşı.....	33
Ahmet Sami BENLİ	
Söyleyenler Kendisin Bilmez Bilenler Söylemez.....	34
Mahmut KAPLAN	
Bir Gece	40
Vedat Ali TOK	
Edirne'den Kars'a Şehit Toprağı	45
Bestami YAZGAN	
Kültür ve Edebiyatımızda İstanbul Kasırları	46
M. Nihat MALKOÇ	
Birlik Türküsü.....	51
Celalettin KURT	
Tasavvufu Doğru Anlamak.....	52
Enbiya YILDIRIM	
Atomu Müslümanlar mı Buldu?	56
İsmail ÇOLAK	
Künyem	59
Bekir OĞUZBAŞARAN	
Kur'ân'da İncir Ağacı ve Meyvesi	60
Oğuzhan AYDIN	
Suyun Dilinden Dünyaya Uzanan Bir Vakıf Medeniyeti	64
Ayhan İŞÇEN	
Tiryandafıl'ın İzinde	67
Hasan ÖZÇELİK	
II. Abdülhamid'in	
Şehzâdeliğinin Geçtiği Yer: Maslak Kasrı	68
Rasul KESENCİ	
İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak (k.s.)'ın	
İki Şiirinde Aşk ve Âşığa Bakışı.....	72
Fatih ÇINAR	
Müfessirlere Göre	
Hız. Peygamber (s.a.v.)'in Ömrüne Yemin Edilmesi	76
Hamit DEMİR	
Ne Güzel	79
Halil GÖKKAYA	
Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi:	
Darende'ye Adanmış Bir Ömür.....	80
Yusuf HALICI	
Şükür Kavuşturana Kemalettin Amca	82
Aydın BAŞAR	
İşitin Ey Yârenler	84
Erol AFŞİN	
Efendim	87
Ramazan PAMUK	
Bâbîâli'de Bir İstanbul Beyefendisi	88
M. Nuri YARDIM	
Ahlâk Olmadan Başarının Bir Değeri Olmaz	92
Ali ÖZKANLI	

حاصل ایشدر گوکل بیخانه دن فبای مناع
 جهان سواد زلفینک زنجیرینکدر بنده سی
 نازه رفسارندن آیرطاز گوزم زیراکه یار
 کیم که دزدن بیکسه وصلیدر او بهانک هدر می
 منی گوکلدن هم گوکل مبدن فراغت ایلد من
 زلفی جانن جهان زلفندن فراغت ایلد من
 عاشقندن و جهرنی غیره فراغت ایلد من
 هدر می وصای اولان دزدن فراغت ایلد من

ای خلوصی خالک بای یاردر مادرم بوزن
 اول ملک سیماره ظنجه فراغت ایلد من

Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî

Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi (k.s.)

1. Hâsıl etmişdir gönül meyhânenen hayli metâ'
Mey gönülden hem gönül meyden ferâgat eylemez
2. Cân sevâd-ı zülfünün zincîrinindir bendesi
Zülfü cândan cân zülfünden ferâgat eylemez
3. Tâze ruhsârından ayrılmaz gözüm zîrâ ki yâr
Âşkından vechini gayra ferâgat eylemez
4. Kim ki derdin çekse vashıdır o cânın hem-demi
Hem-demi vashı olan dertden ferâgat eylemez
5. Ey Hulûsî hâk-i pâ-yı yârdır mâdem yüzün
Ol melek-sîmâ da zannımca ferâgat eylemez

Nesre Çeviri

1. Gönül (dost meclisi) meyhaneden bir hayli sermaye elde etmiştir.
Bu sebeple aşk şarabı gönülden, gönül de aşk şarabından vazgeçmez.
2. Gönül, siyah saçlarının örgüsünün kulu, kölesidir.
Sevgilinin saçları gönülden, gönül de ondan vazgeçmez.
3. Sevgilinin genç, güzel yüzünden gözümü ayıramam.
Zira sevgili de âşığından yüzünü başka tarafa çevirmez.
4. Senin derdini çeken kimsenin mükâfatı sevgiliye kavuşmaktır.
Mükâfatı dosta kavuşmak olan kimse dertten vazgeçmez.
5. Ey Hulûsî! Senin yüzün, sevgilinin ayağının toprağı olduğu için
o melek sima da zannımca senden vazgeçmez.

Nesre Çeviren: Prof. Dr. Nihat Öztoprak

Teveccühümüz Önce ve Herşeyimizle Rabb'imizedir

Teveccüh, “bir yöne doğru yönelme, ilgi gösterme, sevgi duyma, hoşlanma ve iltifat etme” anlamlarına gelir. Genellikle insanların birbirine gösterdiği yakınlık, güler yüz ve değer verme anlamında kullanılır. Sözelimi bize yakınlık gösterene, “Bana gösterdiğiniz ilgi ve teveccüh için teşekkür ederim.” diye karşılık verilir.

Aynı kökten vecih kelimesi yüz anlamındadır. Kelime, Kur’ân’da hem Yüce Allah’ın yönü, rızâsı anlamında kullanılmış; hem de insanın yüzü anlamında kullanılmıştır:

“Doğu da Batı da Allah’ındır, nereye dönerseniz Allah’ın yönü orasıdır. Doğrusu Allah her yeri kaplar ve her şeyi bilir.”¹

Vechullah ifadesi Yüce Rabb’in zâtı ve rızâsı anlamında kullanılmıştır: *“Ancak, yüce ve cömert olan Rabb’inin varlığı bâkîdir.”² “O’ndan başka her şey yok olacaktır.”³ “Onlar, Rablerinin rızâsını dileyerek sabrederler, namazı kılarlar; kendilerine verdiğimiz rızıktan, gizlice ve açıkça sarf ederler; iyilik yaparak kötülüğü ortadan kaldırırlar.”⁴ “Yakınlığı olana, yoksula, yolda kalmışa hakkını ver. Allah’ın rızâsını dileyenler için bu daha hayırlıdır. İşte onlar saâdete erenlerdir.”⁵*

Kibleye yönelimi emreden âyetlerde de yine yüzünü çevir ifadesine yer verilir: *“Artık yüzünüz Mescidi Haram semtine çevir; bulunduğunuz yerde yüzlerinizi o yöne çevirin.”⁶* Benzer şekilde ihlâs ve samîmiyetle dine girme emri verilirken yüzünü çevir ifadesi yine tekrarlanır: *“Yüzünüz, doğruya yönelmiş olarak dine çevir, sakın puta tapanlardan olma...”⁷ “Hayır, öyle değil; iyilik yaparak kendini Allah’a veren kimsenin ecri Rabbi’nin katındadır. Onlara korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir.”⁸ “İyilik yaparak kendisini Allah’a teslim edip Hakk’a yönelen İbrahim’in dinine uyandan, din bakımından daha iyi kim olabilir?”⁹*

Yön, cihet, taraf anlamlarına gelen kible, inanan insanın yönünü, âidiyetini belirleyen şîardır. Aslında kibleye yönelme, Rabb’imize

“Sadece bedenle kibleye dönmek yetmez; hakîkî teveccüh, Kâbe’ye yönelirken taşınan o derin sadâkat ve hürmeti, günlük hayatın ve insan ilişkilerinin tam merkezine koyabilmektir.”

yönelmenin sembolüdür. Nitekim âyette, *“Kâbe’ye ibâdet etsinler.”¹⁰* değil, *“Kâbe’nin Rabb’ine kulluk/ibâdet etsinler.”* buyrulmuştur. Bu husus, hadiste de şöyle ifade edilmiştir: *“Sizden biri kibleye yöneldiği zaman Allah’a yönelmiş olur.”¹¹* Kâbe’ye yöneliş onun bizzat kendisine ibâdet değil, Yüce Yaratıcı’ya ibâdetle disiplin ve düzeni sağlamak içindir. Kible, bilinci ümmet ve ona âidiyet bilincini de beraberinde getirir. Onun için yorumları farklılık arz etse bile, temel esaslardan sapmamış bütün İslâm mezhepleri ehl-i kible olarak isimlendirilmiş ve İslâm ümmeti halkasının içerisinde kabul edilmiştir. Zîrâ ümmetin fertlerini bir arada tutan âzamî müşterekleri vardır ve bunlar pek çoktur. Bir Allah inancı, aynı peygambere aynı kitaba inanma bunların başında gelir. Kible birliği de bunlardan biridir. Dünyanın neresinde olursa olsun bütün Müslümanlar aynı kibleye yönelerek aynı hedefe kilitlendiklerini haykırırlar. Bu yöneliş günde en az beş kere tekrarlanarak pekiştirilir.

Kible yalnızca namaz vesilesiyle hatırlanan bir hedef değildir. Hac ve umre ibâdetlerinde de tavafın merkezi Kâbe’dir. Kâbe’yi tavaf gibi, Kâbe’ye yönelip ona nazar etmek de ibâdet sayılmıştır. Hatta bazı âlimler bunu, *“Aksine delil bulunmadıkça her tâatte kibleye dönülür.”* şeklinde bir kural olarak ifade etmişlerdir. Hz. Peygamber (s.a.v.)’in ve sahâbenin uygulamaları ile tavsiyelerinden hareketle ezan, kâmet, duâ, abdest, teyemmüm, Kur’ân okuma, zemzem suyu içme, uyuma, hayvan kesme sırasında kibleye yönelme ve ayrıca ölmek üzere olan

kimseyi kibleye doğru çevirmek ve ölüyü kibleye yönelik olarak gömmek müstehab kabul edilmiştir.¹² Tabii ki, bütün bu yönelişler de kible bir sembol olmakta ve ona yönelmekle Yüce Yaratıcı hatırlanıp O'na ve O'nunla bağlantılı olmaya, O'nun buyrukları doğrultusunda hareket etmeye bir yönelme vardır.

Müslümanlar mîmârî hayata dair planlarını yaparken, şehirlerini cami merkezli kurarken hep kibleyi merkeze alırlar. Açık ve kapalı alanlarda tuvalet ihtiyacı görülürken bile kibleye yönelmemek kibleye saygının bir gereğidir.

Fıkıhta istikbâl-i kible/kibleye yönelme, bulunduğu yerde kibleyi tesbit etme, Mekke'de ve Kâbe'ye yakın yerde namaz kılan ile uzak yerlerde namaz kılacak olanların kibleye yöneliş konuları ile ilgili pek çok hüküm yer almıştır.

Yüz, insanın kimliğini belirleyen en önemli yönüdür, onun kimliğidir. İnsanların içerisinde bir insan yüzüyle bilinir, diğerlerinden ayırt edilir. Yüz, göz-kulak-dil-akıl gibi insanın en önemli organlarının bulunduğu kısmıdır. Onun

için kulun Yüce Allah'a en yakın olduğu an kabul edilen secde, insanın yüzünü yere koyması/yere kapanması ile gerçekleşir. Secde hâli, insanın aslı olan toprağa dönüşünün ve Yüce Rabb'i karşısındaki tevâzuunun bir göstergesidir. Zîrâ secde hâlinde insan yere kapanır, dış dünya ile ilgisi kesilir. Secdede kişi, "Sübhâne Rabbiye'l-a'lâ/Ulu Rabb'im Sen ne yücesin." diyerek Rabb'inin ululuğunu ikrar eder.

Hz. İbrahim, putlardan uzaklaşıp onlardan yüz çevirip Yüce Rabb'ine yöneldiğinde şöyle diyordu: *"Doğrusu ben yüzümü, gökleri ve yeri yaratana, doğruya yönelerek çevirdim, ben puta tapanlardan değilim."*¹³ Aslında Yüce Allah'a yöneliş, O'na ait oluşumuzun, O'nun emriyle var olup sonunda O'na dönüşümüzün bir ifadesidir. Zîrâ biz, her şeyimizle Allah'a âidiz ve O'na döneceğiz. Onun için Allah'a teveccühümüz bütün her şeyimizle olmalıdır. Yüzümüzün O'na, O'nun belirlediği kibleye yönelişi gibi, her şeyimizle O'na yönelip O'nun buyruklarına kulak verip O'nun ölçüleri doğrultusunda bir hayatın adamı olmalıyız.

Mü'min Kardeşlerimize Yönelişimiz Samîmî Olmalıdır

Tasavvufta teveccüh, mürşidin/hocanın, bütün mânevî gücünü ve enerjisini müridin/öğrencinin kalbi üzerine yöneltmesi, onu rûhî anlamda eğitmeye ve yükseltmeye çalışması anlamına gelir. Aynı zamanda müridin kalbini dünyevî isteklerden arındırıp yalnızca Hakk'a/Allah'a yöneltmesini ifade eder.

Aslında bu yöneliş, sosyal ilişkiler içerisinde yaşayan her insanı ilgilendiren bir husustur. Şöyle ki, bir arada yaşayan her insan içtenlikle birbirine yönelmeli, birbiriyle ilgilenmeli, birbirinin derdiyle dertlenmeli, dertlerine devâ olmaya gayret etmelidir. Bu, karı kocanın birbirine yönelişi, ana babanın evlâdına yönelişi, hocanın talebelerine yönelişi, âmirin/yöneticinin maiyetindekilere yönelişi, ustanın kalfasına çırağına yönelişi vb. herkesi ilgilendiren bir konudur. Burada önemli olan bu yönelişin hem fizikî olarak gerçekleşmesi, hem de mânevî olarak içinin doldurulmasıdır. Bunun için yöneldiği, ilgilendiği, dinlediği kişiye yüzünü çevirmeli, ona yönelmeli, ondan yüz çevirmemelidir. Çünkü bu, o kişiye değer verdiğinin göstergesidir. Bu yüzden karşılıklı selâmlaştığımız, konuşup sohbet ettiğimiz kişinin yüzüne dönülür ve bakılır. Bu yüzden Peygamberimiz, bir yöne döndüğünde bütün vücuduyla dönerdi.

Nitekim Ebû Hüreyre'den gelen bir rivâyet şöyledir: "Peygamberimiz orta boylu idi; o, uzuna daha yakındı. Çok beyazdı. Sakal kılları siyahtı. Ön dişleri güzeldi. Gözlerinin kirpikleri sık ve uzundu. İki omuz arası genişti. Yanakları ne şişkin ne de çöküktü. Ayağını (bütünü ile) yere basardı, ayağında boşluk olmazdı (parmakları veya ökçeleri üzerine basmazdı, ayaklarını düz basardı). Bütün vücudu ile öne döner ve bütün vücudu ile geri dönerdi. Ne ondan önce ne de ondan sonra onun gibisini görmedim."¹⁴

Ardından yönelip dinlediğimiz yahut kendisine söz söylediğimiz kişiye fiziken

döndüğümüz gibi, kalbimiz ve aklımızla da ona yönelmeliyiz. Onu doğru bir biçimde tanımalı, onun ihtiyaç ve dertlerini bilmeli, seviyesine inmeli, öncelikli yapılması gerekenleri tesbit etmeli, ona göre gerekeni yapmalıyız. İşte o zaman tam anlamıyla teveccüh edilmiş olur. Yoksa yalnızca fizikî yöneliş yeterli değildir. İnsan rûh ve bedenden müteşekkil, hem mânevî hem rûhî yönü olan bir varlıktır. Her iki yönünün de gözetilmesi, bedenî ihtiyaçları gibi rûhî ihtiyaçlarının da karşılanması gerekir. İşte teveccüh her iki yönü de içine alan bir yöneliş biçimidir.

Demek ki, hem Rabb'imize teveccühümüz, hem O'nun kullarına teveccühümüz çok yönlü olmalı, maddî ve mânevî yönelişleri kapsamalı ki teveccühümüzün karşılığı ilâhî teveccüh olsun, kardeşlerimizin bize yönelişine vesile olsun. Burada Rabb'imizin bize teveccühüne mazhar olabilmek için şu kudsî hadisi bir kere daha hatırlamada fayda vardır: *"Ben, kulumun benim hakkımda yaptığı zanna göreyim. O, beni zikretti mi onunla beraberim. Eğer o beni nefsinde zikrederse ben de onu onunkinden daha hayırlı bir cemâat içerisinde zikrederim. O bana bir karış yaklaşırsa ben ona bir arşın yaklaşıyorum. O bana bir arşın yaklaşırsa ben ona bir kulaç yaklaşıyorum. O bana yürüyerek gelirse ben ona koşarak giderim."*¹⁵

Dipnot

*Prof. Dr. Ali AKPINAR, Necmettin Erbakan Üniversitesi.

1. 2/Bakara, 115.
2. 55/Rahmân, 27.
3. 28/Kasas, 88.
4. 13/Ra'd, 22.
5. 30/Rûm, 38, 39.
6. 2/Bakara, 144, 149, 150.
7. 10/Yûnus, 105; 30/Rûm, 30, 43
8. 2/Bakara, 112.
9. 4/Nisâ, 125.
10. 106/Kureyş, 3.
11. Müsned, III, 24; Ebû Dâvûd, Salât 22.
12. Bkz. Ahmet Özel, Kible, DİA, XXV, 368.
13. 6/En'âm, 79.
14. Münâvî, Feyzü'l-Kadîr, V,69-80. (Hadîs no: 6470-6493)
15. Buhârî, Tevhîd 50.

Şekil, Mânâ ve Ahlâk Üçgeninde Hakîkî Dindarlık

“İnancın bir kimlik kartına veya gösteriş malzemesine dönüştüğü modern dünyada gerçek dindarlık; dış sembollerle övünmek değil, ibâdetlerin getirdiği disiplini derûnî bir samîmiyetle harmanlayıp ahlâkî bir yaşam tarzına dönüştürmektir.”

Yirmibirinci yüzyıl, teknolojik imkânların zirveye ulaştığı, bilginin saniyeler içinde ulaşıldığı ve yine aynı şekilde tüketildiği, ancak insanın iç dünyasındaki anlam arayışının ve varoluşsal yalnızlığının hiç olmadığı kadar derinleştiği bir fetret dönemine sahne olmaktadır. Küreselleşme, tüketim çılgınlığı ve dijitalleşme; insanı kendi özüne yabancılaştırırken, hayatı tamamen maddiyat, hız ve haz eksenine sıkıştırmıştır. İşte tam bu noktada din ve dindarlık olgusu, insanlığın içine düştüğü bu küresel anlam krizine bir liman, ruhsal bir reçete sunma iddiasıyla hayâtiyetini korumaktadır. Ancak günümüz dünyasında dinlerin yükseliş trendine girmesi, mâbetlerin dolması ya da dinî sembollerin kamusal alanda daha görünür olması, ironik bir şekilde ahlâkî kalitenin ve toplumsal huzurun aynı oranda artmasını sağlayamamaktadır. Bu paradoks, bizi dindarlık kavramının niteliğini sorgulamaya mecbur bırakmaktadır. Dindarlık; sadece geleneksel olarak devralınan ibâdetlerin mekanik birer tekrarı mıdır, yoksa insanın varoluşunu, ahlâkını ve çevresiyle olan ilişkisini baştan aşağı inşâ eden derûnî bir dönüşüm müdür?

Hakîkî dindarlık, insanın iman ile ameli, şekil ile mânâyı, zâhir/dış görünüş ile bâtını/iç dünyaya bir bütünlük içinde harmanlayarak ahlâk zeminine oturtmasıdır. Bu makalede; hakîkî dindarlığın temel sütunları, günümüz dünyasındaki erozyon alanları ve modern hayattan somut, güncel örneklerle inancın sahici bir davranış biçimine nasıl dönüşmesi gerektiği sosyolojik ve ahlâkî yönleriyle ele alınacaktır. Bir dinin ilkelerini benimsemek (iman) ve bu doğrultuda ibâdetleri yerine getirmek (amel), dindarlığın görünen ilk halkasıdır. Ancak İslâm düşünce geleneğinde amellerin Yüce Allah'ın katında kabul görmesi, "ihlâs" adı verilen samîmiyet şartına bağlıdır. Ihlâs; yapılan bir ibâdetin, ortaya konulan bir davranışın ya da sergilenen bir ahlâkî tavrın, dünyevî hiçbir menfaat, alkış, itibar veya korku barındırmadan, yalnızca Yaratıcı'nın rızâsı gözetilerek yapılmasıdır.

"Mâbetlerin dolduğu ancak ahlâkî krizin derinleştiği günümüzde hakîkî dindarlık; ritüellerin ötesine geçip ticaretten sosyal medyaya, adâletten çevreye kadar hayatın her alanında ahlâkî bir duruş sergileyebilmektir."

Hakîkî dindarlıkta kural basittir: İbâdetler amaca giden yoldur, amacın kendisi değildir. Şekle bağlı olan ibâdetler (namaz, oruç, hac gibi), insanı kötülüklerden alıkoymak, nefsi terbiye etmek, adâlet ve merhamet duygularını beslemek için tasarlanmış mânevî disiplinlerdir. Şekil boyutunda kalan, insan davranışlarına ve ahlâkına etki etmeyen bir dindarlık, meyvessiz bir ağaca ya da içi boşaltılmış bir kabuğa benzer. Kur'ân-ı Kerim'de Maûn Suresi'nde yer alan, "kıldıkları namazlardan gafil olan" ve "ibâdetlerini sadece gösteriş malzemesi yapan"ların kınandığı âyetler, şekil-mânâ ayrışmasının ne kadar tehlikeli olduğunu gösteren en somut ilâhî uyarıdır. Günümüz dünyasında dindarlığın en büyük çıkmazı, inancın bir "kimlik kartına/kafa kâğıdı Müslümanlığına" veya toplumsal zırha dönüştürülmesidir. Hakîkî dindarlık ise bir âidiyet övücü değil; bireyin kendi kusurlarıyla yüzleştiği, içsel olarak sürekli kendini yenilediği ve ahlâkî sorumluluk bilincini (takvâ) kuşandığı dinamik bir süreçtir.

Bugün dindarlık algısının önündeki en büyük tehdit, sekülerleşmenin dinin dış formlarını ele geçirmesidir. Modern kapitalist sistem, her şeyi metalaştırdığı gibi dinî değerleri ve sembollerini de tüketim nesnesi hâline getirebilmektedir. Bunun sonucunda karşımıza iki tehlikeli dindarlık biçimi çıkmaktadır: "Şekilperest dindarlık ve araçsal/menfaatçi dindarlık." Şekilperestlik, dinin rûhunu, adâletini, kul hakkı hassasiyetini ve merhametini göz ardı edip tamamen kılık-kıyafete, sakalın boyuna, kullanılan kelimelerin

dinsel tonuna veya mabetlerdeki mekanik ritüellere takılıp kalmaktır. Bu anlayışa göre, dış görünüşü kurtaran kişi "iyi dindar" ilan edilirken, o kişinin arka planda gıybet yapması, kul hakkı yemesi, trafikte kuralları çiğnemesi veya işçisine zulmetmesi ve hakettiğini vermemesi teferruat olarak görülmektedir. Araçsal dindarlık ise inancın, dünyevî başarıların (makam, mevki, ihale, sosyal network, zenginlik) elde edilmesi için bir basamak olarak kullanılmasıdır. Din, bir hidâyet rehberi olmaktan çıkarılıp kitleleri etkilemek veya statü kazanmak için bir halkla ilişkiler (PR) malzemesine dönüştürüldüğünde, dindarlığın sâhiciliğinden söz etmek imkânsız hâle gelir.

Hakîkî dindarlığın ne olduğunu ve modern dünyada nasıl yaşanması gerektiğini daha iyi anlamak için, hayatın farklı alanlarından güncel ve pratik örnekleri incelemek gerekir. Din, caminin veya seccâdenin sınırlarından taşıp sokağa, ofise, dijital dünyaya ve pazar yerine sirâyet ettiğinde hakîkate kavuşur. Günümüz serbest piyasa ekonomisinde kâr marjını maksimize etmek, rakipleri ne pahasına olursa olsun saf dışı bırakmak ve zenginleşmek âdetâ dinî hayatı ilgilendirmeyen davranışlar gibi algılanmaktadır. Böyle bir ortamda hakîkî bir din-

darın turnusol kâğıdı, onun ticârî ahlâkıdır. Ekonomik dalgalanmaları veya tedârik zincirindeki aksamaları fırsat bilerek, elindeki malı stoklayan (ihtikâr/karaborsa), haksız yere fâhiş fiyat artışları yaparak dar gelirlinin ekmeğine göz diken bir esnafın sabahları camide ilk safta yer alması, onun dindarlığını hakîkî kılmaz. Hakîkî dindar iş insanı, kriz anlarında bile "*Mü'min, insanların canı ve malı konusunda güvende olduğu kişidir.*" hadisini yaşatan, dürüst tartıp âdil fiyatlandıran kişidir. Bir kurumda yönetici olan dindar birey, işe alımlarda kendi mezhebinden, cemâatinden veya siyasî görüşünden, ya da yakınlarından olanı değil, hak edeni (liyâkat sahibini) tercih eder. Kendi şirketinde çalışan işçinin sigortasını asgarî ücretten gösterip kalanını elden vererek vergi kaçırarak, mesai ücretlerini gasp eden bir patronun yaptığı umreler veya verdiği ziyâfetler, onun ahlâkî açığını kapatamaz. Hakîkî dindarlık, alın teri kurumadan işçinin hakkını tam ve eksiksiz vermeyi gerektirir.

Toplu yaşama kurallarına riâyet etmek, çevreye saygı duymak ve diğer insanların haklarını korumak, hakîkî dindarlığın toplumsal boyutunu oluşturur. Günümüzde pek çok insan trafiğe çıktığında âdetâ bir canavara dönüşebilmektedir. Emniyet şeridini haksız yere ihlâl

ederek ambulansın veya diğer sürücülerin hakkını gasp eden, kırmızı ışıpta geçen, yayaya yol vermeyen bir sürücü; arabasının dikiz aynasına ne kadar çok dinî sembol asarsa assın dindarlığın özünü iskalamıştır. Hakîkî dindar, direksiyon başındayken de ibâdet bilinciyle hareket eder ve “kamu hakkını” ihlâl etmekten korkar.

İklim krizinin kapıda olduğu, su kaynaklarının tükendiği modern dünyada, hakîkî dindarlık bir çevre aktivisti olmayı gerektirir. Piknik yaptıktan sonra çöplerini doğaya bırakan, plâstik atıklarla denizleri kirleten, sokak hayvanlarına şiddet uygulayan veya kapısının önündeki suyu israf ederek sokakları yıkayan bir birey, “*Yeryüzündekilere merhamet edin ki gökteki de size merhamet etsin.*” düsturundan uzaktır. Hakîkî dindarlık, evrendeki ekolojik dengeyi Allah’ın bir emâneti (mizan) olarak görüp korumaktır.

Sosyal medya (Instagram, TikTok, X), modern insanın karakter testine tâbi tutulduğu yeni bir varoluş alanıdır. Anonimliğin arkasına sığınarak insanların linç edildiği, mahremiyetin ayaklar altına alındığı bu mecrâda dindarlığın sınırı yeniden çizilmektedir. Klavye arkasına geçip emin olmadığı bir haberi yayan, bir kadının veya erkeğin namusuna, şerefine haksızca dil uzatan, ideolojik olarak kendisi gibi düşünmeyen insanlara küfür ve hakâret yağdıran bir sosyal medya kullanıcısının profiline âyet yazması veya cuma mesajları paylaşması tamamen çelişkidir. Hakîkî dindarlık, klavye başındayken de dilini gıybetten, iftirâdan ve tecessüsten (insanların gizli hâllerini araştırmaktan) korumaktır. Kutsal mekânlara (Mekke, Medine, Kudüs, bütün camiler) gidildiğinde ibâdeti bırakıp canlı yayın açmak, fakirlere yapılan yardımları kameralar önünde sergileyerek muhtaç insanları rencide etmek, modern dönemin gösterişçi dindarlık salgınıdır. Hakîkî dindar, sağ elinin verdiğini sol elinin görmediği, niyetin safiyetini kameraların ışıklarıyla kirletmediği bir gizlilik ahlâkına sahiptir.

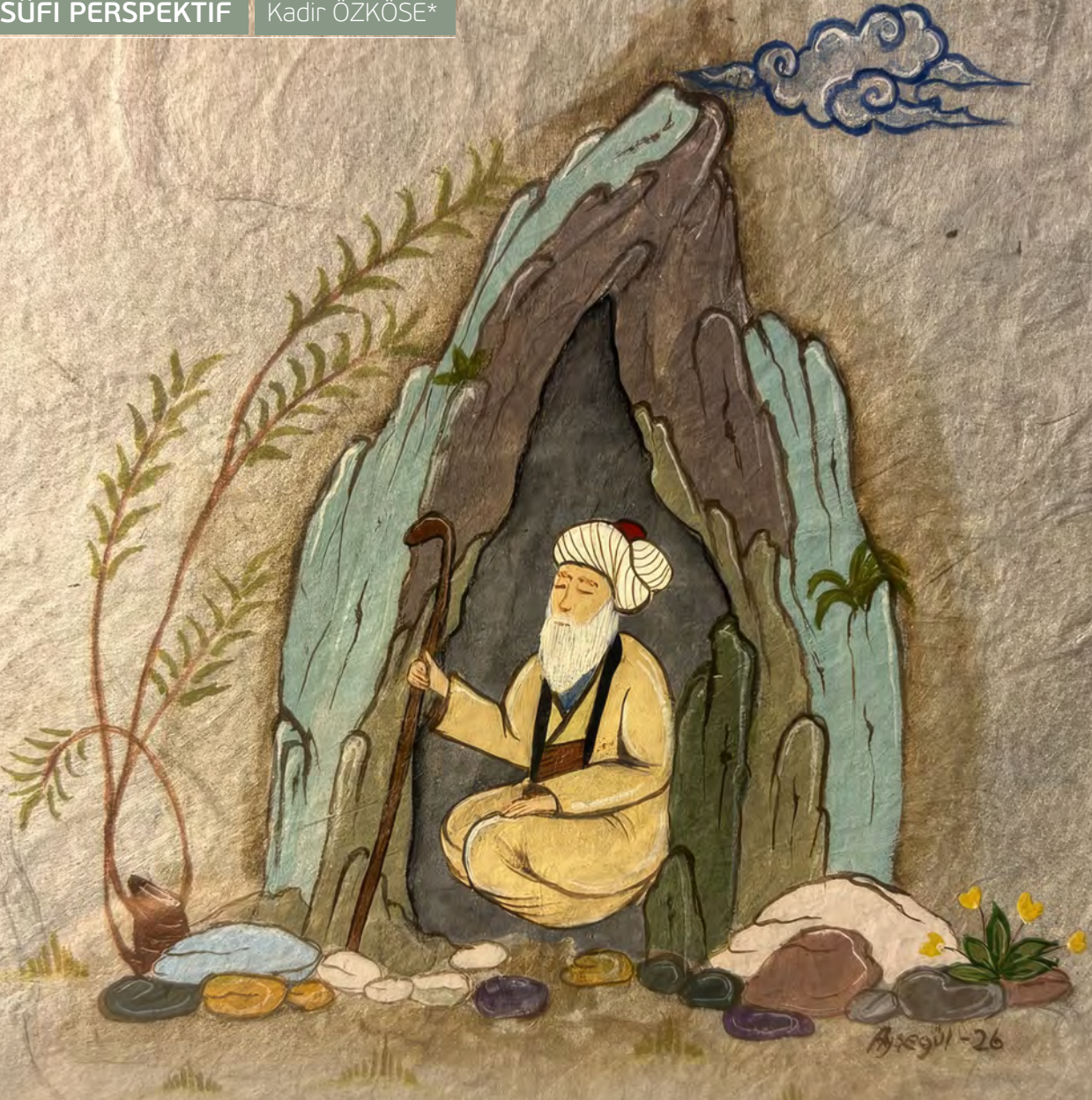
Hakîkî dindarlık, bireysel bir dürüstlük hareketi olarak başlar, ancak dalga dalga yayılarak

toplumsal bir barış medeniyeti inşâ eder. Din, şekilci cendereden kurtarılıp ahlâkî bir aksiyona dönüştürüldüğünde, toplumdaki adâlet, güven ve huzur katsayısı hızla artar. İnsanların birbirine güvenmediği, sözleşmelerin hiçe sayıldığı, dolandırıcılığın “uyanıklık” olarak alkışlandığı toplumlarda eksik olan şey mâbet sayısı veya dinî bilgi değildir; eksik olan, inancın ahlâkla tahkîm edilmiş sâhiciliğidir. Bir toplumda hakîkî dindarların sayısı arttıkça; yolsuzluk, rüşvet ve kayırmacılık azalır. Çünkü birey, devletin ve milletin malını tüyü bitmemiş yetimin hakkı olarak görür. Kadına, çocuğa ve zayıf olan her varlığa yönelik şiddet son bulur. Zîrâ hakîkî iman, gücü elinde bulunduranın zayıfa merhamet etmesini emreder. Toplumsal kutuplaşma yumuşar. Hakîkî dindar, kendisiyle aynı inancı veya fikri paylaşmayan insanlara bile “yaratılıştta eşit” nazarıyla bakarak adâlet ve nezâketle yaklaşır.

Sonuç itibariyle, modern çağda dinlerin küresel ölçekte birer câzibe merkezi hâline gelmesi, dindarların niceliksel çokluğuyla değil, ahlâkî niteliğiyle mümkün olacaktır. İnsanlık, içi boş söylemlerden, tabelalardan ve samîmiyetsiz vitrinlerden yorulmuştur. Dünyanın bugün muhtaç olduğu şey, söylediğini yaşıyan, inandığı değerleri hayatının merkezine alan, âdil, dürüst ve merhametli “sâhici” insanlardır. Hakîkî dindarlık; ne dünyadan tamamen kopup inzivâyâ çekilmek ne de dünyaya tapıp dini ona âlet etmektir. O, hayatın tam merkezinde, modernitenin bütün çalkantılarına rağmen dik durabilmek, her şartta adâleti savunabilmek ve ahlâkî bir yaşam tarzı hâline getirebilmektir. Şeklin getirdiği disiplini mânânın derinliğiyle birleştiren, ibâdetini ahlâkla taçlandıran dindarlık; hem bireyi prangalarından özgürleştirecek hem de modern dünyayı içine düştüğü anlam krizinden çıkaracak yegâne çıkış yoludur.

Dipnot

* Prof. Dr. Ramazan ALTINTAŞ, Selçuk Üniversitesi
Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz..

Âriflerin Teveccühüne Mazhar Olmak

“Bir anlık gafletin yılların emeğini heba edebileceği bu derin yolculuk;
mürşit ile müridin kalp aynasındaki buluşmasıyla başlar, insanı
benliğinden sıyrıp Hak’ta yok eden rûhânî bir başkalaşıma dönüşür.”

Teveccüh, tasavvufî eğitimde dervişin olgunlaşmasını sağlayan önemli esaslardan biridir. “Bir şeye yönelmek” anlamına gelen teveccüh kavramı; tasavvufî istilâh olarak, “şeyhin müridine dikkat kesilmesi, müridin de şeyhine bütün dikkatini vermesi” demektir. Gerçekleşen bu karşılıklı konsantrasyon hâli sonucu teveccüh dervişin rûhânî yetilerinin artmasına yol açar.¹

Tarîkatlarda bir hâl transferi olarak görülen teveccüh uygulaması, özellikle Nakşbendîlikte murâkabe konusuyla birlikte ele alınmaktadır. Teveccüh konusu her yönüyle gönül âlemini ilgilendiren bir durumdur. Herkesin kâbiliyet ve istîdâdına göre gerçekleşen bir gönül eylemidir. Teveccühün farklı şekillerde gerçekleşeceği ifade edilmektedir. İlk etapta derviş, Allah’ın kendisini her an gördüğünü düşünür. Böylesi bir farkındalıkla hem organlarını hem de düşünce dünyasını kontrol edip bütün kötülüklerden korunur. İkinci etapta Allah’ın kalbinden geçirdiği duyguları bildiğini düşünür. Kalbe yönelik bu teveccühle derviş, kalbini bütün olumsuz duygulardan soyutlamaya ve kalbini Allah’ın dışındaki her şeyden korumaya özen gösterir. Teveccühün üçüncü aşaması, fenâ fi’llâh bilincine ermektir. Bu aşamada derviş, kendisini de âlemi de yok hükmünde görür. Benliğinden soyutlanır da Hakk’ı yegâne varlık olarak görüp düşünmeye çalışır. Dördüncü boyutta derviş, gerek dış dünyada gerekse zihin dünyasında zuhûr eden yegâne varlığın Allah olduğunu düşünmeye başlar. Teveccühün en mükemmel boyutu ise sadece Mutlak Varlık’ı görüp Zât-ı İlâhî’den gayrısını görmemektir.

Bu beşli tasniften de anlaşılacağı üzere gerçek anlamda teveccüh, her durumda Allah’ın hâzır ve nâzır olduğunu düşünüp Allah’ın bizleri görmekte olduğunu idrak etme bilincidir. Tasavvuf ehli gönül dünyalarını ilâhî tecellîsine hazırlar, onun kendilerine “şah damarlarından

“Teveccüh; ne sadece bir yöneliş ne de şekilsel bir duruştur; Allah’ın her an hâzır ve nâzır olduğu bilinciyle kalbi mâsivadan arındırıp, yalnızca Mutlak Varlık’ın tecellîsine ayna kılma sanatıdır.”

daha yakın” olduğunu düşünürler, bu hâl kendilerini istîlâ eder, denize düşüp boğazına kadar suya batan ve denizden başka bir şey göremeyen kişi gibi olurlar.

Teveccüh Usûlleri

Sözlükte yönelmek anlamına gelen teveccüh kelimesi, Nakşbendîlikte murâkabe ile yakın anlamda kullanılmıştır. Kalbin bir eylemi olarak nitelendirilen teveccühün beş usulü vardır.

1. Allah’a Teveccüh

Teveccüh usullerinden birincisi, müridin Allah’ın daima kendisini gördüğünü düşünerek vücudunun bütün uzuvlarını ve kalbini kötülüklerden muhâfaza etmesi, Allah’ın kalpten geçen her düşüncüyü bildiğini düşünerek kalbini kötü düşüncelerden ve mâsivâdan koruması, Hakk’ı hakîkî varlık olarak düşünerek kendisini ve âlemi yok kabul etmesi, her mevcutta zuhûr eden gerçek varlığın Cenâb-ı Hak olduğunu düşünmesi ve Allah’ın zâtından başka hiçbir şey görmemesidir. Yine teveccüh, Allah’ın her yerde hâzır ve nâzır olup sâlikî görmekte olduğunun düşünülmesi şeklinde de tarif edilmiştir.

Tasavvufta müritlerin teveccüh ve murâkabe ehli olmalarını talepten gaye, dervişin ilâhî güzellikleri elde etmeye ve mânevî donanımına ermeye hazır hâle gelmesini sağlamaktır. Dervişlik güzel ahlâk sahibi olmaktır. Hakk’a iştiyâk gayrıdan içtinâbdır.² Hakk’ı tenzih ve teşbihten uzak olarak düşünmeye çalışır.

يُؤْتِي طَوْعًا وَمَشُورًا رَبِّكَ إِنَّا إِلَهُكُمْنِ يَا بَنِي آدَمَ

حَبِيبًا نُفِئُكَ رَجَاؤَ حَقِّكَ قَبُولَ آيَاتٍ بَوْمِنَا جَانِي

2. Kalbe Teveccüh

Hakk'a teveccühün gerçekleşmesi için kalbe yönelişin gerçekleşmesi esastır. Kalbi hazırlamak, kalbin donanıma ermesini sağlamak, kalbi sâfileştirmek esastır. Kalbe teveccüh eden derviş Allah isminin kalbine nakşına çalışır.

Himmetini toplayan ve beklentisini tek noktaya toplayan derviş, gönül âlemindeki dert ve kasâveti, keder ve üzüntüleri bir bir dağıtır, üns ve bast hâllerine bürünür, gönlünü gaflete düşmekten korur. Derviş kalbe teveccüh deneyimini ilk etapta kendini zorlayarak yapar. Zamanla teveccühünü kolaylıkla gerçekleştirecek bir kıvama erer ve bu durumu alışkanlık hâline getirir. Nakşbendîlikteki on bir

prensibinden "nigâh daşt" ve "vukûf-i kalbî" ilkeleri, kalbi havâtırdan muhâfaza edip ona hâkim olmak için teveccüh anlamındadır.

3. Şeyhe Teveccüh

Kalbin sâfiyeti için gönül tabîbini bulmak gerekmektedir. Kalb ustası, kalp hastalıklarının tabîbi bir gönül erine teveccüh etmek elzemdir. Kalbe nazar edecek, kalbi kontrol edecek ve gönlü arıtacak mânâ erine teveccüh etmek yerinde olacaktır.

4. Şeyhin Müride Teveccühü

Mürşid kâmil olduğu kadar mükemmil de olmak durumundadır. Yandıkça yakar, sevdikçe sevilir, âşık olduğu için aşk yolunda rehber olur, ârif kimliğiyle irfan mektebinde hamaları

bilge kılar. Feyzi, nazarı, sohbeti, ahlâkı ve nuraniyetiyle kandil olup çevresini aydınlatır. Şeyhin müridine teveccühü onu olgunlaştırmak içindir. Müride gerçekleşen bu teveccühle müridin letâifi işlevsel kılınmaya çalışılır.

Müridin şeyhine teveccühü olur da şeyhin müridine teveccühü olmaz mı? Mürşid-i kâmiller müritlerini kendi hallerine bırakmaz ve onların gelişimini bizzat yakından takip ederler.

Mü'min, mü'minin aynasıdır. Gönül dünyasındaki ilâhî güzellikler bir mü'minin kalp aynasından diğer mü'minin kalp aynasına sirâyet eder. Diğer mü'minin gönül dünyasına akseden en temel unsur zikir nurudur. Kalb aynasından karşısında bulunan kimseye akseder. Öyle ki, bu akis, hayvanı, cansız cismi bile zikirle konuşturur. Nitekim Hz. Dâvud'dan bahisle Rabb'imiz şöyle buyurmaktadır: *"Nihâyet o(nun hükmünü) Biz Süleyman'a kavrottık. Zaten biz hepsine hikmet ve ilim vermiştik. Biz dağları, bir de kuşları Dâvud'la birlikte tesbîh etmek üzere (emrimize) boyun eğdirmiştik. Biz (işte böyle) yapanlarız."*³

Âyet-i kerimede belirtildiği üzere dağların da Hz. Dâvud'la birlikte Allah'ı tesbîh ettiği, bütün kuşların yalnız O'na yönelik olarak zikretmek için toplandığı anlatılmaktadır.

Âriflerin himmetleri, bakışları, yönelişleri, nefesleri, dokunuşları ve sohbetlerinde muhatapları için çok büyük te'sirler vardır. Bunu ancak tadan bilir. Aksi hâlde bilmek mümkün değildir. Aynı şekilde, eskiden beri hikmet ve mantık gibi ilimlerin, üstadların, öğrencilerin kalbine teveccühü ile öğrenildiği, tam bir riyâzattan sonra bu ilimlerin öğrencilerin kalbine ilkâ edildiği meşhûrdur. Konuşan kimsenin hitâbını muhâtabına, sırt sırta değil de yüz yüze yapmasında büyük faydalar vardır.⁴

5. Müridin Şeyhine Teveccühü

Müridin yaşayan veya vefat etmiş şeyhinden istifadesi asıldır. Müridin şeyhine yönelişi, şeyhindeki erdemleri kuşanması, şeyhiyle hem-hâl olması bu istifadenin yansıyış biçimleridir. Müridin şeyhiyle mânevî irtibatının güçlü bir şekilde gerçekleşmesi ibâdet hayatını daha yoğun, zikirlerini daha ciddî ve ahlâkî kimliğini daha sağlam bir yapıya büründürmesini sağlar. Teveccüh şeyhin şekline, sûretine, gözüne, kaşına, görünüşüne veya şekline değil, iç dünyasındaki berraklığı idrâke, mânevî dünyasındaki enginliği, İslâm'ı temsil noktasındaki ciddiyetine duyulan hayranlıktır. Teveccüh, yol arkadaşlığını kabul etmek, dâvâ önderliğine sadâkat, hakikat yolunun inceliklerine ermektir. Müritler şeyhlerinin ahvâline yakından şâhit oldukça kıpır kıpır olmaya, ateşler içinde yanmaya, doludizgin bir hâlde gelmeye başlarlar. Şeyhinden aldığı işaret onu sıçramaya, şeyhinde gördüğü güzellikler onu deli dîvâne kılmaya, şeyhiyle yaşadığı mânevî hâllerini menzîl-i maksûda ermeye sevk eder. Şeyhin feyzi, tasarrufu, nazarı, sevgisi ve yakından ilgisi müritlerinde şimşeklerin çakmasına, irâdenin güçlenmesine, erdemli bir yaşam sürülmesine, köle ilken sultan, garip iken saygın, muhtaç iken zengin olmalarına yol açar.

Teveccüh Usulleri

Kalbin bir eylemi olarak nitelendirilen teveccühün beş usûlü vardır. Bunlar;

1. Müridin Allah'ın dâimâ kendisini gördüğünü düşünerek vücudunun bütün uzuvlarını ve kalbini kötülüklerden muhâfaza etmesi,
2. Allah'ın kalpten geçen her düşüncüyü bildiğini düşünerek kalbini kötü düşüncelerden ve mâsivâdan koruması, Hakk'ı hakîkî varlık olarak düşünerek kendisini ve âlemi yok kabul etmesi.

3. Her mevcutta zuhûr eden gerçek varlığın Cenâb-ı Hakk olduğunu düşünmesi.

4. Allah'ın zatından başka hiçbir şey görmemesidir.⁵

Sûfîlerin Nazar Kılması

Sûfîlerin en bâriz özelliği nazar sahibi olmalarıdır. Nazar ettikleri kişinin imanı, yakînive istikâmeti artmaya başlar. Kalp sahih olursa nazar da sahih olur ve kişi Hakk'a yaklaşır. Kurbiyet ve mârifet gözüyle yapılan bakış Hakk'ın bakışı demektir. Kurbiyet kalpte bir buluttur; nazar o bulutun şimşeği, şeyhin va'z u nasîhatleri yağmuru ve dil kalbin tercümanıdır. Şeyhin feyzine eren dervişin dil yetisi mârifet hokkasına ve ilim denizine batmış bir kalemidir.⁶

Teveccühte Titizlik

Teveccüh ânında bazı müritler sekr, fenâ, cezbe, üns, şevk, şatahât, cem' ve telvîn

hâllerine bürünürken, kimi müritler de sahv, bakâ, ilim, vakar, irâde, fark ve temkin hâllerine bürünürler. Makbul olan ikinci kısımdakilerin mânevî deneyimleridir.

Ancak teveccüh, müridin yetişmesi açısından tek başına yeterli değildir. Müritler şeyhlerinin teveccühlerini geliştirme yolunda çaba gösteremediklerinde zamanla teveccühün etkisi kaybolacaktır.⁷

Teveccühle mürit, benliğinden sıyrılıp Mutlak Varlık'ı idrâk etmeye başlar. Teveccühün kazanımları baştan sona zikrullah'a devamla sağlanır. Dolayısıyla teveccüh, zikirden sonra gelmektedir. Böylesi bir makâma eren bir sûfînin gönlünde Allah'tan başka hiçbir istek ve talep yoktur. Bu mertebeye erişen bir sûfî, Allah'ın dışındaki her şeyden alakasını keser.

Sûfînin Allah'tan başkasına meyletmesi şirk-i hafîdir ve affedilmeyecek bir günahdır. Buna göre teveccüh, yüce bir makamdır ve sorumluluğu da çok büyük olup yoğun bir dikkat gerektirir. Bir anlık gaflet, kişinin bütün kazanımlarını yitirmesine yol açabilir. Cüneyd-i Bağdâdî'nin (ö. 297/909) de belirttiği üzere; "Bir siddîk, binlerce sene Allah'a yönelip teveccüh etse, bir an için de O'ndan yüz çevirse, kaybettiği kazandığından daha büyüktür."⁸

Dipnot

* Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

1. Haksever, XI. Yüzyıl Bir Türk Türk Sufisi Yakub-ı Çerhî, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara 2005, 174

2. Orhan, "İmâm-ı Rabbânî Sonrası Nakşebendiyye'de Murâkabe", Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Haziran 2021: 50/401

3. 21/Enbiyâ, 79

4. Dağistânî, Fetvalar, Seha Neşriyat: İstanbul 1986, 183-184

5. Orhan, "İmâm-ı Rabbânî Sonrası Nakşebendiyye'de Murâkabe", OMÜ Fakültesi Dergisi, Haziran 2021, 50/400-401

6. Gürer, Abdülkâdir Geylânî, İnsan Yayınları, İstanbul 1999, 189-190

7. Haksever, Yakub-ı Çerhî, 175

8. Attâr, Tezkiratü'l-Evliya, Kabcacı Yayınları: İstanbul 2007, 409

Malazgirt Destanı

Bin Yetmiş Bir yılı... Ağustos ayı...
Fetih duaları sardı dünyayı.
Dağlardan taşlardan duyuldu tekbir,
Dedem Korkut cevap verdi: Allah bir!
Altaylardan kopup gelen çığ gibi,
Saf tuttu yiğitler birer tığ gibi.
Sanki Çin Seddi'nde kırk Kürşat'tılar
Canlarını yurt harcına kattılar.
Bu savaşta Sultan da bir er de bir,
Şehitlere gökler de bir yer de bir.
İsteyen cennete koşar kol kola,
İstemeyen varsa uğurlar ola!

Malazgirt ovası tekbir sesinden,
İnledi Sultan'ın tek/bir sesinden:
"Allah diyen kalmaz geride canlar,
Şehadete önde koşar Sultanlar.
Oğuz Ata'm gibi coştum, çağladım;
Kır atımın kuyruğunu bağladım.
Şahit olsun bana Tanrı Dağları,
Dişlerimle sökeceğim ağları.
Ok gibi fırlayan bedenim olsun,
Ölürsem elbisem kefenim olsun.
Baş koydum bu yola dönemem geri,
Rabbim bize nasip etsin zaferi."

"Oklar sadağında, kılıçlar kında;
Deli bir vaveyla kopar yakında.
Az kaldı yüreğim, az kaldı sabret;
Allah'ın yardımı bizimle elbet.
Ansızın vur emri geldiği zaman,
Oklar hedefini deldiği zaman,
Anadolu yurt olacak millete;
Türk soyu erecek kutlu devlete.
At kişnemesinden, şehit kanından,
Deştikçe toprağın dört bir yanından
Malazgirt'ten şanlı tarih çıkacak;
'Kızılma' yeni yurda akacak."

"Kös vurulsun, davul tokmak inlesin;
Tekbir seslerini yer gök dinlesin.
Yiğitlerim hilal gibi yayılsın,
Keferenin nefesleri sayılsın.
Aslanlar kükresin, şimşekler çaksın;
Kılıç şakırtısı gökleri yaksın.
Değdiğiniz yerde kalmasın mecal,
Helal olsun hakkım sizlere helal.
'Anadolu' diye mühür kazılsın,
Malazgirt aşkına destan yazılsın.
Bizdik yarınlara vatan verenler,
Ak alnıma dua kılsın erenler."

"Sultan Alparslan'ım, Türkoğlu Türk'üm;
Gök çadır altında söylensin türküm.
Mirasımdır size bu kutlu belde,
Mahşere dek böyle taşıyın elde.
Bir taşı oynarsa Anadolu'nun,
Sönerse ışığı Allah yolunun,
Bilinsin ki elim uzanır size;
Gafilleri bir bir getirir dize.
Solmasın âlemde gülümüz bizim,
Şakısın cihanda dilimiz bizim.
İlelebet Türk'ün olsun bu vatan,
Razı olsun bizden yüce Yaradan."

Yusuf DURSUN

Prof. Dr. Mahmut Yeşil ile Hulûsi Efendi Konulu Röportaj

“Ömrünü insanlığa hizmete ve Peygamber ahlâkını yaşatmaya adanmış
Hulûsi Efendi; ‘Halkı kendine kul sanma, Hak için halkın kulu ol.’
ilkesiyle, tevâzu ve cömertliği bir hayat nizamı hâline getirmiştir.”

- Kıymetli hocam kısaca özgeçmişinizden bahsedebilir misiniz?

- Ben, 1955 yılında Konya'nın Ilgın ilçesinde doğdum. İlkokulu Ilgın'da okudum. İmam-Hatip Lisesini Konya'da okudum.

İlkokul birinci sınıfından itibaren hem imamlık yapan hem de Kur'ân Kur'ân Kursu hocası olan babam Hâfız Osman Yeşil'den hâfızlık eğitimi ve Kur'ân eğitimi aldım. Hâfızlığımı tamamlayamadım ama ciddî bir Kur'ân eğitimini rahmetli babamdan almış oldum.

İmam-Hatip Okulundan sonra Konya Yüksek İslâm Enstitüsü'ne girdim. 1977 yılında buradan mezun oldum. On üç yıl Doğanhisar ve Ilgın ilçelerinde İmam-Hatip liselerinde öğretmenlik ve idarecilik yaptım.

Sonra Ilgın'da öğretmenlik yaparken Konya'da İlahiyat Fakültesi'nde yüksek lisans eğitimine başladım. Hadis Anabilim Dalı'nda nasip oldu, Kur'ân-ı Kerim öğretim görevlisi olarak buraya tayinim yapıldı, atamam gerçekleştirildi. Burada doktoramı tamamladım. 1996'da yardımcı doçent, ardından doçent ve profesör oldum.

İdârî görevlerim oldu. Bölüm başkanlığı, yönetim kurulu üyeliği gibi görevlerde bulundum. Şu anda da Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyeliğinden emekliyim.

Beş tane çocuğum var. Bir düzine civarında da torunum var. Cenâb-ı Hak'tan hepsi için, hepimiz için hayırlar niyaz ediyorum. Allah razı olsun.

- Hocam, Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî malûmunuz ta çocukluğunuzdan itibaren tanıdığınız bir eser. Edebiyat çevrelerinde kabul görmüş, İslâmî ilimler mensupları tarafından da incelenen, hakkında tetkikler yapılan bir eser. Tabî siz hadis alanında ihtisas yaptığınız için Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî'de de bazı hadislerle meâlen, bazılarına ise atıfta

“Dîvân'ındaki her mısraı Sünnet-i Seniyye'nin hikmetleriyle ilmek ilmek dokuyan Hulûsî Efendi, bıraktığı hayrî eserler ve gönül mirasıyla insanlığa rehberlik etmeye devam ediyor.”

bulunularak yer veriliyor. Öncelikle hadis ilmiyle ilgili söyleyecekleriniz vardır. Bir de Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî ile hadis münâsebeti hakkında neler söylemek istersiniz?

- Evet, teşekkür ederim. Aslında Hulûsî Efendi Hazretleri ve Dîvânı ile ilgili çalışmalarım oldu. Bitmiş de değil, devam ediyor. Bu Dîvân'ın tamamında zikredilen hadisleri derli toplu inceleyen bir çalışmayı nihâyetlendirmeyi arzu ediyorum. Bunun için hem kendim duâ ediyorum hem de sizlerden duâ bekliyorum. Bu çok önemli bir konu.

Çünkü Dîvân parça parça incelendi. Ama Dîvân'ın tamamında hadis malzemesi ne kadardır, kaç tane hadis vardır, bunlar hangi türden hadislerdir, sıhhat dereceleri nedir, mânâya delâletleri ne şekildedir; bunların incelenmesi ve tamamlanması lâzım. İnşallah tamamlarız.

Bu konuyla ilgili bazı yayınlarım da oldu. Ben meseleye önce teorik açıdan bakmak istiyorum. Bir eserde, bu şiir olur, nesir olur, zikredilen hadisleri aslında iki çeşitte mütalaa ediyoruz.

Birincisi, yazarın yahut şairin doğrudan “Rasûlullah şöyle buyurdu.” demek sûretiyle naklettiği hadislerdir. Bu hadisler, hadis ilminin kurallarına göre incelenmek durumundadır. Çünkü Rasûlullah'a nisbet ediliyor. “Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu.” denince, gerçekten buyurdu mu, buyurmadı mı; Peygamberimiz'in ağzından bu söz çıktı mı, çıkmadı mı; bunun değerlendirilmesi gerekiyor.

Ama ikinci bir tür daha var ki, orada aslında

şair yahut yazar, "Peygamberimiz böyle buyurdu." demiyor. Fakat Peygamberimiz'in hadislerinden bir cümleyi yahut o hadisten çıkan mânâyı cümlesine, mısraına naklediyor. Böyle olunca iş farklı. Yani bunu değerlendirirken her iki durumda da ayrı ayrı bakış açılarıyla konuyu değerlendirmemiz gerekiyor. Buna dikkat edilmezse, hadislerin tahlilinde ve tetkikinde hatalara düşmek mevzu bahis olacaktır.

Ayrıca ben bu teorik çerçeveye, misallerden sonra yeni bir noktayı da ilave etmek istiyorum. Bir bakış açısına ihtiyacımız var. "Bu hadis yoktur.", "Bu hadis değildir.", "Bu hadis uydurmadır." deyivermek meseleyi çözümüyor. Bu hadisi bu âlim, bu tasavvuf ehli, bu ilim adamı niçin kullandı? Nereden aldı da kullandı? Ya hocasından duydu, ya bir kitaptan okudu ya da nesilden nesile kendisine intikal eden bir bilgi ve birikimden alarak onu oraya yazdı. Dolayısıyla bunların ihâtalı bir şekilde incelenmesi yapılmadan "Bu böyledir, yoktur, vardır." şeklinde kesin hükümler vermenin doğru olmadığını ben düşünüyorum. Meseleye bu teorik çerçevede yaklaşmak lazım.

- Evet, hocam, Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî'deki, az önce arz ettiğiniz teorik çerçevede misaller... Hangi misallerle bu hadis ilişkisini açıklayabiliriz?

- Aslında Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî'de çok zengin bir hadis malzemesi var. Yani hemen hemen her beyti, her mısraı, hatta bir hadis-i şerif ile ilişkilendirmek, irtibatlandırmak mümkündür.

Bir âyet-i kerîme ile irtibatlandırmak mümkündür. Pek çok misal olmasına rağmen ben öncelikle çok önemsemişim bir manzume olan Hulûsî Efendi Hazretleri'nin "İnsanlığa Nasihati" üzerinde değerlendirme yapmak istiyorum. Herkesin, her Müslümanın bunu her gün mutlaka bir kere okumasını toplantılarda tavsiye ediyorum. Oradan birkaç beyit üzerinde önce değerlendirme yapalım diye düşünüyorum.

Birinci beyit şöyledir:

*Âlemi sen kendine kölesi, kulu sanma;
Sen Hak için âlemin kölesi ol, kulu ol.*

Burada çok müthiş bir üslûp var. Kul olmak ve köle olmak aslında Allahu Teâlâ'ya yöneltilecek vasıflar olmasına rağmen Hulûsî Efendi Hazretleri, "Âlemi sen kendine kölesi, kulu sanma." demek sûretiyle çok etkileyici ve tesirli bir üslûp kullanmıştır.

"Sen Hak için âlemin kölesi ol, kulu ol." Yani Allah rızası için, iyi niyetle...

Hemen burada niyet hadisi aklımıza geliyor: "Ameller niyetlere göredir. Herkes niyetinin karşılığını alacaktır."

Bu beyiti okuyunca hadîs-i şerifi hemen hatırlıyoruz.

Birinci beyitteki "Herkesi kendinin kölesi, kulu sanma; sen kendin hizmet et, hizmete âmâde ol, başkasından hizmet bekleme, başkasına hizmet etmeyi prensip olarak kabul et." hükmünü anlıyoruz.

Burada da Peygamberimiz (s.a.v.)'in hayatı gözlerimizin önüne geliyor. Hakîkaten Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) ev işlerinde kendi işlerini kendisi görmek için gayret sarf ederdi. Hatta elbisesinin söküğünü, ayakkabısının yırtığını kendisinin tamir ettiğine dair rivâyetlerimiz vardır.

Dolayısıyla bakınız, bu iki mısradaki hemen birçok hadîs-i şerifi ve Peygamberimiz'in sünnetini hatırlıyoruz.

Bir başka beyite geçmeden önce bu beyitle ilgili, fakat başka bir beyitte de zikredilen ve benim bu beyitle irtibatlı kabul ettiğim bir hadîs-i şerif var.

Peygamber-i Zîşânımız (s.a.v.) buyuruyor ki: "Seyyidü'l-kavmi hâdimuhum." Yani, "Bir kavmin efendisi, onlara hizmet eden kişidir."

Dîvân'da da bu şu beyitte zikrediliyor:

*Var ehl-i Hakk'a hizmet et, bî taleb ü bî garaz;
Seyyidü'l-kavmi hâdimuhum' emr-i Habîb-i
Kibriyâ'yı tut.*

Bakınız burada *"Seyyidü'l-kavmi hâdimuhum"* sözünün Peygamberimiz'in sözü olduğu açıkça belirtilmiştir. Biraz önce ifade ettiğim teorik çerçevenin, Peygamberimiz'e açıkça nisbet edilen misallerinden biri de budur.

Bu haberin rivâyet edildiği kaynakları ben inceledim. Bazıları bu habere "Hadis değildir." diyor. Ama şimdi "Hadis değildir." demek yetmiyor. Biraz sonra onunla ilgili de bir teferruat vermek istiyorum, eğer fırsatımız olursa.

AcLûnî isimli bir âlim var. Keşfü'l-Hafâ diye bir eser yazmış. Son dönemde yazılmış derleme ve toplama bir eser. Kaynak eser değil, ama birçok hadisın tahrîci konusunda orada bilgi görebiliyoruz.

O diyor ki: "Bu haber zayıf bir haberdır. Ama zayıf haberler bir araya gelip birbirini destekleyince hasen li-gayrihî derecesine yükselir. Dolayısıyla kullanılabilir, ma'mûlün bih bir hadis hâline gelmiştir. Bu haber de böyledir."

Bu son derece önemli bir husustur. Zayıf haberlerin kullanılması konusuna biraz sonra temas ederim. Ama şimdi şu kadarını söyleyeyim: Zayıf haber, uydurma haber değildir. Burada müthiş bir kafa karışıklığı var. Bunu düzeltmek lâzım. "Bu haber zaten zayıf." denilerek geçiliyor. İnsanlar çok yanlış bir iş yapıyorlar; insanların kafasını karıştırıyorlar. Zayıf haber konusu teknik bir konudur.

Bakınız, ikinci beyite geçelim. Diyor ki:

*Nefsin hevâsı ile mağrur olup aldanma;
Yüzüne bassın kadem, her ayağın yolu ol.*

Peygamber-i Zîşânımız (s.a.v.)'in ahlâkı, güzel huyları pek çok kitabın konusu olmuştur ve bunlar anlatılmıştır. Rûhî hayatı, mânevî hayatı, gündelik hayatı; hepsi kitaplarımızda yerini almış hususlardır.

Burada nefse uymak, nefsin hevâsına uymak sûretiyle gurura kapılmamak konusu işlenmektedir. Bu konuda pek çok hadîs-i şerif vardır.

Mesela çok meşhur bir hadîs-i şerifi hatırlayalım. Peygamber-i Zîşânımız buyuruyor ki: *"Allah'ım! Göz açıp kapayıncaya kadar bile beni nefsimin eline bırakma."*

Bu, Peygamberimiz'in çok yaptığı duâlardandır.

Dolayısıyla bakın, "Nefsin hevâsı" mısraı bu hadîs-i şerifin güzel bir ifadesi olmaktadır.

Gurur ve kibir de ahlâk-ı zemîmedendir ve bunlar pek çok hadîs-i şerifle reddedilmiştir. Bir Müslümanda olmaması gereken hususlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bakınız, son beyitte şöyle buyuruyor:

*Varlığından boşal ki yokluğa erişesin;
Sözünü gerçek söyle, Hulûsi'nin dili ol.*

Bu beyitte Hulûsi Efendi Hazretleri, tevâzuun en ileri merhalesine, yani yokluğa erişebilmeye işaret ediyor.

Peki, yokluğa erişmek için ne yapmak lazım?

Varlık mânâsı taşıyan benlikten, kibirden, gururdan ve bu kötü huyların yanında mânevî hayatımıza zarar veren maddî şeylerden uzaklaşmak; dünyada bir misafir gibi olduğumuzun farkına varmaktır. Dünyada bir misafiriz. Bugün varız, yarın yokuz.

"Sözünü gerçek söyle." Söylediğin her söz mutlaka gerçek olmalıdır. Hakikat hilâfına bir şey söylemek doğru değildir.

Böyle yaparsa bir kişi, "Hulûsi'nin dili ol." Hulûsi Efendi Hazretleri de gerçek sözleri söylemek suretiyle yaşamıştır. Başkaları da bunu yaparsa Hulûsi'nin dili olmuş olurlar.

Bu dünyaya ehemmiyet vermemek konusunda çok mânîdâr bir hadîs-i şerif var;

Peygamberimiz buyuruyor ki: *"Mâ lî ve li'd-dünyâ./Dünya benim neyime? Dünya benim neyime? Ben dünyada bir ağacın altında dinlenip sonra yoluna devam eden bir yolcu gibiyim."*

Bu hadîs-i şerifle bize yol gösteriyor ve dünyada varlık peşinde koşmanın doğru olmadığını, yokluk yolunda yürüyerek ilerlemenin mümkün olabileceğini ifade etmiş oluyor.

Bu misaller üzerinde kısaca durduktan sonra şimdi iki misal üzerinde daha durarak meseleyi toparlamak istiyorum.

Bunlardan birisi şu beyitte görülüyor: *"Buyurdu Rasûl-i Fahr-i Kevneyn: 'El-va'dü ke'd-*

deyn."

Şimdi bu hadîs-i şerifi araştırdığımız zaman, sahih ve meşhur hadis kaynaklarında bu ifadeyi bulmak mümkün değildir.

Fakat yine biraz önce sözünü ettiğimiz Aclûnî'nin Keşfü'l-Hafâ isimli eserinde bu rivâyet hakkında deniliyor ki, güvenilir âlimlerden şöyle bir söz nakledilmiştir: *"El-va'dü deynün."* *"El-va'dü ke'd-deyn"* değil de *"El-va'dü deynün."* Yani, *"Söz vermek borçtur, borç gibidir."* diye tercüme edebiliriz.

Bu söz, söz vermek ve sözünde durmakla ilgili çok sağlam birçok hadîs-i şerifle de desteklenmektedir.

Meselâ, Âyetü'l-Münâfık hadisi çok meşhurdur: “Münâfığın âlâmeti üçtür. Söz verir ama sözünde durmaz...”

Bunları birleştirdiğimiz zaman diyoruz ki, demek ki bu beyitte geçen “El-va’dü ke’d-deyn.” ifadesinin Peygamberimiz’in başka hadisleriyle irtibatı vardır. Ayrıca “El-va’dü deynün.” şeklindeki rivâyetle de irtibatı bulunmaktadır.

Bunu burada bırakalım. Biraz sonra bunun ne anlama geldiği daha da açıklığa kavuşacaktır.

Son olarak bir misal daha vermek istiyorum:

*Mûtû kable en temûtû’dan dilerse bir haber,
Canını terk eyleyip bir özge can tut ey gönül.*

Burada “Mûtû kable en temûtû.” şeklinde hadis olarak rivâyet edilen ifadeyi Hulûsi Efendi Hazretleri naklediyor. Fakat “Mûtû kable en temûtû’dan dilerse bir haber.” diyor. Peygamberimiz’in bunu söylediği burada açıkça zikredilmiyor. Açık olarak “Peygamberimiz böyle söyledi.” demiyor.

Burada, ilk bölümde ifade ettiğimiz şekilde, “Mûtû kable en temûtû.” cümlesinden hareketle bunun Peygamberimiz’e ait olup olmadığını araştırıyoruz.

Kaynaklarda şu bilgileri görüyoruz:

İbn Hacer el-Askalânî diyor ki: “Bu söz hadis olarak sâbit değildir.”

Ali el-Kâî de diyor ki: “Bu, sûfîlerin sözlerinden biridir.”

Peki, bunun mânâsı nedir?

“Ölmeden önce ölünüz.” ne demektir?

Âlimler bunu şöyle açıklıyorlar: Yani, “Zorunlu olarak gerçek ölümle ölmeden önce, isteyerek ölünüz.”

Peki, isteyerek ölmek nasıl olur? İsteyerek ölmek; kişinin şehvetlerini, nefsânî arzularını, boş ve faydasız şeyleri, hata ve gaflete götüren davranışları terk etmesiyle gerçekleşecektir.

Demek ki, bu sözde kastedilen şudur: Ey insan, ey Müslüman! Sen gerçek mânâda ölmeden önce şehvî arzularını, boş ve faydasız şeyleri, seni gaflete götüren davranışları terk et. Böylece ölmeden önce ölmüş olursun.

Hakîkaten bu söz, bize çok geniş ve çok etraflı bir mânâyı anlatmış oluyor.

Görüldüğü gibi bu misaller, Hulûsi Efendi Hazretleri’nin Dîvânı’nda hadislere yapılan atıfların, hadislerin açıktan Peygamberimiz’e nisbet edilmesi yahut zımnen nisbet edilmesi konusunda çok önemli bir hadis birikiminin mevcut olduğunu göstermektedir. Bu hadis birikiminin de çok büyük bir bölümü sağlam kaynaklarda yer almaktadır. Bu noktayı böylece açıklayabilirim.

- Konuyla ilgili yine hadis-Dîvân ilişkisi veya dîvânla ilgili başka tesbitleriniz var mı hocam?

- Çok önemli gördüğüm bir iki hususa temas etmek istiyorum. Bir kere, gözden kaçırılan çok önemli bir hususa temas ederek başlamak istiyorum. Hadis ilimlerinde hadis ve sünnet umumiyetle aynı mânâda kullanılıyor. Aralarında bazı nüanslar vardır ama genel olarak hadis ile sünnet aynı anlamda kullanılmaktadır. Bir hadis sahih ise, bir hadis hasen ise, onun kullanılmasında ve onunla amel edilmesinde ihtilaf yoktur.

Üçüncü sırada zayıf hadis geliyor.

Zayıf hadis deyince, biraz önce de temas ettim; bazıları bilerek yahut bilmeyerek zayıf hadisi uydurma haberle karıştırıyor. Bunun altını özellikle çiziyorum: Bilerek yahut bilmeyerek...

Bir televizyon programında birisi çıkıyor, bir başkasının okuduğu bir hadise karşılık, “O hadis zaten zayıf.” diyor. Şimdi bunu duyan kişi, “Allah Allah, öyle mi? Zayıf mıymış?” diye düşünüyor. Hâlbuki zayıfın ne mânâyı geldiğini demek ki, o da tam bilmiyor.

Efendim, “zayıf” teknik bir tabirdir. Zayıf hadis demek, kesinlikle uydurma haber demek değildir.

Teknik olarak zayıf kabul edilen hadis; rivâyet zincirindeki bir hatadan dolayı sahih ve hasen kabul edilemeyen hadistir. Daha doğru ifadeyle, rivâyet zincirindeki bir kusur sebebiyle sahih veya hasen derecesine ulaşamamış rivâyettir.

Peki, zayıf haberler kullanılır mı?

Tabi ki kullanılır.

Nerede kullanılır?

Her yerde kullanılır. Bu sözüm biraz geniş anlaşılmasın; açıklayayım.

Biz zayıf haberleri uygulanabilirlik açısından iki sınıfta değerlendiriyoruz. Birincisi az zayıf haber, ikincisi ise çok zayıf haber.

Bunlarla ilgili teferruata şu anda girmeye vaktimizin müsait olmadığını düşünüyorum. Hangileri çok zayıftır, hangileri az zayıftır; bunları burada açıklayamıyoruz.

Fakat şunu söyleyeyim: Çok zayıf haberler uygulama dışıdır; onlarla amel edemeyiz.

Az zayıf haberlere gelince...

Az zayıf haberler bazen bir araya gelir; iki, üç rivâyet birbirini destekler ve hasen li-gayrihî derecesine yükselir. Böylece artık her konuda rahat bir şekilde o rivâyetlerle amel edilmiş olur. Bu zaten tamam; hadis bir üst dereceye yükselmiştir.

Bunun dışında, az zayıf bir haber kendi derecesinde de kullanılmaya devam edilmektedir.

Nasıl oluyor bu?

Bir kere va'z, fedâil gibi konularda ulemâ ruhsat vermiştir. Bu alanlarda zayıf haberler çok rahat kullanılabilir.

Peki, ahkâm konusunda zayıf haberler kullanılabilir mi?

Bu konuda fakihler öncelikle, "Hayır, ahkâm konusunda zayıf haber kullanılmaz."

diyorlar. Fakat meseleyi incelediğimiz zaman, muhaddislerin zayıf kabul ettiği bazı rivâyetlerin fakihler tarafından hüküm verirken kullanıldığını görüyoruz.

Bu nasıl oluyor?

Efendim, hadislerle ilgili verilen hükümlerin içtihadî hükümler olduğunu unutmamak gerekiyor.

Muhaddis, elindeki malzemeye bakıyor; hadisin râvîlerini inceliyor, râvîler hakkındaki bilgileri topluyor ve "Bu hadis zayıftır." diyor.

Bir başka âlim de kendisine ulaşan bilgileri değerlendiriyor ve "Hayır, bu hadis zayıf değil, hasendir." diyebiliyor. Yani bu, içtihadî bir değerlendirmedir. Bir âlimin hasen dediğine, başka bir âlim zayıf diyebiliyor.

Böyle olduğu için de muhaddislerin zayıf kabul ettiği bazı hadislerin, fakihler tarafından içtihatlarında kullanıldığını şahit oluyoruz.

Dolayısıyla zayıf hadislerle ilgili bu kafa karışıklığından Ümmet-i Muhammed'in mutlaka kurtarılması gerekiyor. "Bu hadis zayıftır." denilerek Müslümanların kafasının karıştırılmaması gerektiğini özellikle ifade etmek istiyorum.

Bu konuda şunu da ilâve etmeyi faydalı buluyorum:

Sünnet tâbiriyle ilgili...

Sünnet nedir?

Sünnet; gidilen yol, tutulan yol, yürünülen yol demektir.

Sünnet kelimesi Kur'ân-ı Kerim'de de kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerim'de "sünnet" kelimesi on altı defa geçmektedir.

Bunların bir kısmında geçmiş ümmetlerin takip ettiği doğru yollar kastedilmektedir. Fakat daha çoğunda, yani ekseriyetinde ise Allah'ın toplum hayatını düzenlemek üzere ortaya koyduğu kanunlar ifade edilmektedir. Buna

“Sünnetullah” diyoruz. Kur’ân-ı Kerim’de sünnet kelimesi en çok bu anlamda kullanılmaktadır.

Peygamberimiz’in hadislerinde de sünnet kelimesi çokça geçmektedir. Meselâ “Sünnetü’l-evvelîn” tabiri vardır; önceki insanların sünneti anlamındadır. Yine sahabenin sünneti, tâbiînin sünneti; meselâ, Hazreti Ebû Bekir’in sünneti, Hazreti Ömer’in sünneti gibi ifadeler de kullanılmaktadır.

Dolayısıyla meseleye bu geniş çerçeveden bakmak gerektiğini ben düşünüyorum. Bir misal söyleyelim: *“Kim güzel bir âdet ortaya koyar, güzel bir çığır başlatırsa; kendisine hem o güzel davranışın karşılığı hem de kıyâmete kadar onu örnek alan kimselerin sevabı verilir.”* buyuruluyor bir hadîs-i şerifte. Bu çok önemli bir hadîs-i şeriftir. Dolayısıyla sünnet kelimesinin böyle çok geniş bir mânâsı olduğunu göz önünde bulundurmak ve meseleyi böyle değerlendirmek gerekiyor.

Şimdi sünnetin, nesiller boyu aktarılan uygulamalar olduğunu tesbit edince, Peygamberimiz (s.a.v.)’in hayatın her alanında Müslümanlara bıraktığı örnek hayatın adı da sünnet olmaktadır.

Bu ifadeyi tekrar edeceğim: Peygamberimiz (s.a.v.)’in hayatın her alanına temas eden, geride bıraktığı örnek hayatın adı sünnettir.

Peki, bu örnek hayatın içerisinde namaz, oruç, zekât, hac ve diğer ibadetler var mı? Var.

Kalp ve ruh eğitimi var mı? Zühd hayatı var mı? Var.

Bunların hepsi Peygamberimiz (s.a.v.)’dan bize intikal eden ve sünnet dediğimiz malzemenin içerisinde.

Şimdi bakın, çok önemli bir konu...

Hicrî 5. asra kadar âlimler, zü’l-cenâhayn dediğimiz; hem şer’î ilimleri hem de mânevî ilimleri tahsil eden ve eserlerini bu bütünlük içerisinde yazan âlimlerden oluşuyordu. Gerçekten son derece önemli bir husustur bu.

Hicrî 5. asırdan sonra ise pek makbûl olmayan bir ayrışma yaşandı. Şer’î ilimler ayrıldı, mânevî ilimler ayrıldı. Mânevî ilimler tasavvuf adı altında neşvünemâ buldu; diğer ilimler ise zâhirî ilimler olarak değerlendirilmeye başlandı.

Böyle olunca sanki Peygamberimiz’in hayatında zühd, zahidâne yaşayış, evrâd, ezkâr, tefekkür, tedebbür ve zikir yokmuş da bunlar sonradan dine dâhil edilmiş gibi bir hava oluşmaya başladı. Bu son derece yanlıştır. Şunu ifade etmek istiyorum: Peygamberimiz’in bize bıraktığı bu örnek hayatın içerisinde hem dinimizin ibâdet ve diğer boyutları hem de ahlâkî ve rûhî boyutları bulunmaktadır.

İşte nesilden nesile bu uygulamanın intikal ettiği silsileler vardır. Biz bunlara “tarîkat silsileleri” diyoruz.

Mesela Peygamberimiz (s.a.v.)’dan Hazret-i Ebû Bekir Sıddık Efendimiz’in öğrendiklerini alan, sonra ondan alan ve bu konuda ehil, ahlâk ve ruh eğitimine liyâkat sahibi mürşitler, bunları birbirlerine naklederek ve yaşayarak bugüne kadar intikal ettirmişlerdir. Şimdi böyle bir intikalde ölçü nedir?

“Ben hocamdan bunları gördüm, öğrendim, uyguladım; benden sonraki nesillere de bunu aktarıyorum.”

Bu çok müthiş bir yöntemdir.

Görerek öğrenme, yaşayarak öğrenme, nakletme ve başkalarına öğretme yöntemi son derece önemli bir yöntemdir.

Bu yöntem içerisinde bilgiler nakledilirken, bugün ilim adamı sayılan kişilerin beğenmediği bazı hususların bulunması gâyet tabiidir.

Peki, burada nasıl bir yöntem izleyeceğiz?

Bir kere bu meselelerde objektif kriterlerle ilmî yöntemin uygulanması gerekmektedir. İnsaflı bir ilmî yöntem uygulandığı zaman, “Bu tasavvuf ehli bu sözü niçin söylemiş?” diye bakacağız ve meseleyi ona göre değerlendireceğiz.

Son olarak meseleyi izah etmek için hepimizin bildiği bir kitaptan bahsetmek istiyorum.

İmam Gazâlî'nin İhyâü Ulûmi'd-Dîn isimli eseri... Gazzâlî, hicrî 505 yılında vefat etmiş büyük bir âlimdir ve bu eserini yazmıştır.

Fakat kendisinden yaklaşık iki asır sonra yaşayan Zeynüddin el-İrâkî (vefatı hicrî 806), bu eser üzerinde hadis tahrîci çalışması yapmıştır.

- Hocam, Hulûsi Efendi Hazretleri ile ilgili hatıralarınızdan bahseder misiniz?

- Memnuniyetle.

Aslında ben çok küçük yaşlardayken Hulûsi Efendi Hazretleri'ni evimizde, Ilgın'da misafir etmiştik. Kaplıcaya götürmüştük.

Fakat çok küçük olduğum için o günlere dair teferruatlı bir şey hatırlayamıyorum.

Öğretmenliğimin ilk yılı olan 1978 yazında birkaç arkadaşla Darende'ye gittik.

O sırada Hulûsi Efendi Hazretleri Balaban Kaplıcalarındaydı. Oraya gittik. Fakat kendileri artık dönmek üzereymiş.

Beraber gittiğimiz kişilerden biri din görevlisiydi. O günlerde izin almak kolay değildi. Balaban Kaplıcalarına gidiyoruz diye izin alıyorlardı. Böyle bazı sıkıntılar vardı. Bu sebeple onlar, "Madem bu şekilde izin aldık, burada kalalım." dediler.

Fakat benim kaplıcayla, içmeyle öyle bir ilişim yoktu. Boynumu bükmüş, Hulûsi Efendi Hazretleri'nin arabasının yakınında bekliyordum. Bir ara bana dönüp:

"Evlat, seni de götürelim mi?" buyurdu.

Ben de büyük bir sevinçle:

"Hemen efendim!" dedim.

Şoför mahallinde bana yer açtılar. Âdetâ beni yanına sıkıştırdı, kucağına alır gibi oturttu.

Darende'ye gelinceye kadar bana güzel güzel şeyler anlattı, kulağıma fısıldayarak çeşitli hatıralardan bahsetti.

O günün milletvekillerinden söz etti. Ben de fırsatını bulup o günün Sivas milletvekillerinden, şimdi ismini hatırlayamadığım bir kişiyi sordum:

“Ne dersiniz?” dedim.

Onun hakkında bir iki cümle söyledikten sonra bana şöyle buyurdu:

“Oğul, aynası işidir kişinin, lafa bakılmaz.”

Dikkat edin, “Aynası iştir kişinin.” de demedi. Daha yumuşak bir ifadeyle: “Aynası işidir kişinin, lafa bakılmaz.” buyurdu.

Darende'ye geldik.

Benim için gerçekten büyük bir lütuftu. Birkaç gün Devlethanede misafir olma şerefine nail oldum.

Soyadını hatırlayamadığım, Ankaralı İsmail Usta diye birisi Devlethanenin bahçesinde havuz yapıyordu. Belki ilk havuz oydu; şimdi başka havuzlar varsa onları bilmiyorum. Benim de elim biraz işe yatkındı; mala tutacak kadar... İsmail Usta rahatsızlandı. Bunun üzerine ben de kendisine yardım ettim. O havuzun yapılması konusunda benim de çok küçük katkılarım oldu.

O günlerde Hoca Efendi Hazretleri müftü vekiliydi. Daireye gidip geliyor, orada çalışanlar oluyordu. Sofra kuruluyor ama bir türlü sofraya oturmuyordu. “Neredesiniz? Açlıktan öldük!” diye seslenirdi. Misafir gelmeden Hulûsi Efendi Hazretleri sofraya oturmazdı. Beni en çok etkileyen hususlardan biri buydu. Misafirler gelince, orada çalışanların hepsini de çağırtırır, ondan sonra sofraya otururdu.

Hakîkaten Hulûsi Efendi Hazretleri, Peygamber-i Zîşânımız (s.a.v.)’in neslinden gelen, onun hayatına uygun yaşayan bir evlât ve torun olarak ömrünü sürdürmüştür.

İrtihalinden önce vakfı kurmuştu. Hizmetlerin daha güzel yürümesi için yaptığı çalışmalarla ilgili bir hatıram da var, onu da anlatayım: Biliyorsunuz, yukarıda bir kütüphane vardı. Bir gün beni oraya çağırdı.

“Gel oğul.” dedi.

Gittim. Zarfların içerisinde çeşitli miktarlarda

paralar vardı. Onların bir kısmını bana saydırdı. Sonra dedi ki:

“Bak, bu falan yerden geldi. Şu iş için kullanılacak.”

Zarfın üzerinde de yazıyordu: “Bu falan yerden geldi, şu iş için... Bunları böyle ayırıyoruz, birbirine karıştırmıyoruz. Her hizmeti kendi yerine sarf ediyoruz.”

Ben, daha sonra vakfın kurulmasının ve bu işlerin daha düzenli, daha organize yürütülmesinin çok faydalı olduğunu düşündüm.

İlâhiyat Fakültesinin yapılması, İmam-Hatip Mektebinin yapılması, Sanat Okulunun yapılması...

Zaten birçok hayır derneğinin de başkanlığını yürütüyordu. Devlet Hastanesinin yapılması gibi konularda da öncülük etti.

Kendisinden sonra ise hem Hamid-i Velî Camii imamlığı vazifesini, hem vakıf başkanlığı görevini hem de diğer hizmetlerini Hamideddin Ateş Efendi Hazretleri’ne devretti.

Bugün bu hizmetler daha da genişleyerek devam ediyor.

Hakîkaten Somuncu Baba Külliyesi, hem o bölgede hem de Türkiye’de camisiyle, ilave camileriyle, yürüttüğü hizmetlerle, çevresinde tesis edilen okullarıyla ve bütün güzellikleriyle âdetâ cennetten bir köşe gibi insanlara hizmet etmeye; onları maddî ve mânevî yönden aydınlatmaya devam etmektedir.

Cenâb-ı Hak’tan bu hizmetlerin ilelebet devamını niyaz ediyorum.

Allah razı olsun.

- Ağzınıza sağlık hocam.

- Eyvallah.

- Teşekkür ediyoruz.

- Biz de teşekkür ederiz.

Yûnus Der ki: “Ölümden Ne Korkarsın Korkma Ebedî Varsın.”

“Ölümü bir bitiş değil ebedî hayata geçiş olarak gören Yunus Emre;
bedenen ölmekten değil, ilâhî huzura eksik amelle varıp hesap
verememekten korkar.”

Ölümün bir gerçek olduğunu Yûnus'un dilinden geçen yazımızda izah etmiştik. Bu gerçekliğe rağmen ölüm insanlar tarafından istenmez, hatta insanlarda farklı derecelerde ölüm korkusu da vardır; bu durum kültür durumuna, inanca, yaş durumuna göre farklılıklar arzedebilir; Doğu kültüründe yaşayanlarda Batı kültüründe yaşayanlara göre, dinî inanca sahip olanlarda inançsızlara göre ölüm korkusu daha az görülür. Mensûp olduğu dinin emir ve yasaklarına yeterince uymayanlar, bunu yerine getirenlere göre ölüme hazır olmadıkları endişesi içindedirler. Mü'minler için de eğer Allah'ın rızasına uygun bir hayat yaşayabilmişlerse ölüm istenmese de korkulacak bir şey değildir; hatta Necip Fazıl'a göre "Ölüm güzel şey, budur perde ardından haberdır.", o haber de, Allah'ın sağlam bir imana sahip olup da hayatını O'nun rızasına uygun olarak sürdürebilir ve öyle ölürse Allah'ın onu cennetiyle ve cemâliyle müşerref kılacak olmasıdır. Öyle olunca, "Ölüm ölene bayram, bayrama sevinmek vardır." çünkü insanını yaratılış gayesi Allah'a kulluktur ve onun sonu da cennet nimetleridir; en büyük bayram. Erdem Bayazıt da ölümün korkulacak bir şey olmadığını, "Ölüm bize ne uzak bize ne yakın ölüm/Ölümsüzlüğü tattık bize ne yapsın ölüm" mısralarıyla dile getirir. Erdem Bayazıt da cennet hayatının ebedîliğine inanmış bir mü'minin ölümsüzlüğü tatmış olacağını ve o bakımdan, mü'minin ölümün uzak ve yakın oluşundan korkmayacağını dile getiriyor. Mü'minin öldükten sonra ne ile karşılaşacağını Allah şu âyette ne güzel belirtiyor: "Her nefis ölümü tadacaktır. Yaptıklarınızın karşılığı ancak kıyâmet günü tastamam verilecektir. Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete konulursa, gerçekten o kurtuluşa ermiştir."

Peki, kimler ölümden korkar? Kâfirler ve zâlimler ölümden korkar. Cenâb-ı Allah iki yerde zâlimlerin korkularından dolayı ölümü aslâ istemeyeceklerini belirtir: "Fakat onlar, daha

"Dünyanın geçici lezzetlerine aldanıp ölümü unutanları gafletten uyanmaya çağıran bu yaklaşım; hakîkî diriliğin ve ebedî kurtuluşun ancak 'ölmeden önce ölmekle' mümkün olacağını hatırlatıyor."

önce işledikleri günahlar yüzünden hiçbir zaman ölümü isteyemezler. Allah, o zâlimleri çok iyi bilir." "Oysa onlar işledikleri günahlar yüzünden ölümü aslâ istemezler. Allah ise, o zâlimleri çok iyi bilmektedir." Kâfirler ve zâlimler, "Ah, keşke ölüm her şeyi bitirmiş olsaydı!" temennîsi içindedirler. Ama onlar, "Ölüm acısıyla kıvranıp bacağı bacağına dolaşacak."

Onların ölüm korkusu ile içine düştükleri durum da şöyle anlatılır: "Yahut onların misâli, semâdan boşanan ve içinde karanlıklar, gök gürültüsü ve şimşek bulunan sağanağa yakalanmış kimselerin hâli gibidir. Yıldırımların saçtığı dehşetle ölüm korkusundan parmaklarını kulaklarına tıklarlar. Hâlbuki Allah, kâfirleri çepeçevre kuşatmıştır."

Allah insanı yaratmış, akıl ve diğer birçok nimetle donatmış, bir yanlışa düşmesin diye peygamberler ve onlarla kitaplar göndermiş; tutulması gereken yolu göstermiş. Bu durumda insana düşen O'nun gösterdiği yoldan yürümek ve istediği kulluğu sergilemektir. İşte o zaman da yapanla yapmayan kıyâmet gününde belli olacaktır: "Yoksa kötülükleri işleyip duranlar, kendilerini iman edip sâlih ameller yapanlarla bir tutacağımızı mı sanıyorlar? Hayatları, ölümleri ve ölümden sonraki durumları aynı olacak, öyle mi? Ne kötü hüküm veriyorlar!"

Yûnus Emre şiirlerinde hiç ölmekten korkmaktan bahsetmemiştir, hatta ebedî bir hayata

geçişin vesilesi olduğu için ölümden korkanların bu korkularının yersiz ve bozuk bir düşünce olduğunu ifade eder, tam bir mü'min teslimiyeti içindedir:

*Ölümden ne korkarsın korkma ebedî varsın
Çün kim işe yararsın bu söz fâsid da'vîdür*

(Ölümden niye korkarsın? Korkma; o bitiş değil, ebedî hayata geçiştir. Eğer işe yarar bir kul olursan, bu korku sözü anlamsızdır.)

Yûnus Emre ölümden değil, öldükten sonra vereceği hesaptan korkmaktadır. Cenâb-ı Allah, Kur'ân-ı Kerim'de, "Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu (karşılığını) görür. Kim de zerre miktarı şer işlemişse onu (karşılığını) görür." buyurur. Yûnus işte bunun kaygısı içindedir; öleceğinden ve ettiğini bulacağından emindir, ayıpları gözüne göreनेcektir:

*Ey yârânlar, ey kardaşlar korkaram ben ölem deyü
Öldüğümü kayurmazam etdüğümü bulam deyü
Bir gün görünür gözüme 'aybum urulur yüzüme
Endişeden del'olmuşam n'idem ben ne kılam deyü
Eger gerçek kulmuşsam O'na kulluk kılayıdum
Ağlayadum bu dünyede yarın anda gülem deyü
Hemin geldüm bu dünyâya nefsüme kulluk etmeğe
Eyü amel işlemedüm azâbdan kurtulam diyü
Ey bî-çâre miskîn Yûnus günâhun çok neyleyesin
Sığındum ol Allâh'uma didi hem 'afv kılam diyü*

Yûnus, tam bir mü'min düşüncesindedir; mü'min ancak tam kulluk edemediği ve ölümden sonrasına tam hazır olmadığı endişesi içinde; Allah'ın afv edeceğinden endişesi yoktur ama havf u recâ hâlidir. Yûnus da öleceğim diye korkuyor, ama neden? Ettiğini bulacaktır, dünyada ettiği bütün ayıplar yüzüne vurulacaktır, bundan dolayı ne yapacağını şaşırılmış vaziyettedir; neredeyse "deli olacaktır". Neden gerçek kul olamadığının, âhirette gülmek için neden

dünyada ağlamadığının sıkıntısını yaşamaktadır. Öyle ki, sanki dünyaya nefsine kulluk etmeye gelmiş, azaptan kurtulmak için iyi amel işlemiştir. Onun günahı çoktur, ama Allah'ın Afuv/affedici oluşuna sığınmakta ve o sayede kurtulacağını ummaktadır.

O, ölüp yer altına girdiği zaman mezarına akrep dolmasından, Münker-Nekir sual sorduğunda dilinin dönmemesinden endişe içindedir; yeterli ameli olmadığı endişesi ile Münker-Nekir her biri bir dilden sorduğunda Allah'ın inâyetine sığınır. Onun en büyük korkusu "yedi tamuda/ (cehennem)" yanmaktır.

Ölüme Hazır Olmak

"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte idim. Ensâr'dan bir adam gelerek Hz. Peygamber (s.a.v.)'e selâm verdi. Sonra şöyle dedi: "Ey Allah'ın Rasûlü! Mü'minlerin hangisi daha fazîletlidir?" Hz. Peygamber (s.a.v.), "Ahlâk bakımından en güzel olanları." buyurdu. Sonra adam, "Mü'minlerin hangisi daha akıllıdır?" diye sordu. Hz. Peygamber (s.a.v.), "Ölümü en çok hatırlayanları ve ölümden sonrası için en güzel şekilde hazırlananları. İşte onlar en akıllı olanlardır." diyerek cevap verdi."

Ölüm bir gerçek ve var eden Allah'ın bir gün öldüreceği şüphesiz olduğuna göre, hadis-i şerifte de belirtildiği gibi ölüme hazır olmak gerekir. "Bu dönüşü olmayan bir yoldur, yola hazırlıklı olunmalıdır." Mezarda aydınlatıcı lamba, âhirette de faydalı olması için başta sabah namazı olmak üzere namaz ile hazırlık yapılmalıdır."

Ölüm haberi gelmeden Allah dostlarını kılavuz edinilmelidir:

*Ölüm haberi gelmedin
Ecel yakamız almadın
'Azrâîl hamle kılmadın
Gel dosta gidelüm gönül*

Ölüme hazır olmayanlar pişmanlık yaşayacaklardır:

*Ey yârânlar, ey kardaşlar ecel ere ölem bir gün
İşlerüme pişmân olup kendözüme gelem bir gün*

Ölüm Unutulmamalıdır

Peygamber Efendimiz ölümü unutanlar için şöyle bir ikazda bulunmaktadır: *“(Gaflete) dalar, gülüp oynayan, kabirleri ve toprak altında çürümeyi unutan kul ne bedbahttır! Azan, haddi aşan, nereden geldiğini ve nereye gittiğini unutan kul ne bedbahttır!..”* Yûnus Emre de ölümün hiç unutulmamasını salık verir. Ona göre “bir kişi öleceğini sanmaz ve öleceği günü anmazsa usanmadan ve gafletle daldığı bu dünya onun aklını almıştır”, “öleceğini hiç sanmadığı için dünyada kargaşalar çıkarır”, “bir türlü doğru yola gelemeden şüpheler içinde kalır” ve Kârûn gibi malı olsa da güçlüklerden ve zorluklardan kurtulamaz:

*Batmış dünyâ mâlına bakmaz ölüm hâline
Ermiş Kârûn mâlına zihî iş düşvârlığı*

Ölümü Unutup Dünyaya Gönül Verenlerin Hâli

Yûnus’a göre ölümü unutup dünyaya gönül verenler sadece geçici bir süre küçük bir menfaat elde ederler, sonunda elde bir şey kalmaz; dünyadan elde edeceği bir parça için bir günlük gönül verirse, ancak bir günlük azık elde etmiş gibidir:

*Zinhâr vormegil gönül dünyâ payına bir gün
Dünyâya gönül viren düşe tayına bir gün*

Dünya bir tuzaktır, bu tuzağa düşenler ancak bir kılavuz sayesinde kurtulabilirler.

Dipnot

* Prof. Dr. Ali YILMAZ,

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Malazgirt Marşı

Bin yetmiş bir yazı geldik
Güzel vatan Anadolu.
Her taşını kutsal bildik
Güzel vatan Anadolu.

Alparslan’ın gür sesiyle,
Erenlerin nefesiyle,
Coştuk fetih neşesiyle
Güzel vatan Anadolu.

Ufuklardan tuğ göründü,
En önde başbuğ göründü,
Ruhun tekbire büründü
Güzel vatan Anadolu.

Gökten yere indi hilâl,
Sende heybet sende cemâl!
Olsun sana canlar helâl
Güzel vatan Anadolu.

Ecdadımın emaneti,
Alperenler memleketi,
Şu cihanın bir cenneti
Güzel vatan Anadolu.

Yiğitlere ocak sensin
Şehitlere kucak sensin
Ebed yaşayacak sensin
Güzel vatan Anadolu.

A. Sami BENLİ

Söyleyenler Kendisin Bilmez Bilenler Söylemez

“Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, ‘Söyleyenler bilmez, bilenler söylemez.’
diyerek aşkı söze sığmayan ilâhî bir sır olarak niteleyen bu
yaklaşım; insanı hâlden hâle sürüklese de ebedî teslimiyetin ve
kulluk makamının ayrılmazlığını vurguluyor.”

Kâinatla yüz yüze gelen insan, gördüğü hârikulâde nizam, intizam ve sanat karşısında hayretle ürpermiş, bu mükemmellik karşısında dudaklarından manzûm sevinç ve hikmet ifadeleri dökülmüştür. Aslında şiirdeki vezin ve ölçü bu kâinat nizamına uyma gayretinden başka bir şey olmasa gerektir. Veznin, olmazsa olmaz örneklerini dîvân şiirimizde görürüz. Mizaçlar farklı olduğundan her şiir, her insana hitap etmeyebilir. Dolayısıyla her insanın severek okuduğu şair de farklıdır. Gerçek şairi zevk sahipleri takdir eder; yine de zevklerin şahsîliği esastır. Bu yazıda benim şairim diyebileceğim Şeyhülislâm Yahyâ Dîvânı'nda bir gezinti yapmaya çalışacağım. Şeyhülislâm Yahyâ, ağır fetvâ hizmetinden fırsat buldukça Türkçe'nin ses bayrakları diyebileceğimiz güzel şiirlerini kaleme almıştır.

Kâinatı kudret kaleminin sırlar hazinesi olarak gören şair, Esmâ-i Hüsnâ'nın tecellîgâhı olan bu dünyanın geçici bir sergi yeri olduğunun bilinci içinde, halk edilen/yaratılan her varlığın üzerindeki fânî/geçici, yok olacak damgasına dikkati çekiyor, aşağıdaki beyitte şöyle diyor:

*Zevâli gussasın çeksün diyü ni'met virür yohsa
Felek ehl-i dilün sanman ki mesrûr olduğın
ister*

(Felek, gönül ehline, yokluğunu görüp üzüntü çeksün diye, nimet verir; yoksa onların sevinmesini ister sanmayın.)

Şairin söylemek istediği çok açık: Gönül ehli için dünya nimetleri birer imtihan vesilesidir. Bu geçici nimetlere bağlanmak doğru değildir. Üzerinde yokluk damgası bulunan nimetin peşinden özlemle bakmak yakışmaz. Fânîye olan sevgi, gönül ehlinin işi olmasa gerek. Bu beyitte biraz da felekten şikâyet vardır: Felek gönül ehlinin mutluluğunu istemez; onlara nimet vermesi, nimeti kaybetmek korkusunu, tasasını yaşatmak içindir!

“Dünya ikbalini ve makamları geçici bir rüyadan ibaret gören Şeyhülislâm Yahyâ; sahte iklimlere, cübbe ve sarığın şekilciliğine kapılmadan asıl kerameti gönlün samîmiyetinde ve ilâhî feyizde arar.”

Sûret-i ikbâl-i dünyâ aldadur gâfilleri

İşret anlarlar anı Yahyâ hayâl-i hâbdur

(Dünya mutluluğunun, talihinin görünüşü gâfilleri aldatır; ey Yahyâ, o bir rüya iken onu yeme içme veya geçim sanırlar.)

İkbâl, sadece gâfilleri, kendinden habersiz insanları oyalar, aldatır; sonra yüzüstü bırakıp gider. Bu sebeple mevki, makam, servet ve şöhrete aldanmak sadece bir zaaf, bir kusur; çabuk uyanılan bir rüyadır.

Yahyâ, ikbal basamaklarının en üst derecesine kadar yükselerek koca Osmanlı Devleti'nin şeyhülislâmı olmuştur. Böyle bir makama gelmek onu şımartmamış; ağırbaşlılığını, vakarını koruyarak saygı duyulan bir bilgin olarak görevini yerine getirmiştir.

Tecrübeli bir insan olarak her makamın geçici olduğunu, böyle görevlere hırs duyanları ikaz ederek tavsiyelerini dile getirmiştir. Yüksek makamların azilleri, rüyadan uyanma etkisi yapar. Azledilenin çevresinden dalkavuklar çekilir, el etek öpenler onu görmezden gelirler. Böyle bir hâle düşmemek için rütbelere bel bağlamamak akıllı insana yaraşan yoldur.

Mâ'il olmaz dil zen-i dünyâyâ bir hûb anlayup

Bâde-i gafletle medhûş olmayan itmez galat

(Gönül bu dünya kadınına güzel sanıp aldanmaz, gaflet şarabıyla dehşete kapılmayan, sarhoş olmayan yanlış yapmaz.)

Eskiler, dünyayı nedense, hep ihtiyar, aldatıcı bir yaşlı kadına benzetmiş: Câzibeli, fakat yaşlı bir kadın. Onun ne kadar çok insanı baştan çıkarıp yüzüstü cehenneme gönderdiğini bilenler, aldanmaz, ona yüz vermez. Dünya bir sembol sadece; dünyadaki aldatıcı, yanıltıcı her varlık, her gayr-ı meşrû lezzet bu mânânın şümûlüne dâhildir. Asıl sarhoşluk, gafletin insanı içine yuvarladığı durumdur. İçki sarhoşluğu kısa süre sonra biter, kişi ayılır, akı karayı fark eder, fakat gaflet sarhoşluğu buna benzemez. İnsan yıllarca uyanamayabilir. Bu zaman zarfında kırar, döker, incitir, zulmeder...

Gönül, ilâhî feyizlerin mâkes bulduğu, aksettiği mânevî varlıktır. Gönlü, diriltlen ilâhî feyizdir:

*Bir dile Yahyâ tokunsa pertev-i feyz-i Hudâ
Zerre-i nâ-çîz iken hurşîd-i âlem-tâb olur*

(Ey Yahyâ, bir gönle ilâhî feyzin ışıdığı dokunsa, değersiz bir zerre iken dünyayı aydınlatan güneş olur.)

İlâhî feyiz, insanı en aşağı durumdan en yüce makama çıkarabilir. Gönül, tecellî mahallî olduğundan, ona ilâhî nur tecellî edince başka bir hâlet kazanır; kömürden elmasa inkılâp eder, dönüşür. Sanırım bu beyti en iyi açıklayacak örnek, Hz. Ömer'in durumudur. İslâm'dan önce kızını diri diri gömecek karakterdeyken, feyz-i Hudâ ile İslâm'la müşerref olunca adâlet timsali olmuş; "Dicle kenarında bir kurt bir koyunu kaparsa Allah bunun hesabını benden sorar." diyecek kadar insanlığa örnek bir hayat yaşamıştır: "İslâm'dan önce Ömer, İslâm'dan sonra Ömer..."

*Cihânda âşık-ı mehcûra sanma râhat olur
Neler çeker bu gönül söylesem şikâyet olur*

(Cihanda sevdiğinden ayrı düşmüş âşığa rahat olur sanma; bu gönül (ayrılıkta) neler çeker, söylesem şikâyet olur.)

Aşk çok geniş bir kavram, kâinatın yaratılış sebebi; fânî, geçici kaşta, gözde tutsak olacak gibi değil. Aslında bütün aşklar Cemâl-i Mutlak'a duyulan muhabbetin tereşşuhâtı, sızıntılarıdır. Âşık, çektiklerinden söz edemez; bu, şikâyet olur. Şikâyetse ona yakışmaz. Aşkın başka bir yüzü var: "Kemâl"e vesile olması, insanı olgunlaştırması:

*Aşk dâmânını elden koma kim neyl-i kemâl
Heves-i bî-kesel ü himmet-i üstâd ister*

(Aşkın eteğini bırakma ki kemâle ulaşmak, gevşemeyen bir istek ve üstâdın himmetini ister.)

Bu beyit, kemâle götüren gerçeğin ilâhî aşk olduğunu gösteriyor. Meczaz, olsa olsa hakîkate bir köprü, bir aracıdır. Aşkın kemâl vesilesi olabilmesinin şartı, üstâdın himmeti, feyzidir. Üstâd, mürşid-i kâmilidir. Bir mürşidin rahle-i tadrîsinde eğitim gören, pişen âşık için aşk, gerçek bir olgunlaşma sebebi olur. Üstâd terbiyesinde meşk edilen aşk, mutlak sevgiliye duyulan derin sevgidir.

Aşk, ilâhî olunca gönülde O'ndan başkasına yer kalmaz. Yahyâ ne güzel söylemiş:

*Gönlünde senin gayr u sivâ sûreti neyler
Lâyık mı bu kim Ka'beye büthâne desinler*

(Senin gönlünde Allah'tan başkasına (mâsivâ ve gayr) ait sûretlerin, görüntülerin işi ne; Kâbe'ye puthane denmesi uygun olur mu?)

Gönül Allah'ın evidir; orada şeriklere, ortaklara, açık, gizli putlara yer yoktur. Kalb, sadece O'nu sevmek için yaratılmış olduğundan put mesâbesindeki mecazî sevgililere, mâsivâ muhabbetlerine mekân olamaz. Bununla birlikte aşkın sırrına ermek de her kişinin harcı değil. Şair, istifham yolunu seçerek sözlerinin etkisini, bir başka deyişle mısraların gerilimini arttırmış. Kâbe'ye puthane demek, ona put

yakıştırmak nasıl doğru değilse, gönül evinde Allah sevgisinden başka aşka yer vermek de o denli yanlıştır. Yahyâ şu beyitte bu düşüncüyü anlatıyor:

*Ders-i aşkın müşkilin Yahyâ nice hâll eylesün
Söyleyenler kendisin bilmez bilenler
söylemez*

(Aşk dersinin meselesini/problemini Yahyâ nasıl çözsün; söyleyenler onu (aşkı) bilmez, bilenler(se) söylemez.)

Aşk, bir cezbe hâli, karşı konulmaz bir çekim alanına girmektir. Aşkı bildiğini söyleyenler aslında ne olduğundan habersizdir. Bilenlere gelince; onlar sadece susarlar... O hâl anlatılamaz, âşıkla mâşuk arasında dili olmayan, kelimelere dökülemeyen bir sırdır. Şair, aşkın anlatılamayacağını veciz bir biçimde dile getirmiştir. Aşkın mâhiyetini ancak yaşayanlar bilir. Bunlar da aşk ile sarhoş olduklarından mâhiyetini anlatamazlar. Anlatmaya çalışırlarsa bundan habersiz olduklarından söylediklerine inanmak mümkün değil.

İlâhî aşk, kişiyi hâlden hâle uğratar, kendinden geçirir, bir mânevî sarhoşluk verir. Şartlar ne olursa olsun bu aşkın yolcuları ubûdiyet dairesinden dışarı da çıkmazlar, çıkmamalıdır.

*Ubûdiyyet makâmından çıkar mı âşık-ı şeydâ
Düşer sevdâ-yı aşkunla egerçi hâlden hâle*

(Çılgın âşık, her ne kadar aşkınla hâlden hâle, cezbeden cezbeğe düşse de ubûdiyet/kulluk makamından çıkmaz.)

Beyitte iki durum söz konusudur. Çılgın âşık hâlden hâle girer. Bu, onu ibâdetlerini yerine getirmekten alıkoymaz. Çünkü ilâhî aşk, onu ezelî sevgiliye rabt etmiş, bağlamış; dolayısıyla ibâdetin hakîkî mânâsına ve zevkine vardır. Sevgiliye bağlılığın şaşmaz ölçüsü ubûdiyetteki samîmiyet ve devamdır. Âşık, bu mânevî zevki

yitirmemek için ibadete bütün varlığı ile sarılır. Âşık, sevgilinin huzurundan ayrılmak ister mi hiç?

Aşkın en zor yanı şüphesiz sevgiliden ayrılıktır. Meşhurdur, kavuşmanın senesi bir saniye; ayrılığın bir saniyesi bir yıl gibi gelir. Bu gerçek, Yahyâ'nın dilinde şu mısralarda ifadesini bulur:

*Nice yıl gibi gelür bir anı derd-i firkatün
Vaslının bin sâli ammâ gelmeye bir dem
gibi*

(Ayrılık derdinin bir anı seneler gibi gelir; ama kavuşmanın bin senesi bir an gibi gelmez.)

Ayrılığın insana verdiği acıyı ölüm veremez. Bu sebeple halk şairleri de ölümü ayrılıktan daha ehven görürler. Bir halk türküsünde şöyle der:

*Ölümünen ayrılığı tartmışlar
Elli dirhem fazla geldi ayrılık
Başka bir türküde ise,
Ölüm Allah'ın emri
Ayrılık olmasaydı*

diyerek ayrılık acısının derinliği, yakıcılığı anlatılmış. Şiir vâdisinin en muhrık, en can yakıcı teması ayrılıktır.

Mutasavvıflar ve onlardan feyz alan bütün dîvân şairleri, dış görünüşe, resme ve teşrîfâta karşı tavır almışlar. Onlara göre önemli olan gönüldür, özdür; kısacası samîmiyettir, ihlâstır. Cübbe, sarık ve taç kimseye yarar sağlamaz:

*Hırka vü tâc ile zâhid kerem it sıkleti ko
Âdeme cübbe vü destâr kerâmet mi verir*

(Ey zâhit, bir iyilik yap cübbeyi, sarığı bırak, (meclise) ağırlık verme; cübbe ve sarık insana kerâmet mi verir?)

Dîvân şairleri, kendilerini olgun, kâmil insan anlamına gelen rind olarak niteler, dinin

mânâsını, mazmûnu anlamayıp yüzeyde kalan; şekil ve gösterişi din sanan kuru sofulara sürekli çatar, onları hor görür, her fırsatta iğneleyici sözlerle rahatsız ederler. Yukarıdaki beyit akla Nasrettin Hoca'nın, "Kerâmet kavukta ise al giy, sen oku." fıkrasını getiriyor. Asıl olan ihlâstır, samîmiyettir; şekil, tören ve ritüeller değil. İhlâsın önündeki en önemli engel nefistir. Yahyâ, insanları bu sinsi düşmana karşı uyarıyor:

*Nefs-i hod-râydan ey dil bu tegâfûl nice bir
Âkil olan kişi hiç düşmene fırsat mı verir*

(Ey gönül, kendi bildiğine (burnunun doğrultusuna) giden bu nefisten ne zamana kadar gâfil olacaksın; akıllı kişi hiç düşmana fırsat verir mi?)

Nefis, insanoğlunun en büyük düşmanı olduğu gibi, onun mânevî yükselişinin bir tür anahtarıdır. Kişi, nefisini tanıyıp desiselerini öğrendikçe ona karşı tedbirlerini alır, mânevî yolculuğunda mesafe alır, ilerler. Yani nefis bir nevi mânevî yükselme aracıdır. Atmacanın musallat olması, serçenin uçma, kaçıp kurtulma güdüsünün gelişmesi içindir. Atmaca korkusundan çırpınırken uçmayı, kaçıp kurtulmayı öğrenir. Tabîî temel şart, nefsin düşman olduğunu unutmamak ve her an ona karşı tetikte olmak... Şair, "Akıllı olan düşmana fırsat vermez." diyerek önce kendini, sonra şiirlerini okuyacakları uyarıyor. Atalarımız boşuna, "Su uyur düşman uyumaz." dememişlerdir. Bu gerçeği bilen tasavvuf büyükleri, sâlikleri sağlam ve sistemli bir nefis terbiyesi sürecinden geçirerek mânevî arınmalarına yardımcı olurlar.

Zamandan, zamanın insanlarından şikâyet, neredeyse bütün şairlerin ortak özelliğidir:

*Kimden eylersin ricâ kime edersin ilticâ
Kanı bir ehl-i mürüvvet kimsede himmet mi
var*

(Kimden bir şey isteyebilir, kime sığınabilirsin;

insâniyet sahibi kimse hani, insanda (başkasına) himmet, yardım nerede?)

Bu yakınmaya benzer sızlanışları başka şairlerde de görürüz. Her insan kendi devrinden, çağdaşı olan insanlardan yakındır. Yahyâ, devletin en önemli makamlarında bulunmuş bir insan olarak yakındığına göre gözlemleri, tecrübeleri bir hayli fazla olmalı. İstekte bulunulacak, iltica edilecek, sığınılacak kimse bulamamaktan yakından şair, insanlık değerlerinin yitmesinden derin bir acı duymaktadır. Bencillik, insanları kör etmiş, başkalarını görüp dertlerini dindirecek bir yardım eli bırakmamıştır. Yaşanan, tadı tuzu kaçmış, ruhsuz, zevk vermeyen bir bahardır. Zamandan şikâyet konusunda bir başka beyit:

*Bülbüller öter güller açık şâd gönül yok
Hiç böyleliğin görmemişüz fasl-ı bahârın*

(Bülbüller öter, güller açılmış, sevinçli bir gönül yok; bahar mevsiminin böyle olanını hiç görmemişiz.)

Önce bir bahar tasviri yapılıyor: Güller, çiçekler açmış, bülbüller şakıyor. Bir eksiklik, bir burukluk var ortada; gülümseyen, gülen insan yok. Şair, böyle bir bahardan hayrete düşüyor. Çünkü bu mevsim, insanın kanını kaynatır, rûhunu kuş gibi uçmaya sevk eder. Bu nasıl bir bahardır ki, bütün güzellikleriyle gelmesine rağmen insanlar sevinemiyor. Bu durum şairin iç dünyası ile ilgili olabilir. Bir şeye üzülmüş, birilerinden incinmiş olabilir. Ya da Osmanlı devleti çeşitli sıkıntılarla boğuşmakta, işler kötüye gitmektedir. Bu şartlarda bahara sevinmek mümkün görünmüyor. Şair, hiç böyle bahar görmedik, dediğine göre derdi, bireysel olmaktan çok, toplumsal olmalı.

İnsan, dünyaya kendi rûh penceresinden bakar; içinde güzellik kalmamışsa, dışarının güzelliği ona ancak hüznün, acı ve ıstırap verir. Bağrı yanık, çocuğu ölmüş bir anne dünyayı nasıl matem evi gibi görürse, üzgün bir kişi de

herkesi mutsuz görür. "Dünyada cömertlere yer yoktur." diyen şair, şöyle sesleniyor:

*Kande bir ehl-i kerem varsa yaşatmaz rûzgâr
Yır yüzinde şimdi bir âdem mi var âdem gibi*

(Zaman, nerede bir cömert insan varsa yaşatmaz, yeryüzünde adam gibi adam mı kaldı?)

Bu acı sızlanışın sebebini bilemeyiz, ama muhakkak olan şudur: Şair zamandan, zamânenen çok çekmiş. Günümüzde de her ağzını açan, "adam kıtlığı"ndan yakınmıyor mu? Demek ki, geçen asırlar bazı gerçekleri değiştirmiyor. Adam gibi adama ihtiyaç hiç bitmiyor.

Kaynakların belirttiğine göre Şeyhülislâm Yahyâ, ağırbaşlı, vakûr bir bilgin olup herkesin saygısını kazanmış. Onun bu vakarı şiirlerine de yansımıştır:

*İzzet-i dünyâ için memnûnı olmam kimsenün
Çekmeğe bâr-ı belâ-yı minneti tâkat mi var*

(Dünya kudreti, değeri, itibarı için, kimseyi memnun etmeye çalışmam; minnet belâsının yükünü çekmeğe (bende) tâkat mı var?)

Onurlu insan için minnet, en ağır, taşıması en zor yüklerden biridir. İzzet-i nefsi düşünün, kimseden minnet almaz; insanlara ağız eği birtakım mevkilere gelmek için yüzü dökmez. Yahyâ, izzet sahibi bir insan olduğunu, minnet yükünü çekebilecek gücünün bulunmadığını söylüyor; bize de ders veriyor: "Bazı makamlara gelmek için haysiyetinizden ödün vermeyin." diyor.

Şairleri kendi gönüllerinden de şikâyet eder, yakınır. İşte Şeyhülislâm Yahyâ'nın çok sevdiğim bir beyti ve şairin yakınması:

*Getürdün ey dil-i dîvâne sîneye bir bir
Ne denlü gussa vü gam varsa âşinâ diyerek*

(Ey dîvâne gönül, ne kadar üzüntü, keder varsa tanıdık, bildik diyerek bir bir sîneme, getirdin; bağırma dayadın.)

Yahyâ, tecrit sanatı yaparak, gönülle, sanki bir başkasıymış gibi dertleşiyor, hatta sitem ediyor: "Ey dîvâne, sen ne kadar üzüntü, keder, tasa varsa tanıdık diye alıp getirdin!"

Bunların hepsi şair için tanıdıktır. Şair, hassas gönlü ile nerede insana musallat olmuş bir dert, tasa varsa âdetâ çekip almış; o acıları yaşamıştır. Dünyada insan belâlara, sıkıntılara, üzüntülere, Allah'a sığınarak karşı koyabilir:

*Hudâ kerîmdür elbette eylemez mahrûm
Murâdına irişür her kişi Hudâ diyerek*

(Allah, kendisinden yardım isteyen elbette eli boş geri çevirmez; O, cömerttir. Her kişi, "Allah" diyerek, O'na sığınarak muradına erer.)

Allah kerimdir, cömerttir, kuluna sayısız nimetler verir; ihsanlarda bulunur. Dar zamanda kulunun samîmî duâlarına cevap verir, yardımına koşar. Kişi, yürekten kopan samîmî duâlarla Allah'ın dergâhına yüz sürdü mü eli boş geri çevrilmez. Allah (cc) Furkan suresi 77. âyette, "De ki: Kulluğunuz ve niyâzınız olmasa Allah size ne diye değer versin!" ve Mü'min Sûresi 60. âyette ise "Duâ edin cevap vereyim." diye buyurarak kerim ve mün'im olduğunu açıkça ifade etmiştir. Kişi, Rabb'ine samîmiyetle, ihlâsla yakarırsa amacına ulaşır, murâdına erebilir. Yeter ki kalbinin derinliklerinden kopan bir yakarıyla O'na yönelsin.

Bir Gece

“Cahillik ve vahşet buhranları içindeki insanlığı tek bir nefeste kurtuluşa çıkaran Hz. Muhammed (s.a.v.)’i tüm medeniyetin hakîkî borçlu olduğu merci olarak gören Âkif; O’na duyduğu şuurlu sevgiyi mahşerî bir teslimiyetle dile getirir.”

14 asır önce yine böyle bir gecede çölün gözden ırak bir köşesinde bir çocuk dünyaya gelir. Çocuk yetimdir. Onu hiç kimse dikkate almaz. Doğduğu yerin sapa olması da bunda etkilidir. Hâlbuki tâ ne zamandan beri insanlık âlemi onu beklemekteydi. Çünkü dünya o zamanlar buhran içindeydi; o kadar ki, bugünden daha beterd. İnsanlar birbirlerine o kadar vahşice davranıyordu ki, yırtıcılıkta sırtlanları bile geçenler vardı. Bir kişi zayıfsa en yakınları bile onu yok etmeye çalışıyordu. Yeryüzü ufuklarında baştanbaşa kargaşa, anarşi hüküm sürüyordu, bu durum, aynen bugün Şark dünyasını yıkan tefrika belâsına benziyordu.

Böyle bir ortamda kırk yaşına gelen Hz. Muhammed (s.a.v.), insanlığa doğru yolu göstermek için çalışır. Kayserler, kısırlar yere serilir. Yüzlerce yıl süren bir hüküm vardı: Zayıfların, âcizlerin hiçbir hakkı yoktu; onların hakkı ezilmektir. Bu düşünce Peygamber (s.a.v.)'le birlikte değişti. Peygamber (s.a.v.)'in şeraiti ve uygulamaları, hâsılı dünyaya geliş büyük bir rahmetti. Adâlet özlemiyle yananlara adâlet getirdi.

Dünya iyilik namına her neye sahipse O'nun vergisidir hep. Evet, dünya medeniyete onun sayesinde kavuştu. Bütün insanlık, O (s.a.v.)'na borçludur. Sadece Müslümanlar değil, bütün beşeriyet borçludur. Çünkü O, bütün beşeriyete gönderilmiş bir Peygamber'dir. Allah'ım bizi mahşerde bu inançla haşret.

Âkif, şiirini mahşer gününde Hz. Muhammed (s.a.v.) ile birlikte haşrolmayı dileyerek bitiriyor. "Bir Gece"de şair, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in doğumu, peygamberliği ve insanların peygamberliğe bakışını ele alıyor. Dîvân edebiyatındaki Peygamberimiz için kullanılan, kalıplaşmış "dürr-i yetîm" sözü yerine, Âkif, "öksüz" kelimesini kullanıyor. Bu kelime aslında "anasız" anlamındadır.

*On dört asır evvel, yine bir böyle geceydi,
Kumdan, ayın on dördü, bir öksüz çıkıverdi!*

*Lâkin o ne hüsrandı ki, hissetmedi gözler;
Kaç bin senedir, hâlbuki bekleşmedelerdi!*

*Nerden görecekler? Göremezlerdi tabi
Bir kerre, zuhûr ettiği çöl en sapa yerd;*

*Bir kere de ma'mûre-i dünyâ, o zamanlar,
Buhranlar içindeydi, bugünden de beterd*

*Sırtlanları geçmişti beşer yırtıcılığa;
Dişsiz mi bir insan, onu kardeşleri yerd!*

*Fevzâ bütün âfâkını sarmıştı zemînin,
Salgındı, bugün Şark'ı yıkan, tefrika derdi.*

*Derken büyümüş, kırkına gelmişti ki öksüz,
Başlarda gezen kanlı ayaklar suya erdi!*

*Bir nefhada insanlığı kurtardı o masûm,
Bir hamlede kayserleri, kısırları serdi!*

*Accin ki, ezilmektir bütün hakkı, dirildi;
Zulmün ki, zevâl aklına gelmezdi, geberdi!*

*Âlemlere rahmetti, evet, şer'-i mübînî,
Şehbâlini adl isteyenin yurduna gerdi.*

*Dünyâ neye sâhipse, onun vergisidir hep;
Medyûn ona cem'iyeti, medyûn ona ferdi.*

*Medyûndur o masûma bütün bir beşeriyet...
Yâ Rab, bizi mahşerde bu ikrâr ile haşret.*

Mehmet Âkif Ersoy

Fakat halk arasında, babası ya da anası ölen biri için de bu kelimenin kullanıldığını biliyoruz. Âkif, kelimenin sözlük anlamını değil de halk arasında kullanılan şeklini tercih etmiştir.

Mehmet Âkif Ersoy'un bütün şiirlerinde İslâm'ın ve Müslümanların kaygısını taşıyan bir rûh hâlinin izlerini buluruz. Onun münâcatları, naatları Dîvân şairlerinin klâsik kalıplarının dışına çıkar. Meselâ o, Kur'ân'ı, mukaddes olmasının yanında, Müslümanlara bir rehber olarak görür. Kur'ân'ın mezarlıkta okunmak için yahut fal bakmak için değil dirilere can, saâdet ve nizam vermek için gönderildiğine inanarak bu düşüncenin mücâdelesini verir.

Mehmet Âkif Ersoy'un Peygamber sevgisi de şuurcludur. Peygamber yaşantısı, Peygamber tavrı, Âkif'in hayranlıktan çılgına döndüğü bir yoldur:

Mehmet Âkif Ersoy'un Peygamber sevgisini dile getiren bir başka manzumesi de "Necid Çöllerinde" başlığını taşıyor. Osmanlıların son zamanlarında (Mayıs 1915) Teşkilât-ı Mahsûsa'nın da başkanı olan Kuşçubaşı Eşref Bey ile resmî görevli olarak Arabistan'a, Necid Bölgesine, yapılan bir ziyaretin hikâyesidir bu. Yıllarca Osmanlı'nın idaresi ve emâneti altında olan toprakların İngilizler'e peşkeş çekilmesinin getireceği büyük vebâli anlatmak, İngilizlerle

anlaşılarak Osmanlılara karşı yapılacak bir isyanın İslâm birliğine vereceği zararı önlemek için böyle bir yolculuğa çıkar Âkif. Bu vesileyle Medine'yi de ziyaret etme fırsatı bulur.

"Necid Çöllerinde" şiiriyle Âkif, bir Sûdanlının şahsiyetinde bütün Müslüman hacılarının duygularını terennüm eder.

Buralarda çöl sıcağı insanı çok etkiler: *"Nâr-ı beyzâ mıdır nedir, öğle zamanında güneş?/ Tepesinden döküyor beynine ateş/ Yıldırım yağmuru şeklinde inen huzmesine/ Siper olmuş yanıyor çöldeki çıplak sîne."* Şiire bu mısralarla başlayan Âkif uzun uzun çöl sıcağını, bütün bu dayanılmaz sıcağa rağmen, içlerine aşk ateşi düşmüş mü'minlerin Kâbe'ye akın akın gelişlerini tasvir eder. Buradaki insanları ateşli dalgalar üzerinde yüzen bir mahşer kalabalığına benzettir. İnsanların bitmek tükenmek bilmeyen bu çölde aradıkları ve arzuladıkları yeşil bir toprak; ama ne gezer... Çölde bir ay kadar süren bu yolculuk insana hiç bitmeyecek gibi gelir. *"Bir ılık gölge, îlâhî... O da olmazsa eğer/ Kalmıyor sâhil-i maksûda vusûl imkânı"* İşte böyle uzun ve meşakkatli bir mücâdeleden

sonra, Tur Dağı misâli yükselen Kubbe-i Hadrâ'yı gören mü'minler çölde vahâ görmüşçesine sevinirler. Âkif, Kâbe'yi görmenin verdiği bu sevinç, hayranlık ve şaşkınlığı şu mısralarla dile getirir: "O cehennem gibi vâdîde bu cennet ne güzel!/En büyük şî'r tezâdın mıdır, ey Hüsn-i Ezel?/Sana bir mısra-ı bercestdir etmiş ki sünûh/Duyar amma varamaz yükselen âhengine rûh." İşte, artık insan çektiği bütün sıkıntıları unutacak bir mekâna gelmiştir. Burası "Cânânın yeşil yurdu"dur. Burada insan, kendini kaybeder. Varlığını sevdiğinin uğrunda yok eder. Âkif'in de gözü kararır, bu câzibenin coşkusuyla cemaati yarıp atılır sevgilinin kucağına. Fakat biraz sonra o heyecan yerini şaşkınlığa bırakır; çünkü burada koskoca bir âlem vardır. Tunuslu, Afganlı, Çinli, Sûdanlı...

Burada herkes aynı sevdâ aynı gâye ile yola çıkmıştır. Bu yüzden aralarında birlik beraberlik vardır. Dünya yıkılsa bu vahdet yerinden oynamayacaktır. Çünkü herkes bir olan Allah'a iman etmiştir.

"Necid Çöllerinde" şiiriyle Âkif, sâdece bir hac yolculuğu ve orada gördüklerini anlatmakla kalmaz. Müslümanların bugün içinde bulundukları tehlikenin, geriliğin, fitnenin İslâm âlemine kimler tarafından musallat edildiğini düşünür ve bu durumdan Müslümanları kurtarması için Allah'a duâ eder. Bir nûr ister Âkif. Öyle bir nûr ister ki karanlıktan bunalan İslâm milletine bir güneş gibi doğsun:

O nûru gönder, İlâhî, asırlar oldu yeter!

Bunaldı milletin âfâkı, bir sabah ister.

İnâyetinle halâs et ki, dalga dalga zalâm

İçinde kaynamasın çarpınıp duran İslâm!

...

*O azmi sen vereceksin ki eylesin sereyan,
Soluk benizlere kan, inleyen göğüslere can.*

*O rûhu ver ki, ilâhî, kıyâm edip dînîn,
Zemîne feyzini yaysın hayât-ı mâzînin...*

H. Muhammed (s.a.v.)'in "Kabrimle minberim arası cennet bahçelerinden bir yerdir." dediği mahâlde Âkif dua ederken, Bâbü's-selâm tarafından Sûdanlı bir kâfile gelir. H. Muhammed (s.a.v.)'in "Ümmetim bana selâm gönderirse bana ulaşır; huzurunda selâm verirse cisme bürünür, selâmını alırım." sözüne muhatap olmanın vecdine kapılan insanların coşkunluğu dikkat çeker. Bu Sûdanlı kâfilenin içinde biri vardı ki, herkesten farklıdır.

- Yâ Nebî, şu hâlîme bak!

*Nasıl ki bağı yanar, gün kızınca, sahrânın;
Benim de rûhumu yaktıkça yaktı hicrânın!*

*Harîm-i pâkine can atmak istedim durdum;
Gerildi karşıma yıllarca âilem, yurdum.*

"Tahammül et!" dediler... Hangi bir zamana kadar?

Ne bitmez olsa tahammül, onun da bir sonu var!

Gözümde tüttü bu andıkça yandığım toprak;

Önümde durmadı artık, ne hânümân, ne ocak...

Üç ay boyunca çileli bir yolculuğa katlanan insanın imdâdına H. Muhammed (s.a.v.)'in kabrini görme arzusu yetişiyordu. Onca yolu sevgili dîdârını görme hevesiyle tüketmiş; fakat mezar-ı şerifin etrafındaki demir örtüyü görünce kahrolmuştu.

Sûdanlı kemiklerine kadar işleyen yangına tahammül ederek buralara kadar gelmişti. Hiçbir mânevî hazza ulaşmadan helâk olma endişesiyle serzenişe başlar:

*Kemiklerim bile yanmıştı belki sahrâda;
Yetişmeseydin eğer, yâ Muhammed,
imdâda:*

*Eserdi kumda yüzerken serin serin nefesin;
Akarsular gibi çağlardı her tarafta sesin!*

...

*Yanıp tutuşmadan aylarca yummadım
gözümü...*

*Nücûma sor ki bu kirpikler uyku görmüş
mü?*

Azâb-ı hecrine katlandım elli üç senedir...

*Sonunda alnıma çarpan bu zâlim örtü
nedir?*

Bu serzeniş bir müddet sonra yalvarışa döner. Bu yaşına kadar O'ndan ayrı kalmanın verdiği ıstırap... Üç ay boyunca çöl sıcağıyla mücâdele... Şimdi de bu demir engel... Belki O'nun şefaati ile bu engel kalkacaktı: "Demir nikâbını kaldır mezâr-ı pâkinden/Bu hasta rûhumu artık ayırma hâkinden!" Bu kadar hulûs-ı kalp ile Allah'a ve onun Sevgili Rasûl'üne yalvaran bu Müslümanın bütün istekleri kabul edilir. Sonunda gözüne neler göründü kim bilir:

Nedir o meş'ale? Nûrun mu? Yâ Rasûlallah!

....

*Sûkûn içinde bir an geçti, sonra bir kısa
"âh!"*

Sudanlı, bir pervane misali rûhunu o nûra teslim etmiştir.

Âkif, toplum içinde yaşayan bir aydın

tipidir. Aydındır, fakat millete hor bakmaz. Gaflette olanları, câhilleri hırpalayan; ancak bu toplumun ferdi olduğunun şuurunda olan bir aydındır Âkif. Milleti her bakımdan kalkındırmak, ona ulvî bir gâye vermek peşindedir. Naat türü şiirlerinde bile sadece Hz. Muhammed (s.a.v.) sevgisini işlemekle kalmamış bugün için Müslümanları içten içe kemiren tefrikanın, meselâ, koskoca ve muhteşem bir geçmişi olan Osmanlı Devleti'ni ne hâle getirdiğine dikkat çekmiştir.

Mehmet Âkif, dine bağlılığı yönüyle Dîvân şairlerine benzese de, dine bakışı ve aksiyoner yapısı bakımından onlardan ayrılır. O, Dîvân şairleri gibi İslâm'ı fert bazında düşünmez; cemiyet hayatına aksettirir; sosyal bir müessese olarak görür. Dîvân şairlerinin -kendilerini rind kabul edenler dâhil- üzerinde çok durdukları cennet-cehennem telâkkîleri onda yok gibidir. Dini sadece âhiret hayatı için lüzumlu görmekten ziyâde yaşarken insanlara nizam veren, onların yaşayışlarını düzenleyen bir yol olarak görür.

Âkif'in şiirleri, gerek kendinden önceki kuşaktan, gerekse çağdaşlarından farklı bir üslûp özelliği gösterir. Yani okunduğu zaman "Bu Âkif'in şiiridir." diyebileceğimiz nev'-i şahsına münhasır bir özellik taşır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, konuşma diliyle, duygularını şiir diline rahat bir şekilde aktarabilmektedir. Türk şiirinde dizgine zor gelen bir küheylân olan aruz, onun altında uysal bir tabiata bürünür. Hülâsa şiir dilinde maksadı beyana ve vezine bu denli hâkimiyet kuran Âkif, kendine has duruşuyla edebiyatımızda müstesna bir yer kazanmıştır.

Edirne'den Kars'a Şehit Toprağı

Üstümüze ölüm gelse korkmayız,
Şehit olmak şeref bize, şan bize.
Bir kez olsun ardımıza bakmayız,
Sahibinden emanettir can bize.

Ankara başlattı kutlu savaşı,
Şaha kalktı Erzurum'un dadaşı.
Sivas'ta bir olduk düşmana karşı,
Yeniden yâr oldu bu vatan bize.

İstanbul yurdumun başında taçtı,
Konya insanlığa mücevher saçtı.
Kurtuluşa giden yolları açtı,
Şanlıurfa, Gaziantep, Van bize.

Ana gibi bağlanmışız toprağa,
Dokunulmaz gül namusa, sancağa.
Kahramanmaraş'ta kalktık ayağa,
Sütçü İmam yadigârı ün bize.

Nilüfer, Bursa'nın yeşil yaprağı,
Edirne'den Kars'a şehit toprağı.
İzmir'de denize diktik bayrağı,
Seher vakti selam durdu tan bize.

Anayurttan akın akın gelmişiz,
Bu güzel ülkede huzur bulmuşuz.
Cümle insanlığı kardeş bilmişiz,
Yunus Emre pusulası yön bize.

Bestami YAZGAN

Kültür ve Edebiyatımızda İstanbul Kasırları

“Osmanlı sultanlarının dinlenme, av ve diplomasi amacıyla kullandığı İstanbul kasırları; geleneksel Türk evi planını Batılı mîmarî dokunuşlarla harmanlayan kâgir yapılarıyla Boğaziçi ve Haliç kıyılarına damga vurmuştur.”

Arapça “ksr/kasr” kökünden gelen “kasır” kelimesinin TDK’deki karşılığına baktığımızda “köşk” kelimesiyle eş anlamlı tutulduğunu görürüz. Bu kelimenin Aramice-Süryanice “korunaklı konut, köşk, kale” anlamına gelen “kastra” veya “kasra” kelimesinden geldiği düşünülmektedir. Latince “castrum” (çoğul “castra”) kelimesinden gelmektedir ve “istihkâm edilmiş yer”, “bir hükümdarın veya yerel yöneticinin ikametgâhı” mânâsında kullanılmıştır. Köşk kelimesi Orta Çağ’dan itibaren “saray” veya “kasr” yanında eş anlamlı kullanılmıştır. Merhum İlhan Ayverdi’nin hazırladığı Kubbealtı Lügati’nde de kelimeye “köşk, küçük saray, kâşâne” anlamları verilmektedir. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi’nde “kasır” maddesini kaleme alan Yaşar Çoruhlu, bu kelimeyle ilgili olarak şu açıklamaya yer vermiştir: “Kasırlar bazı durumlarda yerleşme alanı dışında, zaman zaman da şehrin içinde hükümdar ve beylerin yaşadığı yapılar olarak algılanmaktadır. Bu sebeple Avrupa’da görülen şatolar, Orta Asya’da hükümdar ve beylerin avlulu-surlu meskenleri veya bazı kaleler, Türkiye’de özellikle hisar olarak anılan yapılar kasır kavramı içerisinde mütâlaa edilebilir. Bununla birlikte Selçuklu ve bilhassa Osmanlı devrinde saraya bağlı olan veya şehrin yakınında bulunan hükümdar/padişah ve yöneticilerin kullandığı yapılar da köşk, kasır, kasr-ı hümayun olarak adlandırılmıştır. Edirne, Bursa başta olmak üzere Osmanlı topraklarının çeşitli yerlerinde münferit olarak inşa edilmiş köşk ve kasırlar da mevcuttu.”

Kasır deyince, Osmanlı’ya 470 sene (1453-1923) başkentlik yapmış olan İstanbul akla gelmektedir. Zîrâ İstanbul bir tarihî köşkler, saraylar ve kasırlar şehridir. Bu güzide şehirde günümüze ulaşan ve ziyarete açık olan 8-10 tane kasır mevcuttur. Bu sayı çok daha fazla olsa da bugüne ulaşan büyük çaplı kasırlar ne

“Bir zamanlar padişahların hasbahçesi ve devletin zarafet mekânı olan, Cumhuriyet döneminde ise şifahane ve müze olarak hizmet veren İstanbul kasırları, şehrin kadim mîmarî mirasını günümüze taşımaktadır.”

yazık ki bu kadardır. Bunun yanında küçük ölçekli köşkler ve yapılar da mevcuttur. Bugün Millî Saraylar Başkanlığı’na bağlı olarak aşağıdaki kasırları öncelikli olarak sayabiliriz: Aynalıkavak Kasrı (Beyoğlu’nda), İhlamur Kasrı (Şişli’de), Küçüksu Kasrı (Üsküdar’da, Göksu’da), Maslak Kasırları (Sarıyer’de), Beykoz (Mecidiye) Kasrı (Beykoz’da), Hidiv Kasrı (Beykoz, Çubuklu’da), Âdile Sultan Kasrı (Üsküdar, Kandilli’de), Yıldız Şale Kasrı (Beşiktaş’ta), Sepetçiler Kasrı (Sarayburnu’nda) ve Malta Köşkü (Beşiktaş’ta). Bu tarihî binalar bugün meraklılarınca ilgiyle ziyaret edilmektedir.

Küçüksu Kasrı, 1856 Yılında Sultan Abdülmecid Tarafından Yaptırılmıştır

“Göksu ile Küçüksu dereleri arasında kalan çayırılık alan, Osmanlı döneminde padişahların Boğaziçi’ndeki hasbahçelerinden, en gözde mesire yerlerinden biriydi. 17. yüzyılda seyyah Evliyâ Çelebi, “Bir âb-ı hayât nehirdir.” diye bahsettiği Göksu’yu, üzerinde kayıklarla dolaşılır; etrafı gül bahçeleri, küçük köşkler ve hazineye ait değirmenlerle çevrili sakin bir yer olarak anlatmıştır. Sultan IV. Murad, Kandilli’ye kadar sık selvi ağaçlarıyla kaplı Küçüksu ve çevresini düzenlettirerek buraya “Gümüş Selvi” adını vermiştir.

“Hasbahçe içindeki ilk yapılaşma Sultan I. Mahmud döneminde başlamıştır. Göksu’da sık sık avlanan ve atış talimleri yapan Sultan için Sadrazam Divitdâr Mehmed Emin Paşa, 1751-1752 yıllarında ahşap bir köşk yaptırmıştır. Deniz kıyısındaki bu iki katlı yapı, Sultan III. Selim döneminde geniş çaplı bir onarımdan geçmiş ve Sultan’ın isteği üzerine çok sevdiği annesi Mihrîşah Valide Sultan adına 1806’da bir de çeşme eklenmiştir. Sultan II. Mahmud döneminde de kullanılmaya devam eden eski köşk, Sultan Abdülmecid tarafından yıktırılmış ve yerine 1856-1857 yıllarında yeni Küçüksu Kasrı yaptırılmıştır. Sultan Abdülaziz döneminde, kasrın cephe süslemeleri elden geçirilerek zenginleştirilmiştir. Küçüksu Kasrı, 1983’te müze-saray olarak ziyarete açılmıştır.

Bodrum katıyla birlikte üç katlı olan Küçüksu Kasrı, 15x27 metrelik bir alan üzerine yığma tekniğiyle ve kâgir olarak yapılmıştır. Bodrum katı kiler, mutfak ve hizmetkârlara ayrılmış; diğer katlar ise bir orta mekâna açılan dört oda biçiminde düzenlenmiştir. Bu özelliğiyle geleneksel Türk evi plân tipini yansıtan yapı, genellikle dinlenme ve av amaçlı olarak kullanılan

bir “biniş kasrı” niteliğindedir. Kabartmalarla süslü ve hareketli deniz cephesinde, bu cepheye yaslanmış şadırvanlı küçük havuzunda ve merdivenlerinde Batılı süsleme motifleri kullanılmıştır. Alçı kabartma ve kalem işi süslemeli tavanları, farklı renk ve biçimde değerli İtalyan mermerleriyle yapılmış şömineleri, her bir odada ayrı süslemeli ve ince işçilikli parkeleri, Avrupa üsluplarındaki mobilyaları, halı ve tablolarıyla zengin bir sanat müzesi görünümündedir.”

Lamartine’e Göre Padişah Abdülmecid’in En Çok Sevdiği Yer: İhlamur Kasrı

“Beşiktaş, Yıldız ve Nişantaşı yamaçları arasında kalan İhlamur Vadisi, tarihî kaynaklardan anlaşıldığına göre 18. yüzyıldan 20. yüzyıl başlarına kadar içinden Fulya deresinin aktığı, ihlamur ve çınar ağaçlarının gölgelediği, yeşillikler içinde bir mesire idi.

Bugün kasırların yer aldığı vadinin ilk bölümü, Sultan III. Ahmed döneminde tersane emirlerinden Hacı Hüseyin Ağa’ya ait bağ iken, devlet hazinesine katılarak padişaha ait bir hasbahçeye dönüştürülmüştür. Yıldız’a doğru yükselen ikinci bölümünde, Sultan III. Selim ile Sultan II. Mahmud’un kemankeşlerle birlikte atış yarışmaları yaptıkları, günümüze ulaşan bazı nişan taşlarından anlaşılmaktadır. Bu nişan taşlarının üzerlerinde, sultanların su dolu testilere yaptıkları atışların mesafeleri, dereceleri ve tarihleri yazılıdır. Sultan Abdülaziz döneminde, hasbahçede zaman zaman çeşitli eğlenceler ve pehlivan güreşleri düzenlenmiştir. Sonraki yıllarda padişah ve ailesinin gezileri için uğrak yeri olmaya devam eden İhlamur Kasırları, Cumhuriyet’in ilânından sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 1951’de İstanbul Belediyesi’nin kullanımına verilmiş ve “Tanzimat Müzesi” olarak düzenlenmiştir.

1966'da Millî Saraylara devredilen yapılar, özgün eşyaları ve tamamlanan bahçe düzenlemesiyle birlikte 1985'te müze-saray olarak ziyarete açılmıştır. İhlamur Kasırları bünyesindeki Merasim Köşkü, Sultan Abdülmecid'in resmî kullanımına ve törenlere; Mâiyet Köşkü ise Sultan'ın mâiyeti ve haremine ayrılmıştır. Birer biniş kasrı, yani Sultan'ın günübirlik dinlenme mekânı olan kasırlar, aynı zamanda diplomatik misafirlerin ağırlandığı yer olarak da önem taşımıştır. Merasim Köşkü, giriş salonu ile salonun iki yanındaki birer odası, ön cephesindeki dönemin beğenisine uygun barok çizgiler taşıyan merdiveni, ilginç ve hareketli kabartmalarıyla çarpıcı bir mimarlığa sahiptir."

Dolmabahçe ile Beylerbeyi Saraylarından Önce Yaptırılan Beykoz Mecidiye Kasrı

"Osmanlı devrinden kalan ve Dolmabahçe ile Beylerbeyi saraylarından önce yaptırılan Beykoz Mecidiye Kasrı, İstanbul'un eski yapılarından. Boğaz'ın Asya kıyısında, Beykoz'da, Hünkâr İskeleyi mevkiinde bulunan Beykoz Mecidiye Kasrı, Boğaziçi'nin ilk kâgir ve yeni üslûpta inşâ edilmiş yapısıdır.

Beykoz Mecidiye Kasrı, Sultan Abdülmecid için Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa tarafından 1845 yılında yaptırılmaya başlanmış ve Paşa'nın ölümü üzerine, 1854'te oğlu Said Paşa tarafından tamamlatılarak Padişah'a hediye edilmiştir.

Kasır, Osmanlı geleneğinde var olan "serdab köşkleri"nin 19. yüzyıl uygulamalarına güzel bir örnektir. Cephe kaplamasında İtalya'dan ithal edilen taşlar ile yerli beyaz mermer kullanılmıştır. İki katlı, yarı kâgir ve simetrik bir düzeni olan Beykoz Mecidiye Kasrı'nın ön cephesi neoklasik bir tarza sahiptir. Kasrın Sultan II. Abdülhamid döneminde çekilmiş fotoğraflarında varaklı mo-

bilya takımları, Hereke kumaşlarından döşeme ve perdeleri, Baccarat vazoları ve büyük kristal şamdanlarıyla zengin bir şekilde döşenmiş olduğu görülmektedir. Ayrıca kasrın içi çok değerli renkli somakilerle tezyin edilmiştir.

Bir saltanat yapısı olarak Sultan Abdülaziz'den itibaren Osmanlı padişahlarının zaman zaman bizzat kullandığı ve misafirlerini ağırladığı bir işlev görmekle birlikte kentin dışında ve temiz havalı bir yer olduğu için kamu hizmetine tahsis edilmiştir. Önce Dârü'l-eytâm/ yetimler yurdu hâline getirilmiştir. 1920'li yıllarda trahomlu (göz hastalığı) hastalar için kullanılan yapı, 1953'te prevantoryum olarak kullanılmıştır. 1963'te prevantoryum kapatılmış ve kasır, Beykoz Çocuk Göğüs Hastalıkları Hastanesi'ne dönüştürülmüştür. Beykoz Mecidiye Kasrı Hümayûnu, nihayet 23 Aralık 1997 tarihinde Millî Saraylara bağlanmış ve muhafaza altına alınmıştır. 2010-2016 yılları arasında sürdürülen restorasyon çalışmalarının ardından 11 Nisan 2017 tarihinde müze olarak ziyarete açılmıştır."

Tersane Sarayı'ndan Günümüze Ulaşabilen Tek Yapı: Aynalıkavak Kasrı

"Osmanlı Devleti'nin İstanbul'daki dördüncü büyük sarayı olan Tersane Sarayı, diğer adı ile Aynalıkavak Sahil Sarayı'ndan günümüze ulaşabilen tek yapı, Aynalıkavak Kasrı'dır.

Okmeydanı yamaçlarından Haliç kıyılarına doğru uzanan alan, tarihî kaynaklara göre Bizans döneminde imparatorlara ait bir gezinti ve dinlenme yeridir.

Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethinden sonra, Osmanlı sultanlarının da ilgisini çeken bu büyük koruluk, bölgede kurulan Osmanlı tersanesinden dolayı, bahçeleriyle birlikte "Tersane Hasbahçesi" adıyla anılmıştır.

Hasbahçe’de bilinen ilk yapı, Kaptan-ı Derya Halil Paşa’nın Sultan I. Ahmed için 1613 yılı sonlarında yaptırdığı kasırdır. Daha sonraki dönemlerde yeni köşkler, kasırlar ve bunlara ait ilave yapılarla, Tersane Sarayı son şekline kavuşmuştur. Sarayın setler hâlinde yükselen geniş bahçesinde, Haliç’e bakan yeni kasırlardan biri de Sultan III. Ahmed’in şehzadeleri için düzenlenen sünnet düğününe sahne olan Aynalıkavak Kasrı’dır.

Zaman içinde tersanenin büyüyüp genişlemesiyle, saraya ait yapılar birer birer yok olmuştur. 1802-1803 yıllarında tamamen yıkılan saraydan geriye sadece Aynalıkavak Kasrı kalmıştır. “Hasoda Kasrı”, “Hasbahçe Kasrı”, “Daire-i Hümayûn” gibi adlarla da anılan yapı, bugünkü görünümüne Sultan III. Selim döneminde kavuşmuş ve Sultan Abdülmecid döneminde tekrar elden geçirilmiştir. “Lâle Devri” olarak anılan dönemin yaşantısını hatırlatan ve

yaklaşık üç yüz yıldır Haliç kıyılarını süsleyen Aynalıkavak Kasrı, 1975 yılında Millî Saraylar yönetimine geçmiş ve 1984’te müze-saray olarak ziyarete açılmıştır.”

Sultan Abdülaziz Tarafından 1860’lı Yıllarda Yaptırılmış Olan Maslak Kasırları

“Sultan Abdülaziz tarafından 1860’lı yıllarda yaptırılmış olan Maslak Kasırları, 1868 yılında Padişah tarafından yeğeni Şehzade Abdülhamid Efendi’ye tahsis edilmiştir. Adını, o dönemde şehre su temin etmek üzere bölgede bulunan ve “Maslak” denilen su dağıtım haznelerinden alan kasırlar, 34. Osmanlı padişahı Sultan II. Abdülhamid’e ve ailesine hem şehzadelik hem saltanat yıllarında ev sahipliği yapmıştır.

1876 yılında tahta davet edileceği bu yerde, at yetiştiriciliği ve hayvan besiciliği yapan, zirafat çalışmaları yürüten Şehzade Abdülhamid Efendi, kasırdaki geçen yıllar boyunca çevre arazileri de satın alarak burayı geniş bir çiftlik hâline getirmiş, kendisinin padişahlığı döneminde bu çiftlik, Maslak Çiftlikât-ı Hümayûnu olarak anılmıştır. Maslak Çiftliği’nde geçirdiği zaman içinde ailesi ve çocuklarıyla mütevâzı bir hayat süren şehzadenin burada halkla iç içe yaşadığı, çocuklarına müzik dersleri verdiği, şiirler yazıp besteler yaptığı ve çoğu zaman kendisine ait marangoz atölyesinde çalıştığı, anılardan günümüze ulaşan bilgiler arasındadır. Cumhuriyet döneminde, 1937-1982 yılları arasında askerî prevantoryum olarak kullanılmış olan kasırlar, 1984 yılında geçirdiği restorasyonun ardından Millî Saraylar Başkanlığı bünyesinde halka açık bir müze-ev olarak hizmet vermektedir.”

Bugün bir metropol olan kadim İstanbul şehri, kasırlarıyla da misafirlerine mimarilerin en güzelini göstermekte, başka şehirlerden farkını bu güzel yapılarla da ortaya koymaktadır.

Birlik Türküsü

İkilik de nedir, söylen erenler
Bir'de birlik için, gül dermek gerek
Başlayan yol varsa, çile de olsa
O yolu menzile, erdirmek gerek

Mazlumlara ağlıyor, gözleri kanlı
Ötede yanıyor, ah Arakanlı
Zâlimler dipdiri, etinden canlı
Zâlimi, zulmeti, durdurmak gerek

Türkistan durulmaz, Gazze'de kan var
Özgürlük yoluna, çekmişler duvar
Yabanıl saldırmış, yerliyi kovar
Halkları el ele, verdirmek gerek

Kalpleri sâdıklar; dostlar, yârenler
Vatanı kutsayıp canlar verenler
İman atlasında, postlar serenler
Kardeşlik yayını, gerdirmek gerek

Yezit'in sofrası, hercai olsun
Bırakın envai, taamla dolsun
Yollar Hüseyin'in, yolunu bulsun
Yarayı bu yolda, sardırmak gerek

Madde kutsanıldı, hâşâ bir ilâh
Mazluma çekildi, onunla silah
Hüküm Kardinalden, başında külah
Bu hükmü kökünden, kırdırmak gerek

Birlik, beraberlik kutlu türküdür
Bizleri bir eden, hakça ülküdür
Kâinat yapısı, Hakk'ın mülküdür
Akıllara bunu, erdirmek gerek

Celalettin KURT

Tasavvufu Doğru Anlamak

“Münferit yanlışları bahane ederek tasavvufu bütünüyle hedef almak toplumsal huzura zarar verir; asıl olan Müslümanların enerjilerini birbirleriyle didişmeye değil, nefis terbiyesine ve gönüller kazanmaya harcamasıdır.”

slâm dünyasına göz attığımızda, din adına hareket ettiklerini söylemelerine rağmen her türlü şiddeti uygulayan gruplar görürüz. Bunlar Kur'ân ve hadisi kendilerine dayanak olarak aldıklarını iddia eder ve yaptıklarından sevap bile umarlar. Kendilerine göre Allah'ın dinine hizmet etmektedirler. Art niyetle içlerine karışanları veya başka hesaplarla yönlendirenleri ayrı tutacak olursak, büyük kısmının başlangıçta samîmî olduğunu söylemek mümkündür. Ancak tuttıkları yolun ortaya çıkardığı sonuçlara bakıldığında, kandırılan ve yanlış yönlendirilen bu kişilerin samîmiyetlerinin bir anlam ifade etmediğini görürüz. Zaten işledikleri fecâatlere bakıldığında da ilk başta taşıdıkları samîmiyetin ve saflığın kaybolduğunu anlarız. İşin kötüsü, vardıkları son noktada bile kendilerini dine hizmet ediyor sanmalarındır. Lâkin karşımıza çıkan manzara biz Müslümanları bile ürpertmekte ve İslâm'ın güzel yüzü örtülmektedir. Çünkü mü'min olmayanlar İslâm coğrafyasının farklı bölgelerindeki bu şiddet ve vahşet olaylarını seyrettikten sonra dinimizle ilgili hiç de güzel olmayan düşüncelere kapılmaktadırlar. Bazılarımız her zaman kolaycılığa kaçarak, bu kötü manzaradan İslâm düşmanlarını sorumlu tutmaktadır. Oysa Müslümanların birbirlerine yaptıkları, başkalarının zararını basitleştirecek kadar ağır ve acıdır.

Bu vahim tablonun özellikle Arapça konuşan insanların yaşadığı bölgelerde olması son derece mânîdardır. Allah'ın âyetlerini, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hadislerini tercümesine ihtiyaç olmadan okuyabilen bu kimselerin içine düşmüş olduğu durum bizi düşünmeye sevk etmelidir. Demek oluyor ki, sorun Arapça bilmekte değil, Allah ve Rasûl'ünün buyruklarını doğru anlamaktadır. Bu yapılmadığında, âyet ve hadisleri bağlamlarından koparıp, "Allah ve Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyuruyor." diyerek

"Âyet ve hadisleri bağlamından kopararak katı bir zihniyetle yıkıcılığı meşrûlaştıran aşırı söylemlere karşı tasavvuf, asırlardır farklı kültürleri ümmet şuurunda, merhamette ve kardeşlikte buluşturan asıl çimentodur.

başkalarının üzerine saldırmak son derece kolaylaşmaktadır. Olan biten tam anlamıyla budur.

Her şeyden önce, İslâm adına hareket ettiklerini söyleyen ve ürküten eylemler sergileyen bu hareketlerin arka plânında var olan inanç dünyasını çok iyi tanımak zorundayız. Bunu tetkik ettiğimizde, şiddet olaylarının ardında, kendilerine Selefî diyen ve Müslümanların hayata kattıkları bütün güzelliklere düşman olan bir zihniyetin yattığını görürüz. Nerede bir türbe varsa yıkılıyor, her bir şeye şirk yaftası yapıştırılarak hayat Müslümanlara zehir edilmektedir. Camilerdeki süslemeler ve levhalar bile, "Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanında böyle şeyler yoktu." denilerek yasaklanmaya çalışılmaktadır. Oysa Rasûlullah zamanında bu tür şeyler bilinmiyordu. Toplum böylesi estetik güzellikler sergileyecek birikime sahip değildi. Bunu görmeyen söz konusu zihniyet, katı ve merhametsiz tutumlarıyla Müslümanların çağlar boyunca hayata kattıkları güzellikleri kökünden kazıyarak, ümmeti düşüncesiz ve zevkten mahrum bir hâle getirmek peşinde koşmaktadır.

Kaba, saygısız, her şeyi şirk gören, kendileri gibi olmayanları müşrik olarak değerlendiren, geçmiş büyüklerimize hakaret eden, alaya alan bu yaklaşım, son zamanlarda özellikle de gençler

arasında yayılmaktadır. Ülkemizin dışarıya açık oluşundan yararlanılmakta, ucuz kitaplar verilerek, bilgiden ve doğru rehberden yoksun zihinler bulandırılmakta ve geçmişten gelen ne varsa hepsine düşmanlık öğretilmektedir. Artık bir ideoloji hâline gelmiş olan ve finanse edilerek büyütülmeye çalışılan bu yol, ülkemizdeki din anlayışını alt üst edip İslâm dünyasında Müslümanların en huzurlu ve uyumlu yaşadığı tek ülke olan memleketimizi diğer karışık ülkelere benzetmek için çabalamaktadır. Buna karşı son derece uyanık olmamız, çocuklarımıza sahip çıkmamız gerekiyor.

Bu çizginin en büyük düşmanı tasavvuttur. Tasavvuf yüzyıllardır İslâm ümmetini bir arada tutan ve onları gerçek anlamda kardeş yapan aslî unsurların başında gelir. Tasavvufun olduğu yerde mü'minler ümmet şuuruna ermekte, merhamet sahibi olmakta, yardımlaşmakta ve "İslâm dini" adına yakışır şekilde "barış dini" olmaktadır. Tam tersine, tasavvufa hor bakılan veya yasaklanmaya çalışılan ülkelere baktığımızda ise, mü'minler arasındaki kardeşlik bağı hakıyla tesis edilememekte, toplum gerçek anlamda kucaklaşmamaktadır. Ayrıca unutmamak gerekir ki, Arap olmayan unsurların neredeyse tamamı tasavvuf vasıtasıyla İslâm'ı kabul edip yüreklerine benimsetmişlerdir. Balkanlardaki Müslümanların İslâm'ı kabul etmesi de bütünüyle tasavvuf eliyle gerçekleşmiştir. Aynı şekilde günümüzde, Batı başta olmak üzere İslâm'a koşanlar bu aziz dini tasavvuf vesilesiyle tanıyıp sevmekte ve inanmaktadır. Kuzey Afrika'da insanların dine bağlanmalarında tasavvufun ne kadar etkili olduğunu bütün tarihçiler bilir.

Günümüzde ülkemizdeki durum da böyledir. Binlerce insan tasavvuf vesilesiyle Allah'ın dinine bağlanmakta, geçmiş hayatını arkaya atıp yepyeni güzel bir yaşama başlamaktadır. Resmî anlamda pek çok insan din alanında

çalışmasına rağmen istenilen sonuç nedense alınamamakta, hasbî olarak çalışan sûfiler ile olmaz denilen işler başarılmaktadır. Onların eliyle dağılan yuvalar birleşmekte, hanelere huzur gelmekte, kötü alışkanlıklar terk edilmektedir. İnsanlar sıkıntılı ve neşeli anlarında yanlarında din kardeşlerini buldukları ve onlarla dayanışma içinde olduklarından dolayı büyük bir mutluluk yaşamaktadırlar. Bu satırları okuyan nice insanın, "Burada benden bahsediliyor." dediğini biliyorum.

Nitekim kendimize veya etrafımızdaki insanlara göz atacak olursak, pek çoğumuzun yetişmesinde, dindar olarak hayatını devam ettirmesinde veya haramlardan uzaklaşarak kulluğa yapışmasında tasavvufun büyük etkisi vardır. İnsanımızın mânevî dünyasının güzelleşmesine sağladığı bu müsbet katkı sebebiyle tasavvufun kazandırdıklarına hepimizin şükretmesi gerekir. Tasavvuf olmasaydı farklı etnik kökenlerdeki insanları iman potasında tutmanın ne kadar zor olacağını biliriz. Dergâhlara gelenlerin çeşitliliğine bakacak olursa bu hakîkati daha iyi anlarız. Aydın, Hakkâri, Trabzon, Diyarbakır veya başka iller den gelenler, kardeşlik şuuru içinde kaynaşmakta, birbirleriyle olağanüstü bir muhabbet gerçekleştirmektedirler. İşte bunu sağlayan tasavvuttur. Bu gerçeği görmeden tasavvuf düşmanlığı yapanlar, etraflarına bir faydası olmayan, hayatları sürekli eleştiri ve burun bükmeyle geçen kibir âbideleridir ve ibâdetlerinde büyük sıkıntılar olan kimselerdir.

Hâlbuki biz Müslümanların amacı, önce kendimizi ıslah etmek sonra da dinî yaşantısında zaafiyetler olan kardeşlerimizi dine ısındırmak, daha sonra da gayr-i müslimleri İslâm'a kazandırmaktır. İşte tasavvufun başta ülkemiz olmak üzere dünyada yaptığı hizmet budur. Bu sebeple tasavvuf düşmanlığı yapmak bir anlamda din düşmanlığı yapmak demektir.

Burada bir hususu daha hatırlatmak gerekiyor. O da şudur: Tasavvuf karşıtlığı sergilenirken, bazı yanlışlar dile getirilmekte ve bunlar gerekçe olarak öne sürülmektedir. Gerçekten de, tasavvuf adına hareket ettiğini söylemesine rağmen İslâm'ın haram kıldığı bazı şeyleri alenen işlemekten kaçınmayan veya dini maddiyat için istismar edenler vardır. Ancak ârızî örneklerle bakarak büyük kitleyi kötülemek çok yanlıştır. Bu şuna benzer: Yeryüzünde İslâm adına hareket ettiğini söyleyip dine muhalif pek çok işler yapanlar bulunmaktadır. Yazımızın başında dile getirdiğimiz gruplar gibi. Bunlara bakarak İslâm aleyhinde konuşmak nasıl yanlıştır, tasavvuf adına hareket ettiğini söyleyen marjinallerin uçuk-kaçık işlerine bakarak tasavvuf düşmanlığı yapmak da o derece yanlıştır.

Kaldı ki, samîmî olarak tasavvuf alanında gayret eden, ancak bu arada bir takım hatalar işleyen kimseler de olabilir. Lâkin büyük organizasyonlar içinde, binlerce insanın gayret gösterdiği merkezlerde bu tür durumlar her zaman olabilir. Bize bir mü'min olarak düşen görev, düşmanlık yapmak yerine, bu yanlışın düzeltilmesi için uyarıda bulunmak ve kardeşlerimizin hatalarını terk etmelerine yardımcı olmaktır. Hem bir insan olarak bizim de düzeltilmesi gereken yüzlerce hatamız var.

Maalesef arzuladığımız bu yaklaşımı görmemiz pek mümkün olmamaktadır. İnsanlar kendi kabullerini mutlak doğrular olarak görmekte ve buna aykırı bir yaklaşım sergileyen herkesi karşı cepheye oturtmakta ve çeşitli yaftalarla suçlamaktadır. Oysa bir insanın, alnını secdeye koyan ve Allah'a ibâdet etmek dışında başka bir sevdası olmayan birini çeşitli sıfatlarla suçlamasından daha kötü ne olabilir?

Rabb'imiz herkesi yaptığı amellerle

ve haramlardan ne derece kaçındığı ile değerlendirecektir. Bu nedenle sürekli başkalarıyla ve onların yaptıklarıyla, hatalarıyla uğraşmak yerine kendimize dönmemiz gerekir. Çünkü Allah'ın arzı ibâdet etmek ve onun dini adına bir şeyler yapmak için herkese yetecek genişliktedir. Bu yüzden mü'minin enerjisini Müslümanlarla mücâdele etmeye, didişmeye değil, Allah'ın râzı olacağı yolda harcaması gerekir. Bunu yapmayıp da sadece Müslümanlarla uğraşıp duranlar arkalarına dönüp bakmalıdırlar. Acaba kaç tane insanın hidâyetine vesile olmuşlardır?

Dipnot

* Prof. Dr. Enbiya YILDIRIM, Ankara Üniversitesi

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz..

Atomu Müslümanlar mı Buldu?

“Antik Yunan’ın ‘atom parçalanamaz’ tezini yüzyıllar önce çürüten Câbir ibn Hayyân, atomun parçalanabileceğini ve açığa büyük bir enerjinin çıkacağını ortaya koyarak modern fiziğin temelini atan ilk isimlerden biri olmuştur.”

Atomun parçalanabildiğinin ispatlanması ve bunun büyük bir enerjiye dönüştürülmesi, bilindiği üzere Batı dünyasında gerçekleşti. Bunun şer güçler tarafından keşfedilmesi ve kullanılmasının, insanlık adına onulmaz ve onarılmaz felâketlere yol açtığı da herkesin malûmudur.

“Bu güç Müslümanların elinde ve kontrolünde bulunsaydı ne olurdu veya ne değiştirdi?” sorusu ise, ayrı bir münâzara bahsidir ve bu yazının konusu değildir. Biz mevzuya farklı bir yönden yaklaşacak ve ezberleri bozacak şu soruyu yönelterek bir açılım kazandırmaya çalışacağız:

721-815 yılları arasında yaşamış kimya ilminin kurucusu meşhur İslâm âlimi Câbir ibn Hayyân ile 1260-1350 arasında yaşamış ilk Osmanlı müderrisi Davûd-i Kayserî'nin; John Dalton (1766-1844), Wilhelm Ostwald (1853-1932), Otto Hahn (1879-1968), Enrico Fermi (1901-1954) ve nihayet Albert Einstein'den (1879-1955) asırlar önce “enerji” ve “atom” ile ilgili araştırmalar yapıp tezler geliştirdiklerini biliyor muydunuz? Buradan hareketle acaba “Atomu Müslümanlar buldu” diyebilir miyiz?

Demokritos'un Geliştirdiği İlk Görüşler

Antik Yunan filozoflarından Demokritos (M.Ö. 460-370), “Atom veya bölünmeyen öz” teorisi ile ünlenmiştir. (Bazı kaynaklar Empedokles ve Anaksagoras'ı da atomcular sınıflandırmasının içine sokmaktadır.) Democritus, atomların şekilleri ve bağlanabilirliği üzerine ilk görüşleri ortaya atmıştır. Ona göre, evren atomlar denen gözle görülemeyecek kadar küçük temel unsurlardan meydana gelmiştir. Bu unsurlar ezelî ve ebedîdirler, sayıca sonsuzdurlar. “Ancak parçalanmazlar”, kendi içlerinde boşluk içermezler, yekpare ve yalındırlar. Bu yüzden de dağılıp gitmezler. Evren sonuçta iki şeyden, sonsuz sayıda atomdan ve sınırsız bir boşluktan oluşur.

“Câbir ibn Hayyân, Davûd-i Kayserî ve Mevlânâ'nın atom ile enerji üzerine geliştirdiği fikirler, Einstein ve Ostwald gibi Batılı bilim insanlarının kuramlarından asırlar önce İslâm dünyasında dile getirilmiş öncü tespitlerdir.”

Demokritos'ta değişimin temeli, atomların birleşmeleri ve ayrılmalarıdır. Atomlar asla yok olmazlar ama birleşerek sonradan ortadan kalkacak bileşik yapılar meydana getirirler. Boşluk sınırsız, atomlar da sayıca sonsuz oldukları için bu sonsuz malzemeden sonsuz sayıda kâinatın ortaya çıkması kaçınılmazdır. Tüm değişim, atomların yer değiştirmesinden ya da sayıca artmasından husûle gelir.

Hayyân 8. Yüzyılda Tanımlamış

Batı'da, tabiattaki her şeyin esasını ve bütün tabiat olaylarını, enerji ve enerji değişimiyle izah eden fizik ve felsefe doktrini, Enerjetizm'in kurucusu olarak Wilhelm Ostwald kabul edilmiştir. Kütle-enerji eşdeğerliğini açıklayarak atom

enerjisi ve nükleer teknolojinin önünü açan kişi olarak da Alman teorik fizikçi Albert Einstein kabul görmüştür.

Hâlbuki Müslüman bilgin Câbir ibn Hayyân, enerji ve atomdan bahsederek teorik düzlemde ilk temellendirme çalışmalarını, daha 8-9. yüzyıllarda başlatmıştır. Yunan filozof Demokritos "Atom parçalanamaz." diyerek yanılırken, buna karşılık Hayyân "Cüz-ü la yetecezza." dediği atomun "parçalanır" olduğunu savunarak isabetli yeni bir tez üretmiştir.

Ebu Bekir er-Râzi, İbni Sina ve Roger Bacon'un "Üstadlar Üstadı" dediği, Fransız Şarkiyatçı Cardonne'nin de dünyanın 12 büyük dâhsînden biri olarak tanımladığı Hayyân, atomla ilgili şu hayret verici faraziyeyle ileri sürmüştür:

"Maddenin en küçük parçası olan cüz-ü la yetecezza (yani atom) da yoğun enerji vardır. Yunan bilginlerinin iddia ettiği gibi bunun parçalanmayacağı söylenemez. O da parçalanabilir. Parçalanınca da öyle bir güç meydana gelir ki, Bağdat'ın altını üstüne getirebilir. Bu Allahu Teâlâ'nın kudretinin bir nişânıdır."

Kayserî: "Atomlar Enerji Yüklüdür."

Davûd-i Kayserî'ye göre ise "küllî unsur" adını verdiği tabiattaki her şey atom (cüz) ve moleküllerden (mürekkeb) teşekkül etmiştir. Varlıkların nitelik ve niceliğini atom ve moleküller tayin eder. Atomlar enerji yüklüdür. Tabiat kendi özünde enerjiden ibarettir. Bu konudaki görüşünü, "Tabiat ışık veren ve yakıcı özelliğe sahip olan genel toplam enerjidir." cümlesiyle özetlemiştir.

Kayserî, enerjinin özellik ve tezâhürünün, ışık ve ateş olduğuna dikkat çekmiştir. Tabiattaki her şeyin, kendisinden oluştuğu "Duhân'ın"; enerjinin, şekil almamış hâli olduğu kanaatine varmıştır. İlk enerji olan duhânın, zaman içinde çok çeşitli formlar aldığı ve varlıkların şeklini belirleyen dört

unsura (su, hava, ateş ve toprak) dönüştüğü sonucuna ulaşmıştır. Bu fikrini, "Sonra O, özü duhân olan gökyüzüne yöneldi." âyetinde geçen "duhân" kelimesine dayandırmıştır.

Mevlânâ da Atomdan Bahsetmiş

İlginçtir ki, Davûd-i Kayserî'den önce Mevlânâ da (1207-1273) atomun parçalanabilir olabileceğini, yaklaşık yüzyıl evvel şöyle seslendirmiştir:

"Bir atomu kesersen içinde bir güneş ve etrafında dönen gezegenleri bulursun."

Einstein'in Paralel Görüşleri

İslâm âlimlerinin dile getirdiği bu fikirler, 19. yüzyılın sonlarında enerjinin sakınımı, termodinamik ve antropi kanunlarından esinlenerek, Wilhelm Ostwald tarafından yeniden ortaya konmuştur.

Einstein ise 20. yüzyılda, enerjinin ışık hızının karesiyle maddenin kütlesinin çarpımına eşit olduğuna işaret etmiştir. "Ona göre her şey enerjidir; maddeler de çok yoğun enerjiler içerirler. Kimyasal reaksiyonlar sonrası küçük de olsa kütlenin bir kısmı enerjiye dönüşür."

Tıpkı Hayyân ve Kayserî gibi Einstein de her şeyin enerjisi olduğunu, maddelerin yoğun enerjiler içerdiğini benimsemiştir. Neticede, Hayyân ve Kayserî'nin görüşleri ile Ostwald ve Einstein'in görüşleri arasında paralellik olduğu bir vakıdır.

Son tahlilde, bu paralelliği tesadüf kabul edip es geçmek mümkün değildir. Batı'daki intihal ve kendine mâl etme hastalığının tipik ve trajik bir örneği şeklinde görmek daha dürüst ve âdil bir yaklaşım olur. Dolayısıyla Hayyân, Kayserî ve Mevlânâ'nın aktardıkları bilgi ve tespitler, bilim tarihi adına görmezden gelinmemeli, hakları teslim ve tescil edilmelidir.

Künyem

Müslüman benim adım
Yiğit Türk evlâdıyım
Yedek subaylık yaptım
Hayırdadır ısrârım
Allâh'a îtimâdım
Seksen yıl adımladım
Şiirdir istîdâdım
Yaşayan Türkçe tadım
Ettim gençlere yardım
Adâlet ilkem kadîm
Îman, İslâm, murâdım
Kâlû Belâ'dır andım
Ehl-i Sünnet, inancım
Bağımsızlık şiârım
Okurum ve yazarım
Hem şair, hem yazarım
İnsanlıktır maksadım
Muallimlik sıfatım

Dürüstlüktür yastığım
Samimiyet yatağım
Hep böyle kalacağım
İlim, irfan, ağacım
Sanattır dayanağım
Ne evim, ne ocağım
Zulme haykıracağım
Kadınlar, anam-bacım
Erkeklerse kardaşım
Yalnızım, garibanım
Peygamber'e biatım
Kulluğumu kavradım
Gafletime ağladım...

Bekir OĞUZBAŞARAN

Kur'ân'da İncir Ağacı ve Meyvesi

“Kur'ân-ı Kerim'de üzerine yemin edilen ve bir sûreye adını veren incir; Tûr-i Sînâ ve Mekke gibi kutsal coğrafyaların bereketiyle bütünleşerek, içindeki tanelerin çeşitliliğinde hakîkî birliği sembolize eden ilâhî bir nişanedir.”

Kur'ân'da "Tîn" Sûresi'nde adı geçen incir, tarihi çok eskilere dayanan bir meyvedir. İncir, Musevîlerin Fısıh Bayramı'nda geleneksel bir yiyecek olarak yer alır ve İncil'de cennetteki bir ağaç olarak bahsedilir, Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın çıplak kaldıklarında incir yaprakları ile örtüldüğü anlatılır. Hz. Peygamber (s.a.v.) incirin önemine vurgu yaparak, cennetten inen bir meyve olarak inciri önermiş ve sağlık faydalarını dile getirmiştir. Yapılan bilimsel araştırmalar incirin öksürük, nefes darlığı gibi durumlarda faydalı olduğunu, sindirim sistemi hastalıklarında etkili olduğunu ve kanser oluşumunu önleyici özelliklere sahip olduğunu ortaya koymuştur. İncir ve zeytin, hem maddî hem mânevî beslenme için önemli olan meyveler arasında özel bir konuma sahiptir. Kur'ân-ı Kerim'de adları geçen tîn ve zeytûn, sadece fiziksel meyveleri değil, aynı zamanda bu meyvelerin yetiştiği mübarek yerlerin de sembolüdür. Tûr-i Sînâ ve Mekke gibi kutsal bölgelere yapılan yeminler, bu meyvelerin verimliliği ve hayat için sağladığı bereketin önemini vurgular. Bu yeminler, hem dinî hem dünyevî hayır ve bereketle ilişkilendirilen kutsal topraklara olan saygıyı ifade eder. İncir ve zeytin insan hayatı için temel öneme sahip, tatlı ve tuzlu nimetlerin en yaygın ve kıymetli olanlarıdır. Bu meyveler maddî ve mânevî sağlık için gereklidir; diğer yandan Hz. İsa'nın ve diğer peygamberlerin yaşadığı kutsal yerler olarak bilinen Tîn ve Zeytûn Dağları, incir ve zeytinin bolca yetiştiği bölgelerdir. Bu dağlar, peygamberlerin vahiy aldığı ve mesajlarını ilettiği mânevî merkezler olarak kabul edilir. İnsan, bu ilâhî rehberlikten beslendiği takdirde ahsen-i takvîm üzere kalır; aksi takdirde ise mânevî ve fiziksel sağlığı bozularak aşağılara doğru yuvarlanabilir. Yüce Rab, incir nimetine dikkat çekerek derin düşünce ve araştırma yapılmasını teşvik etmiştir. Bu nimetin değeri anlaşıldıkça şükürler artacak ve ilâhî gerçeklere olan iman güçlenecektir. İncir, toplumu bir

"Hz. Peygamber'in (s.a.v.) 'cennet meyvesi' olarak niteleyip tüketilmesini tavsiye ettiği incir; sindirimden kanser önleyici özelliklerine, hücresel yenilenmeden zihinsel dinçliğe kadar hem maddî hem mânevî bir şifâ kaynağıdır."

arada tutan bir inanç simgesidir. İnanç, ayrışmaları, uzaklaşmaları ve kutuplaşmaları önleyen en güçlü birleştirici güçtür. Allah'ın insanları bir araya getiren, kalpleri yakınlaştıran iman bağıyla ilgili buyruğu bu birleştirici gücü vurgular. İncir, hem çeşitliliği hem de birliği sembolize eder. İncirin içindeki çekirdekler çeşitliliği temsil ederken, incirin kendisi birliği ifade eder. İncir, evrenin genişliğini sembolize ederken, çekirdekler atom altı parçacıkları veya yumurtalıkta bulunan hücreleri simgeler. Bu şekilde, içinde olanın dışında da bir benzeri bulunur ve dışında olanın içinde bir karşılığı vardır.

Yüce Allah'ın yemin ettiği ve bir Kur'ân sûresine adını veren incir, nimetlerin en değerlisidir. Çekirdeksiz ve kabuksuz yapıyla kolayca tüketilen, lezzetli ve vitamin açısından zengin bir besindir. Şifâ kaynağı olarak bilinir ve insanların hayatlarını sürdürebilmeleri için temel bir gıda maddesidir. İncir ve zeytin gibi tatlı-tuzlu ve yağsız-yagli besinler, insan beslenmesinde önemli bir yer tutar. Yaratılan her canlı için Yüce Allah, çeşitli rızıklar lütfetmiş ve bu nimetlerden yararlanan insanların O'na şükretmelerini bekler. Kur'ân'da incir bir kez geçerken, hadislerde cennet meyvelerinden biri olarak övülmüştür. Peygamberimiz incirin sağlık için faydalı olduğunu vurgulamış ve insanlara tüketmelerini tavsiye etmiştir. Uzun

ömürlü incir ağaçları çeşitli renklerde meyve verir ve besleyici özellikleriyle bilinir.

Fahreddîn Razî, incirin hem besleyici bir yiyecek, hem meyve, hem de şifâ kaynağı olduğunu vurgular ve şu eklemelerde bulunur: İncir, sağlıklı bir gıda olarak tanımlanır; sindirimi kolay, mideye iyi gelen, bedeni besleyen, terleme yoluyla zararlı maddeleri atıcı, balgamı azaltıcı, böbrekleri temizleyici bir özellik taşır. Aynı zamanda ağız kokusunu giderir, saçları uzatır ve felç riskini azaltır. İncirin özelliklerini şu şekilde özetleyebiliriz:

İncirin dışı da içi gibi olup ceviz gibi sert bir kabuğu yoktur ve hurma gibi çekirdek içermez. Hem dışı hem içi lezzetlidir.

Ağaçlar arasında üç tür vardır: va'dini yerine getirmeyen, va'dini tutan (örneğin elma gibi), ve incir gibi va'dinden önce meyve veren ağaçlar. İncir, meyvesini önce verir, sonra çiçek açar.

Diğer ağaçlar bir kez meyve verip bitirirken, incir mevsim boyunca olgunlaşan bir süreçte sürekli meyve sunar.

Rüyada incir görmek, zenginlik ve bereketin işaretidir. İncir yemek, çoluk-çocuk sahibi olmaya delâlet eder.

Hz. Âdem'in cennetten çıktığında incir yapraklarıyla örtüdüğü rivayet edilir. Yaprığın bir kısmını ceylanlara yedirdiği ve bu yüzden ceylanların güzellik kazandığı anlatılır.

Bu özellikler inciri diğer meyvelerden farklı kılar ve onu sağlık için önemli bir kaynak yapar.

"İncir Ağacı" Şiiri

*Ben seni saymakla bitiremem ki,
Söyle sayınız kaç incir ağacı...
Tek meyvene şiiir yetiremem ki,
Hep güneşe muhtaç incir ağacı...*

Şair Halil Gökçaya incir ağacının çeşitli

cinslerinin olduğunu beyanla; meyvesinin güneşle olgunluğa kavuştuğunu özelliklerinin şiiirle anlatılamayacağını bildiriyor. İncir ağacı ve meyvesi bizim kültürümüzde de kıymetlidir. Müslüman Türk toplumunun kültürel ve sosyal yapılanmasında dinin belirleyici bir rol oynadığı kabul edilir. Örf, âdet ve geleneklerin oluşumunda olduğu gibi düşünce dünyasının şekillenmesinde de Kur'ân ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hayatı önemli bir etkiye sahiptir. Kur'ân'da Allah'ın incir meyvesine yemin etmesi, insanların bu meyveye olan olumlu bakışını güçlendirmiştir. İncir kelimesinin Tîn Sûresi'nde neyi ifade ettiği konusunda müfessirler arasında farklı yorumlar bulunmaktadır. Bazıları bu kelimenin gerçek anlamını yani yedikleri incir meyvesini veya incir ağacını kastettiğini savunmuştur. Diğerleri ise bunun mecazî bir anlatım olduğunu ileri sürmüştür. İncir meyvesi olarak yorumlayan müfessirler, bu görüşlerini İbn Abbas'a atfedilen bazı rivayetlerle desteklemişlerdir. İncirin insan sağlığı üzerindeki olumlu etkileri günümüzde farmakolojik araştırmalarla da doğrulanmaktadır. Protein ve karbonhidrat açısından zengin olmasının yanı sıra pek çok amino asit ve mineral içermesi, sağlık açısından önemli faydalar sunmaktadır. Din âlimleri de eserlerinde incirin hem beslenme hem de şifâ özelliklerine vurgu yapmışlardır.

*Kurabiye, dolma, lokuma durmuş,
Muhallebi, kaymak ile taht kurmuş!
Kur'an-ı Kerim'de Rabbim buyurmuş,
Yeminlere miraç incir ağacı...*

*Kitapta yeminle ismi övülür
Hadiste medihle kendi sevilir
Biri bin lezzetle her dem yenilir
Şifa olur târâç incir ağacı...*

Bu dörtlüklerde incirin besin ve sağlık alanındaki ehemmiyeti dillendirilmiştir. Dinin toplumların sosyo-kültürel yapılarını

şekillendirmedeki önemini kabul ediyoruz. Müslüman Türk toplumunun örf, âdet ve düşünce yapısının oluşumunda Kur'ân ve Sünnet'in yanı sıra tarihsel deneyimler ve bilgiler büyük rol oynamıştır. Bu kaynaklar, meyvelere ilişkin tasavvurumuzun oluşmasında da belirleyici bir etkiye sahiptir. Kur'ân'da pek çok meyvenin ismi geçse de, bunların detaylı özellikleri genellikle verilmemiştir; çünkü Kur'ân'ın temel amacı, bir tıp kitabı gibi meyvelerin özelliklerini anlatmak değildir. Ancak bu meyvelerin günümüz tıbbi tarafından keşfedilen faydalarının bulunması tesadüfî değildir. Kur'ân'da özellikle incir, zeytin gibi meyveler sıkça geçer ve bazı yerlerde bunlara yemin edilir. Bu yeminlerin hikmeti, farklı yorumlara sahiptir; bazıları bu yeminlerin sembolik anlamlar taşıdığını, bazıları ise tarihî ve dinî yerleri işaret ettiğini ileri sürer. İncir meyvesi özellikle sağlık açısından da önemlidir; çünkü bazı hadislerde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in incirin sağlık yararlarına dikkat çektiği rivayet edilmiştir. Genel olarak, incir ve diğer meyvelerle ilgili rivayetler ve yeminler, dinî sağlık, beslenme ve mânevî yaşam üzerindeki etkilerini yansıtır. Kur'ân'da Tîn Sûresi'nde Allah, incir ve zeytine yemin eder. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in hadisinde ise, "Eğer bir meyvenin cennetten indiğini söyleseydim, inciri söylerdim; çünkü cennet meyvesi çekirdeksizdir. İncirden yiyiniz." şeklinde incirden bahseder.

Nice efsaneyi anlatsan bize,

Kabukla dallarla gelirsın söze,

Sahillerden el ederek denize,

Atıyorsun kulaç incir ağacı...

Vitamin, mineral, reçinesi pek,

Köklerden yaprağa bir demir direk,

Potasyum, kalsiyum, yoksula eklemek,

Her zaman ihtiyaç incir ağacı...

Başkentin Aydın'dan süzme bizleri,

Çiçeksiz de güldürürsün yüzleri,

Ilık kış seversin, kuru yazları,

Mutluluğa araç incir ağacı...

Bu dörtlüklerde şair yetiştirdiği iklime dikkat çekerken içerdiği vitaminlerin yemeklerde kullanımına kadar bizlere bir şeyler fısıldıyor. İncir, Aydın ve çevresinin en değerli ürünlerinden biridir ve tarih boyunca kültürel ve dinî sembollerde önemli bir yer tutmuştur. Aydın inciri, hem yerel hem de uluslararası ticarete önemli bir rol oynamış, hatta İngiltere'de "yemiş festivalleri" düzenlenmiştir. Bu meyve, yüksek lif içeriğiyle diğer meyvelere göre öne çıkar ve sağlık açısından önemli faydalar sağlar. Aydın'da yetiştirilen sarı lop incirleri özellikle değerlidir ve genellikle kurutularak tüketilir. İbn-i Sina'nın önerdiği zeytinyağı-incir karışımı da burada geleneksel olarak kullanılan bir sağlık çözümüdür.

Bazen dağ başında, bazen vadide,

Şu Celil'i sarmalayan bir dede!

Ardıç, hurma, zeytin gibi nadide,

Ne güzel bir ağaç incir ağacı...

Şair, bu dörtlükte incir ağacının önemine vurgu ile şiiri bitiriyor. Kur'ân'da beş farklı yerde geçen zeytin, özellikle yağının insanlar için kullanımı ve katık olarak yenilebilir olmasıyla vurgulanmıştır. Zeytinyağı, Kur'ân'da ayrıca kandil çırası olarak da anılmıştır, bu da onun aydınlatma amaçlı kullanımını belirtir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in tavsiyesiyle zeytinin hem yenmesi hem de vücuda sürülmesi önerilmiş, zeytinin "mübarek" bir ağaç olduğuna dikkat çekilmiştir. Modern tıp araştırmaları, zeytinyağının kalp sağlığını destekleyici, kanseri önleyici, kan dolaşımını düzenleyici, mikrop öldürücü ve metabolizmayı düzenleyici özelliklerini ortaya koymuştur.

Dipnot

* Prof. Dr. Oğuzhan AYDIN, Gazi Üniversitesi

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz..

Suyun Dilinden Dünyaya Uzanan Bir Vakıf Medeniyeti

“İnsanlık tarihine yön veren medeniyetlerin bıraktığı en kalıcı izler, taşa değil; gönüllerde ve zamana direnen iyiliklerde yaşar. Bir köprü, bir imarethane yahut bir çeşme... Bunlar yalnızca mimari birer unsur değil; arkasındaki insan tasavvurunun, hizmet ahlâkının ve inanç derinliğinin somut birer tezahürüdür.”

Endonezya’da açılan Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi Hayır Çeşmesi üzerine

İnsanlık tarihine yön veren medeniyetlerin bıraktığı en kalıcı izler, taşta değil; gönüllerde ve zamana direnen iyiliklerde yaşar. Bir köprü, bir imarethane yahut bir çeşme... Bunlar yalnızca mimari birer unsur değil; arkasındaki insan tasavvurunun, hizmet ahlâkının ve inanç derinliğinin somut birer tezahürüdür.

Kadim medeniyetimiz, suyu hiçbir zaman sadece maddi bir nimet olarak görmemiştir. “Her canlıyı sudan yarattık” (Enbiyâ, 30) ilahî beyanıyla hayatın özü kılınan su; İslam düşüncesinde rahmetin, tevazuun ve cömertliğin remzidir.

Resûl-i Ekrem Efendimizin (sav), “Sadakanın en faziletlisi su içirmektir” müjdesine nail olmak isteyen ecdadımız, asırlar boyunca dünyanın dört bir yanını çeşmeler, sebiller ve su yollarıyla donatmıştır. Anadolu’nun en ücra köşesindeki bir taş çeşme dahi, yalnızca bir ustalık eseri değil; taşın dille gelip duaya dönüştüğü bir gönül mimarisidir. İşte bu köklü vakıf ruhu, aradan geçen yüzyıllara rağmen tazeliğini ve bereketini koruyor. Bugün Türkiye’den binlerce kilometre uzakta, Güneydoğu Asya’nın kadim ilim merkezlerinden Endonezya’nın Aceh eyaletinde yükselen Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi Hayır Çeşmesi; ecdattan emanet alınan o asil medeniyet zincirine eklenen müstesna bir hal-kadır.

Sınır Aşan Rahmet: Bir Kardeşlik Köprüsü

Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi Vakfı ile “Dünya bizden hizmet bekliyor” vizyonu ile yola çıkan Somuncu Baba Derneği’nin ortak gayretleri, bu cihanşümül anlayışın günümüzdeki fiili bir tezahürüdür. İnsanlığa hizmeti Hakk’a ibadet bilen bu anlayış; Anadolu’da mayalanan iyilik hareketini, kıtalar ötesine taşıyarak mazlum ve muhtaç coğrafyalara umut olmaktadır.

Hindistan’dan Sierra Leone’ye,
Afganistan’dan Tanzanya’ya, Benin’den

“Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi Vakfı ile ‘Dünya bizden hizmet bekliyor’ vizyonu ile yola çıkan Somuncu Baba Derneği’nin ortak gayretleri, bu cihanşümül anlayışın günümüzdeki fiili bir tezahürüdür.”

Uganda’ya kadar uzanan coğrafyalarda açılan yüzlerce kuyu ve çeşme; aslında sadece susuzluğu gidermiyor. Orada verilen bir bardak su; mesafeleri hükümsüz kılan bir tebessüm, gönülden kopan bir dua ve ümmet bilincini diri tutan sessiz bir kardeşlik mesajıdır.

Sumatra’da Yükselen Osmanlı Mührü

İslam’ın Güneydoğu Asya’daki en köklü kapılarında biri olan Aceh’te, Ar-Raniry İslam Üniversitesi Kampüsü içerisinde hizmete giren bu hayır çeşmesi; her gün ilim tahsil eden binlerce öğrenciyi temiz suyla buluşturuyor. Ancak bu eseri müstesna kılan, teknik işlevselliğinin ötesinde taşıdığı estetik ve ruhsal kimliktir.

Osmanlı meydan çeşmelerinin anıtsal mimarisinden mülhem tasarlanan yapı; payandalı üst kat pencereleri, geniş saçak sistemi ve zarif

geometrik desenleriyle zenginleştirilmiş dört cepheli bir şaheserdir.

Türkiye menşeli doğal mermer kaplaması ve bazalt zemin döşemesiyle inşa edilen eserde; Türkçe, İngilizce, Endonezce ve Arapça hazırlanan dört dildeki kitabe, iyiliğin ve merhametin evrensel dilini temsil etmektedir. Sekiz musluktan üç bin litrelik entegre arıtma sistemiyle kesintisiz su akan bu yapı, kampüsün kalbinde bir Anadolu mührü gibi ışıldamaktadır.

Fakat o musluklardan süzülen yalnız su değildir... Ders aralarında ferahlayan bir talebin memnuniyeti, abdest alan bir gencin serinliği ve dudaklardan dökülen bir teşekkür; hayır sahiplerinin amel defterine çağlayan sadaka-i câriye bereketidir.

Garazsız ve İvazsız Bir Hizmet Ahlâkı

Büyük veli ve divan şairi Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Hazretleri, ömrünü "Her canlıya

hizmet" düsturuna adanmıştı. Onun hizmet anlayışında gösterişe yer yoktu; hayır, ihtiyaç sahibine sessizce dokunan bir rahmet kapısıydı. Onun şu mübarek beyti, bugün Asya'nın bağrında yükselen çeşmenin de ruhunu özetlemektedir:

"Garazsız hem ivazsız hizmet et her canlıya / Kimsesizin düşkünün ayağı ol eli ol..."

Bugün Aceh'te bir öğrenci bu çeşmeden su içerken belki Darende'yi hiç görmemiştir. Belki Somuncu Baba'yı, Hulûsî Efendi'yi henüz tanımamaktadır. Ancak o sudan yudumlarken kalbinde beliren şükür duygusu, binlerce kilometre ötedeki gönüllerle görünmez ama sarsılmaz bir bağ kurmaktadır.

İşte vakıf medeniyeti tam olarak budur: Mesafeleri haritadan silen, dilleri ve ırkları aşan, insanlığı aynı rahmet pınarının başında buluşturan büyük bir gönül coğrafyası...

Kardeşliğimiz daim, suyumuz aziz olsun.

Tiryandafil'in İzinde

Vadi Tohma; kalker, yalı,
Ziyaretçi insan seli,
Darende'nin nazlı gülü,
Tiryandafil onun adı.

Diken iri, tek tip olur,
Meyve gelir, çiçek ölür,
Kış basınca çıplak kalır,
Tiryandafil onun adı.

Şu Malatya ilimizde,
Darende'de, bahçemizde,
Yıllar var ki, gönlümüzde,
Tiryandafil onun adı.

Aradım, sordum yıllarca,
Çok sevindim, zor bulunca,
Otele adı konunca,
Tiryandafil onun adı.

Tiryandafil de ne demek;
Otuz yapraklı gül demek,
Bu nasıl gül, nedir hikmet,
Tiryandafil onun adı.

Bu şiire oldu konu,
Kutlu eller dikmiş onu,
İşte bu sevdanın sonu,
Tiryandafil onun adı.

Bu güzellik nedir sence?
Rabbim her yıl takar gonca,
Darende'ye denmiş, Rumca
Tiryandafil onun adı.

Somuncu Baba'da culûs
Kokusunda vardır Hulûs
Bu gül bu yöreye mahsus,
Tiryandafil onun adı.

Elazığ'da 'Tevrizi gül',
Vanda denir 'Şimşiri gül',
Sor, öğren de hikmeti bul,
Tiryandafil onun adı.

Hamidi Veli himmeti,
Vermiş bu güle kıymeti,
Bana bu yüzden daveti
Tiryandafil onun adı.

Osmanlıca Verdi ebyaz,
Çünkü çiçek krem beyaz,
Hoş kokulu, biraz da naz,
Tiryandafil onun adı.

Özçelik der, ne yapmalı,
Elbirlik gönül vermeli,
Tohma, gülistan olmalı,
Tiryandafil onun adı.

Hasan ÖZÇELİK

DARENDE

II. Abdülhamid'in Şehzâdeliğinin Geçtiği Yer: Maslak Kasrı

“Sultan II. Abdülhamid'in sekiz yıl boyunca çiftlik hayatı yaşayıp marangozluk ve bağcılık yaptığı Maslak Kasırları, Meşrûtiyet ve Kanûnî Esâsî görüşmelerine ev sahipliği yaparak şehzâdelikten devlet yönetimine uzanan tarihî bir eşik olmuştur.”

1 861 yılında 19 yaşında iken babası Sultan Abdülmecid'in vefatıyla, hem annesiz hem de babasız büyümek durumunda kalan Şehzâde Abdülhamid'e amcası Sultan Abdülaziz çok büyük değer vermiştir. 1867 yılında gerçekleştirdiği Avrupa seyahatinde Şehzâde Abdülhamid ve Şehzâde Murad'ı yanında götürerek Sultan Abdülaziz, istikbâlde devleti yönetecek şehzâdelerin dünyanın farklı coğrafyalarını ve devlet adamlarını görerek ufuklarının genişlemesini sağlamıştır.

Günümüzde Sultan II. Abdülhamid ile özdeşleşmiş yapılardan biri olan Maslak Kasırlarının bulunduğu çevrede ilk yapılaşma Sultan II. Mahmut Dönemi'nde başlamış, Sultan Abdülaziz döneminde devam etmiştir. Sultan II. Abdülhamid döneminde ise günümüzdeki hâlini almıştır. 170 dönümlük yeşil bir doku içinde bölgeye hâkim bir konumda yer alan yapılara ve bunların çevresine "Maslak" isminin verilmesinin sebebi, bölgede varlığı bilinen su dağıtım merkezlerinin olmasıdır. 19. yüzyıla kadar av bölgesi olarak bilinen bölge, ismini kasrın yakınında bulunan su dağıtım yeri anlamına gelen Maslak'tan almaktadır. Fâtih ormanlarındaki bentlerde toplanan su, açık ve kapalı kanallarla en yüksek tepeye taşınıyor. Buradaki maslaklardan, semte su dağıtılıyordu. Günümüzde o bölgede birisi kapalı olmak üzere, iki maslak varlığını korumaktadır.

Mîmarî açıdan farklı özelliklere sahip yapılar topluluğu; harem işlevinde olan Kasr-ı Hümayûn, kabul mekânı olan Mâbeyn-i Hümayûn, atlı talmimlerin izlendiği Seyir Köşkü, havuz, ağalar dairesi, hamam, limonluk, limonluk külhane, kuşçu ve bahçıvan odası, su deposu, bekçi odası, telgraf odası, tavlâ ve matbahtan oluşmaktadır. Kasırların 1868 tarihinde Şehzâde Abdülhamid'in ikametine tahsis edilmesi, bölgeye ve yapılara farklı bir anlam kazandırmıştır. Maslak Kasırla-

"Sultan II. Abdülhamid'in şahsî zevkleriyle şekillenen ve adeta küçük bir saray olarak tasarlanan Maslak Kasrı; işlevlerine göre süslenmiş tavanları, serayla bütünleşen çalışma alanları ve ahşap işçiliğiyle dönemin özgün mîmarîsini yansıtmaktadır."

rı bu dönemde onun tercihleri doğrultusunda şekillenmiş; bunda, İstanbul'da yaşayan Rum asıllı mimar Vasilaki'nin önemli etkisi olmuştur. Sultan II. Abdülhamid Han'ın şehzâde ve veliaht statüsünde yaklaşık sekiz sene kullandığı Maslak Kasırları yapılar topluluğu, bir şehzâdenin her türlü ihtiyacını karşılayabilecek şekilde tasarlanmış, âdeta küçük bir saray olarak yapılandırılmıştır. Burası; şehzâde Abdülhamid'in marangozluk, ticaret, bağcılık ve hayvancılık yaparak çiftlik hayatı yaşadığı ve 1876 yılına kadar daimî olarak ikamet ettiği ilk şehzâde yapısı olmuştur. Boğaziçi'nin Karadeniz'e açıldığı noktayı görebilen konumda bulunan Maslak Kasırlarını Sultan II. Abdülhamid Han'ın bizzat kendisi şöyle anlatır: "Tarabya üzerinde Maslak Kasırları var. Oraya lodos nadir gelir, orada hep poyraz olur, orası boğazın Karadeniz'e açıldığı noktayı tamamıyla görür, pek güzeldir."

Kasr-ı Hümayun

Harem dairesinin birinci katta olan kısmı taştan, üst katlar ise ahşaptan yapılmıştır. Merdivenler çift çıkışlı ve simetriktir. Merdivenin tamamen ahşap olmasını tercih eden II. Abdülhamid Han'ın; yapılarda, insana daha sıcak gelen ahşap malzemeyi tercih ettiğini görmekteyiz. İçeri girildiğinde orta sofanın sağında ve

solunda şehzâde tarafından kullanılan odalar bulunuyor. Odaların tavanları, fonksiyonuna uygun olarak süslenmiş.

Meselâ, çalışma odası olarak kullanılan odaların tavanlarında saat, kitap, okka, mürekkep şişesi resmedilirken yemek odalarında tabaklar içinde meyveler resmedilmiştir.

Girişte sağ tarafta bulunan bu son odalar, Şehzâde Abdülhamid Efendi tarafından yatak odası olarak kullanılmış odanın bölünmesiyle oluşturulmuştur.

Haluk Şehsuvaroğlu'nun "Tarihî Odalar" isimli kitabına göre II. Abdülhamid Han, yatak odasına açılan iki kapıdan birini körleştirmiş. Bunun yerine, kendi eliyle yapmış olduğu aynalı bir dolap kapağı görünümlü mobilyayı kapı gibi kullanarak yattığı yere geçermiş. Bunun sebebi, yatak odasının mahremiyetini korumaktır.

Maslak Kasrı'ndan Devlet Yönetimine

Sultan V. Murad'ın sıhhatinden ümit kesilmiş, bunun üzerine Mithat ve Sadrazam Mütercim Rüştü Paşalar Maslak Kasırlarına gelerek veliaht Abdülhamid Efendi'yi ziyaret etmişti. Ülkenin idaresi, Meşrutiyet ve Kanûnî Esâsî'nin ilânı ile ilgili konuların ilk kez resmî sıfatlarla dillendirildiği görüşme, bu salonda gerçekleşmişti. Bu ziyaret, birçok kaynakta şu şekilde yer alır: "Paşalar bu büyük salona çıktıkları vakit, veliaht Abdülhamid sol tarafta, ortaya doğru duvar kenarındaki bir koltuğun önünde ayakta duruyordu. Ziyaretlerinden büyük bir memnuniyet duyduğu paşaları görünce bir iki adım ilerledi. Evvela Rüştü Paşa, sonra da Mithat Paşa kendini yerden temennalarla selâmladılar.

Sultan Abdülhamid Han seneler sonra bu görüşmeyi şöyle anlatır: "Mithat Paşa ve Mütercim Rüştü Paşa, biraderimin hastalığı üzerine bana

geldiler. Onlarla ilk defa orada mülâki oldum. Orada bana, 'Şekl-i hükûmetten meşrutiyeti mi, yoksa istibdadı mı tercih edersin?' diye sordular. Ben de cevaben, 'Avusturya İmparatoru Macaristan'a gider, Macar şapkasını giyer, Macar olur; Avusturya'ya gelir, oralı olur. Bir gemi kaptanı gemiye kumanda ettiği zaman nasıl ki, icap eden hâl'e göre kumanda ederse ben de kumandan mevkiine gelince selâmet-i memleket hangi sûret-i idarede olduğuna kanâat gelirse ve hayırlı görülürse onu ihtiyar ederim.' dedim. 'İlâveten şunu da söyleyeyim ki, benim şimdi ki kanaatim, şekl-i meşrû olan meşrutiyettir. Çünkü istibdad idaresinde iyi kötü her şey hükümdara atfedilir. Vükelâ, hiç mesûliyet kabul etmez. Bu, sizin belki daha çok işinize gelebilir.' dedim, onlar da güldüler." Müteakiben tahta çıkan II. Abdülhamid Han I. Meşrutiyeti 1876'nın 23 Aralık'ta ilân ederek Kanûnî Esâsî'yi uygulamaya koymuştur.

Yemek Odası

Yemek dışında çalışma ve dinlenme amacıyla da kullanılmıştır. Çünkü Osmanlı sarayındaki odalar Avrupa saraylarında olduğu gibi tek bir kullanım amacıyla değil, genellikle farklı kullanımlar için de hazırlanırdı. Tavandaki panolarda odanın kullanım maksadına uygun olarak değişik meyveler resmedilmiştir. Odada bulunan renkli mermerden şömine orijinal. Dekoratif amaçlı köşelere yerleştirilmiş vazolar, Yıldız Porselen imalatı olup üzerindeki bezemeler Türk sanatçı Halit Naci tarafından yapılmıştır. Ceviz renkli ağaçtan oyma sedef işlemeli sandalyelerin tasarımının ve bir örneğinin Şehzâde Abdülhamid Efendi tarafından yapıldığı bilinmektedir. Sandalyenin üzerindeki Abdülhamid yazısı, sanatçı kişiliğine güven duyduğu Ebu Ziya Tevfik tarafından tasarlanmıştır.

Çalışma Odası

Dönemin belgelerinde bu oda mütalâa odası yani okuma, çalışma, değerlendirme odası olarak geçer. Tavanda yer alan yeşil bir örtü üzerinde şişe, kitap, küre, yazı takımı ve kalem çizimleri odanın çalışma odası olduğuna işaret ediyor. Bu odadaki en özel objelerden biri de duvarda yer alan ve Sultan II. Abdülhamid Han'a ait olan tuğradır. Tuğra, krem renkli ipek kumaş üzerine sarı renkli telle çiçek motifleri işlenmiştir.

Mâbeyn-i Hümayun Dairesi'nin en özel yeri; altın varak süslemeli, camlı ahşap kapılarla limonluğa açılan büyük salondur. Salonla bütünleştirilen sera; insana, kendini doğa ile iç içe hissettirildiği özel bir çalışma alanı oluşturmuştur. Seranın içinde ise fiskiyeli havuzlar, köprü, yapay mağara, seyir köşkü, yürüyüş yolları, limon ağaçları, kamelya ağaçları gibi nadir türde bitkilerin yer aldığı huzurlu bir bahçe tasarımı yapılmıştır. Sultan II. Abdülhamid Han'ın tercihleri doğrultusunda hazırlanan bu ilginç çalışma alanının benzeri, daha sonra Yıldız Sarayı'nda da oluşturulmuştur.

Çadır Köşkü

Bu köşk; ormana egemen bir noktada, Kasrı Hümayûn'un kuzeybatısında yer alır. Altta ocaklı bir mekân ile üstte tek odadan oluşan, sekizgen planlı bir yapıdır. Üstteki odaya çift kollu, mermer basamaklı ve demir korkuluklu merdivenle çıkılır. Köşkün etrafı balkonla çevrilidir. Balkonun korkulukları, çatı saçakları ve direkleri, ahşap süslemeciliğinin en güzel örneklerini sergiler.

İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak (k.s.)'ın İki Şiirinde Aşk ve Âşığa Bakış

“İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak (k.s.), insanın yaratılış gayesine ancak ilâhî aşkla ulaşabileceğini savunarak ezelî sözleşmeye sadakatı, gönlü Hakk'ın dışındaki her şeyden temizlemeyi ve aklın sınırlarını aşkın tesiriyle aşmayı mühim bir şart görür.”

● smail Hakkı Toprak (k.s.) Hazretleri, son dönemde yaratılanı Yaratan’dan dolayı sevmek düşüncesine dayalı hizmetleri ile Türkiye’nin dört bir tarafında gönüllere dokunan irşad faaliyetleriyle dikkat çeken isimlerden biridir. Sevenlerinin tabiri ile “Efendi Hazretleri”, Hz. Peygamber (s.a.v.)’in izini adım adım takip eden, gönlü Hakk’ın rızasına ulaşma azmi ve aşkı ile dolu bir gönül eridir. İbâdet hayatındaki disiplin, insanlarla münasebetlerindeki dengeli tutumu ve toplumun her kesimini kucaklayan kuşatıcı hizmet adımları ile Sivas’ta olduğu kadar Anadolu’nun her köşesinde hatta ülke dışında birçok noktada gönüllere dokunmuş bir zâttır. O’nun tesir halkasının bu denli geniş ve etkileyici olmasında gönül dünyasına yön veren Hak aşkının özel bir konumu vardır. Efendi Hazretleri, Hakk’ı tanımak için var edildiğini düşündüğü insanın, gönlünden Hakk’ın dışındaki şeyleri/ağyârı çıkarmadan yaratılış gayesini fark etmesinin mümkün olmadığı görüşünü taşımaktadır. Ağyârın gönlü terk etmesinin ise Hakk’a vuslat aşkının gönlü kaplaması şeklinde mümkün olduğunu benimseyen Efendi Hazretleri, bu yönüyle ilâhî aşkın hayatın anlamını bulmada lütfedilen en büyük nimet olduğu kanaatini paylaşmıştır. Bu çalışmada, kendisini tanıyanların ve vesîle olduğu hizmetlerin kendisinin Hak âşığı olduğuna şahitlik ettikleri bu gönül insanının iki şiirinden hareketle aşk ve âşığa bakışı ele alınacaktır.

Efendi Hazretleri’nin İki Şiirinde Aşk ve Âşık

Efendi Hazretleri’nin, yaşadığı dönemin şartları gereği insan yetiştirme metodu ile irşad şeklini benimsemesinden dolayı elimizde Yâre Yâdigâr adlı eseri, bazı mektupları ve birkaç şiiri mevcuttur. Esasında yetkin bir din bilgini olan Efendi Hazretleri, irşad faaliyetlerine başladığı ilk dönemlerde eser telifi ile bu süreci ilerletmeyi düşünmüş fakat bazı mânevî işaretler neticesinde insan yetiştirme metodu üzerinden hizmetlerini şekillendirmiştir. Efen-

“Şiirlerinde varlık iddiasından sıyrılıp yokluk hırkasını giymeyi esas alan Efendi Hazretleri; aşk derdiyle yanmayı, imtihanlara sabretmeyi ve basîretin açılmasıyla her şeyde Hakk’ın tecellîsini görmeyi gerçek uyanışın zirvesi kabul eder.”

di Hazretleri, elimizde mevcut olan az sayıdaki şiirlerinde râbîta, halk içinde Hak ile beraber olmak, tecellî, mürşid-i kâmile teslimiyet, ihlâs, vahdet-i vücûd, uzlet/halvet, nefis mücâdelesî, fenâ, bekâ ve dünyanın geçiciliği gibi birçok konuyu işlemiştir. Şiirleri, mektupları ve Yâre Yâdigâr adlı eserine genel bir çerçeveden baktığında Efendi Hazretleri’nin görüşü bildirdiği konuların merkezinde aşk başlığı olduğu rahatlıkla anlaşılmaktadır. O, hakîkat sırrının gönlün aşk ateşi ile yanıp Hakk’a vâsıl olmakla çözülebileceği kabulünden hareketle diğer görüşlerini aşk şemsiyesi altında dile getirmiştir, denilebilir. Onun bu tavrını net bir şekilde gösteren iki şiirinden bir tanesi şudur:

*Sanman ki bizi şîre-i engûr ile mestiz
Biz ehl-i harâbâtta kim mest-i elestiz
Ol demde kim ikrâr eyledi bizi ey dost
Şimdi derilip çevremize gördü kim mestiz
Bu zevke yeler ehl-i hired kim bula bir yol
Akıl ana tuzak olmuş iken mümkün mü gide yol
Aşkın elemi her kimi zâr etti o makbul
Sûfî demesin kim bu yolda biz dahi mestiz
Bezm-i ezele vâkıf olan ehl-i harâbât
Terk eylemez bizleri olsak da pür-âfât
İşte o zaman bilir ki biz ezeli mestiz
Bu dedikodular olacak hep cümle güzel
Çün başa getirmiş o takdîri ezel*

Bildim ki bu âlem hareketi sun-’ı Lem-yezel

Toprak olup ayaklar altına

Yüz koydum elbette ki mestiz.

Efendi Hazretleri, tasavvufî düşüncesini ve mânevî seyrini tarif ederek başladığı şiirinde ilk olarak kendilerinde görülen sarhoşluk hâlinin üzüm şarabından olmadığını, bu sarhoşluğun elest bezminde yani Hakk’ın bütün ruhlara “Ben sizin Rabb’iniz değil miyim?” sorusunu sordugunda başladığını ve ezelde kuşandıkları aşk libası ile gönlünü Hak’tan başka her şeyden temizleyen harâbât ehlinen olduklarını söylemiştir. Efendi Hazretleri, daha ilk aşamada Hak aşkının ezelî boyutuna ve gönlü mâsivâdan/ Hakk’ın dışındaki her şeyden temizlemeden hakîkî aşkın tadının alınmayacağına işaret ederek asıl derdinin aşk diyarının misafiri olmayı başarmak olduğunu belirten Efendi Hazretleri, ezelde ikrar edilen aşk ahdinin dünyada kendisini bulup onu ondan aldığına şahitlik ettiğini naklederek ezelî aşkın dünya serüvenine işaret etmiştir. Bu adımıyla da aşk başlığına dair tecrübelerini sıralamaya devam ettiği anlaşılan Efendi Hazretleri, aklın aşk karşısındaki yetersizliği/çaresizliği konusuna sözü getirmiştir. O, aşkın insanı kendinden geçiren özelliğine akıl ile her şeyi çözebileceğini söyleyen kimselerin ki Efendi Hazretleri onlara yiğitler tabirini kullanmıştır, bir yol bulmalarını teklif etmiştir. İhramcızâde Hazretleri (k.s.), aklın aşkı anlamak noktasında bir tuzak olduğunu belirterek akıl başta olmak üzere hakîkatin önündeki her türlü bağdan kurtulmanın aşkın tesiri ile mümkün olabileceğini dile getirme babında zâhir ehlinin aşkı anlamalarının mümkün olmadığını dile getirmiştir. Aşkın kişiyi inleyen bir gönle sahip hâle getirmesinin hakîkati tecrübe etmede makbul bir aşama olduğunu belirten Efendi Hazretleri, Hakk’a vuslat aşkı ile tutuşmayan kimsenin sadece söylemle hareket ederek hakîkate ulaştığı iddiasında bulunmasını anlamsız gördüğünü deklare etmiştir. Efendi Hazretleri’nin “Sûfî”

şeklinde şiirin metninde dile getirdiği kesimin, âşıklar tarafından hakîkat arayıcısı olma yolunda yüzeysel kalıp hakîkati sadece söylemde gören ve hakîkati tecrübe etmede başarıya ulaşamayan “zâhid” tipolojisini kastettiği anlaşılmaktadır.

Efendi Hazretleri, şiirin devamında, Hakk’a vuslat yolunda ezel bezminde verilen söz gereği aşk şarabını içen gerçek âşıkların dünyada başlarına ne gelirse gelsin aşk yolunu terk etmeyeceklerini nakletmiştir. Ezel bezmi ahbine sâdık kalarak aşk denizinde gemisini yüzdüren âşıklara dair dedikoduların da âşıkların mânevî seyirlerine katkı yapan söylemler olduğunu fark edecek hâle gelen kimselerin âşıkların ezeldaki ahde vefâ gösteren kimseler olduklarını belirterek aşk ve âşıklara dair söylemini sürdürmüştür. Efendi Hazretleri’ne göre, ezelde aşk şarabını içen âşıkların başına gelenler de Hakk’ın ezeldaki takdiri ile gelmiştir ve bu yüzden âşık aşkın bedeli niteliğindeki bu sıkıntıları Hakk’ın lütfu olarak görüp şikâyeti terk ederek aşkın kılavuzluğuna kendisini bırakmıştır. Şiirin son kısmında Hakk’ın kalıcı, âlemin yok olucu özelliğine dikkat çekerek, her şeyin Hakk’ın tecellîsi ile varlık seyrine devam edebildiğini ve bu hususu aşkın tesiri kendisinin idrak edebilecek bir noktaya geldiğini söylemiştir. Bu hakîkat tecrübesi karşısında tevâzûun en büyük işaretlerinden olan toprak gibi kendini/nefsini ayaklar altına alıp aşk sayesinde yüzünü Hak kapısının eşiğine bir kurban gibi feda ettiğini belirterek şiiri sonlandırmıştır.

Efendi Hazretleri’nin bu şiiri, baştan sona kadar aşk ve âşık tarifine tahsis edilmiş bir metin olarak kabul edilebilir. O, ezelî aşk, gönlün mâsivâdan temizlenmesi, Hakk’ın tecellîleri, akıl-aşk ilişkisi, sûfî/zâhid eleştirisi, âşıkların türlü belâlara/imtihanlara maruz kalması, aşka ve âşıklara sadâkât göstermek, tevâzû, Hakk’ın bâkî âlemin fânî olması ve nefis engelinin aşkın tesiri ile aşılabilmesi gibi birçok konuyu, başlık-

ların aralarındaki girift ilişkilerine dikkat çeke-
rek işlemiştir.

Efendi Hazretleri'nin aşk konusuna tahsis et-
tiği ikinci şiiri ise şudur:

*Soydum kabâyı/Aşkın elinden
Gydim abâyı/Allâh aşkın elinden
Aşkın elinden/Allâh derdin elinden
Bir derd-nâkim/Bir zerre hâkim/Bir sîne çâkim
Allâh aşkın elinden/Aşkın elinden
Ellerim bağlı/Ol şâha karşı/Derim Allâh Hû
Allâh aşkın elinden/Aşkın elinden/Allâh derdin
elinden
Sevdim kemâhî/Ol yüzü mâhî/Eylerim âhı
Allâh aşkın elinden/Aşkın elinden/Allâh derdin
elinden
Hakkı'ya yandım/Aşka boyandım/Âhir uyan-
dım
Allâh aşkın elinden/Aşkın elinden/Allâh derdin
elinden.*

Yine her kelimesinde aşkın vurgulandığı bu
şiirde Efendi Hazretleri, varlık iddiasından sıy-
rılarak yokluk alâmeti olan dervişlik hırkasını/
abayı giymek sûretiyle aşk yoluna bende oldu-
ğunu belirterek söze başlamış, mecâzî aşkın
değil Hak aşkının onu kendinden alıp Hakk'a
ulaştırdığını vurgulamak için de "Allah aşkın-
dan" ifadelerine şiir metninde yer vermiştir. Aşk
derdi ile dertlenmiş bir kimse oluşunu, bu vafsa,
aşkın zerresi ile tanışmak ve harabeye dönmüş
bir gönle sahip olmakla ulaştığını dillendiren
Efendi Hazretleri, aşkın tesiri ile Hakk'ın sonsuz
güç ve kudretini idrak etmesinden dolayı hay-
ret tecrübesini kuşandığını, bu nedenle hiçbir
şey yapamaz bir hâle geldiğini ve mutlak var-
lığın alameti olan "Allah, Hû" isimlerini zikirden
başka bir şeyin elinden gelmediğini söyleyerek
âşığın Hakk'a vuslat tecrübesindeki (fenâ) duru-
munu vassetmiştir.

Hak âşıklarının vasıflarını sıralamaya devam
eden Efendi Hazretleri, Hakk'ın cemâline mu-

habbetten dolayı her şeyi olduğu gibi sevmenin
ve âh etmenin Hak âşıklarının temel özellikleri
olduğunu belirterek şiirin son pasajına geçmiş-
tir. Son pasajda ise aşk ile yanıp Hakk'ın rengine
boyandığını ve sonunda Hak aşkı ile uyanıklık
nimetine kavuştuğunu belirterek şiirini son-
landırmıştır. Bu son pasajda Hz. Mevlânâ'nın
"Hamdım, piştım, yandım" şeklinde özetlediği
mânevî yolculuğun zirve kazanımı olan yan-
mak sûretiyle benliğinden vazgeçip her şeyde
Hakk'ın tecellîsini görür bir duruma geldiğini
söylemiş ve bunu Hakk'ın aşkı ile boyanmak şek-
linde ifade etmiştir. Her şeyde Hakk'ın isim, sı-
fat ve Zât tecellîlerini müşâhede ettiğine işaret
eden Efendi Hazretleri, gerçek uyanıklığın gönül
gözlerinin/basîretin açılması ile elde edildiği fik-
rini zikrederek sözlerini nihayete erdirmiştir.

Netice olarak ifade etmek gerekirse her iki
şiirde de Efendi Hazretleri, dünyaya geliş gaye-
sinin Hakk'ı lâıykıyla tanımak bunun için de aşk
denizinde yelken açmanın zarûrî olduğu düşün-
cesini dile getirmiştir. Efendi Hazretleri, aşkın
ezelî boyutuna, aşka ulaşmak için takip edilmesi
gereken çeşitli yollara, gönül gözünün açılması
neticesinde hakîkat perdelerinin aralanıp Hakk'a
vuslat şerbetinin içileceğine ve âşıkların ezelde
Hakk'a verdikleri ahde, sözleri ve başlarına ge-
lenlere sabretmek sûretiyle fiilî olarak vefa gös-
termeleri gibi birçok konuya değinmiştir. Efendi
Hazretleri'nin, az sözle çok mânâlar ifade ede-
bilme kabiliyetine işaret eden bu şiirlerinin yanı
sıra Hakk'ın rızası için yaratılmışa hizmeti şiar
edinen hayat misyonu ve gönüller ihya eden
ilmî, vicdânî ve ahlâkî vasfı da onun aşk bendesi
bir gönül avcısı olduğuna şâhitlik etmektedir.

Dipnot

* Dr. FâtiH ÇINAR, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi.
Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde
bulabilirsiniz.

Müfessirlere Göre Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Ömrüne Yemin Edilmesi

“Cenâb-ı Allah'ın Kur'ân-ı Kerim'de yaratılmışlar arasından yalnızca Hz. Peygamber'in (s.a.v.) ömrüne yemin etmesi; O'nun (s.a.v.) mahlûkat içindeki en üstün mertebesini, yüce ahlâkını ve inkârcılara karşı ilâhî boyuttaki değerini açıkça gözler önüne sermektedir.”

H z. Peygamber (s.a.v.)'in ömrüne yemin edilen Hicr Sûresi 72. âyetin tefsirinde müfessirler ömür kelimesini; hayat, yaşam ve dünyada kalma süresi şeklinde yorumlamışlardır. Ömre yemin etmek Arapların kullandığı sözlerdendir ve Cenâb-ı Allah sadece Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hayatına yemin etmiştir. Böylelikle Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kıymetini takdir edemeyen ve ona saygı göstermeyen müşrik zümresini azarlamıştır. Özellikle Cahiliye toplumunda yaygın olarak kullanılan le 'amruke yemini vasıtasıyla Hz. Peygamber (s.a.v.)'in değerinin açıkça vurgulanması ve muhatapların sitemle uyarılması, müşriklere kendi anladıkları dilden verilmiş sert ve etkili bir cevaptır.

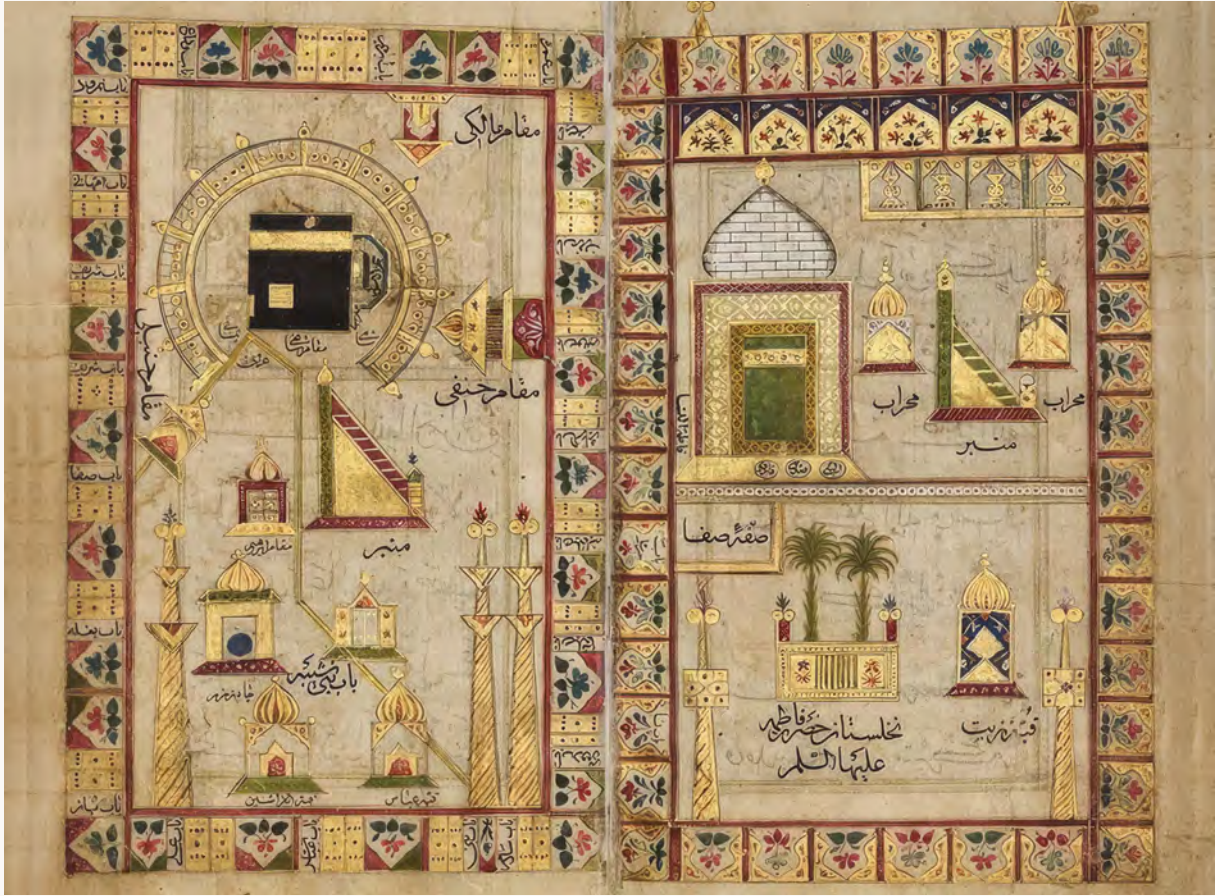
Mü'minler açısından ise bu yeminle Rasûlullah'ın şerefi ve yaratılmışlar arasındaki üstünlüğü ifade edilmiştir. Allah'ın bir şeye yemin etmesi onun hemcinsleri arasındaki faziletini göstermek bakımındandır. Buna göre genelden özele doğru gidilecek olursa yaratılmışlar arasında, beşer cinsinde ve nebiler zümresinde fazilet cihetinden en üstün olan Hz. Peygamber (s.a.v.)'dir. Sûfî müfessir Ni'metullâh en-Nahcuvânî "ömrüne yemin olsun ey peygamberlerin en kâmilî" ifadesine yer vererek bu üstünlüğü doğrudan ifade etmektedir.

Vâhidî'ye göre bu âyette, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yaşadığı dine ve amellerine yemin edilmiştir. Zîrâ ömür, imâre gibidir ve âbid, ömrünü ibâdetle imar ettiği için kendisine âmir de denir. Bu yorum, birçok üstünlük meziyeti ve hissi mucizesi varken Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Kur'ân'da güzel ahlâkının öne çıkarılması ile uyum arz etmektedir. Bir başka deyişle Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şerefi ve ömrünün kıymeti, Hakk'a kulluğu ve halkın faydasına dönük amellerinden ötürüdür. İbnü'l-Cevzî'nin ömrüne ifadesini "ümmetin üzerindeki hakkına" şeklinde yorumlaması da bu mânâyı teyit etmektedir.

"Tefsir âlimlerinin incelikli yorumlarına göre Kur'ân'da üzerine yemin edilen zaman ve mekânlar birer kabuk (zarf); asıl kıymet, şeref ve öz (mazruf) ise o zaman ve mekânı ahlâkı ile şereflendiren Hz. Peygamber (s.a.v.)'dir."

Âlimlerin çoğu, kişinin kendi ömrüne yemin etmesini kerih görürken Cenâb-ı Hak sadece Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ömrüne yemin etmenin caiz olduğunu açıklamak için onun ömrüne yemin etmiştir. Le 'amruke bir tür duâ ifadesidir ve yaratılmış birinin ömrüne yemin edildiği için kefarete gerektiren bir durum söz konusu değildir. Zîrâ le 'amruke ifadesi Arap dili ve edebiyatında duâ lâfızlarından biridir. Buna göre âyette Cenâb-ı Allah Hz. Peygamber (s.a.v.)'e nida etmiş, ömrünün uzun ve bereketli olmasını dilemiş, ömrün geçiciliğine işaret etmiştir.

Ahzâb Sûresi'nin "Allah ve melekler Peygamber'e salât ediyorlar." mealindeki 56. âyetinde geçen salat kelimesinin de delâletiyle bu yemin, Cenâb-ı Allah'ın Hz. Peygamber (s.a.v.)'ine rahmeti şeklinde anlaşılabilir.

Hız. Peygamber (s.a.v.)'in ömrüne yemin edilmesinin zamanla ve mekânla irtibatına işaret eden özgün yorumlardan bir tanesi Fahreddin er-Râzî'ye aittir. Bu özgün yorumu daha da özgünleştiren husus, Râzî'nin bu mütalâalarını Asr Sûresi tefsirinde konu edinmesidir. Ona göre yemin edilen şey zarf olup mühim olan bu zarfın içindeki mazruftur. Bu meyandan olmak üzere yeminin sebebi sadece zaman değil zamanın içindekidir; sadece mekân değil mekânın içindekidir. Yorumun delili ise Cenâb-ı Hakk'ın Mekke'ye yemin ederken belde kelimesini, "Senin de içinde oturmakta olduğun o beldeye" şeklinde sıfatlamasıdır. Bu âyetle istişhâd eden Râzî, asr ifadesini de Hız. Peygamber (s.a.v.) ve ümmetinin yaşadığı zaman şeklinde tahsis

etmektedir. Neticede Cenâb-ı Hakk hem Hız. Peygamber (s.a.v.)'in yaşadığı zamana hem de mekâna yemin etmiştir. Fakat zaman da mekân da zarf olup mazruf ve aslolan Hız. Peygamber (s.a.v.)'dir.

Bir diğer özgün yorumda ise incire, zeytine, Sina Dağı'na, yıldıza, duha vaktine, güneşe ve geceye yemin edilmesinin yaratıcıya işaret olduğu şeklindedir. Muhammed b. Ali eş-Şevkânî'nin belirttiğine göre "zeytine yemin olsun" demek, "zeytini yaratana yemin olsun" demektir. Aynı şekilde "ömrüne yemin olsun" demek "ömrünü yaratana yemin olsun" demektir. Zira Kur'ân'da "Allah'ın dışında yemin edilen varlıklar da aslında yine Allah'a delâlet eden kevnî âyetlerdir." Dolayısıyla bütün bu yeminlerle yaratılana işaret edilerek yaratana yemin edilmektedir.

Dipnot

* *Dr. Hamit DEMİR, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Ne Güzel

Babadan oğula yağız atlarla,
Eyerden eyere aşmak ne güzel,
Teheccüd vaktinde per kanatlarla,
Seherden sehere taşmak ne güzel!

Şimşek gibi çakıp su gibi akıp,
Şu nazlı bayrağı burçlara takıp,
Nimetleri bir tarafa bırakıp,
Seferden sefere düşmek ne güzel...

Meydanı titretir Türk'ün nârası!
Madalyadır gâzilerin yarası,
Ağustosla ağustosun arası,
Zaferden zafere koşmak ne güzel...

Ömür geçer şehitliğe hasretle,
Müslümanlar müjdelenmiş cennetle,
Dağları, taşları bin bir gayretle,
Nehardan nehara deşmek ne güzel...

Kefenleri başımıza giyerek,
Her yarışa kızıl elma koyarak
Her Türk oğlu asker doğar diyerek,
Neferden nefere pişmek ne güzel...

Ne buyurmuş âlemlerin sahibi?
Celil hiç bırakma en son Habîbi,
Tuna gibi, Hazar gibi, Nil gibi,
Bahardan bahara coşmak ne güzel...

Babadan oğula yağız atlarla,
Eyerden eyere aşmak ne güzel,
Teheccüd vaktinde per kanatlarla,
Seherden sehere taşmak ne güzel!

Halil GÖKKAYA

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi: Darende'ye Adanmış Bir Ömür

Prof. Dr. Süleyman Doğan ve Prof. Dr. Cihan Okuyucu tarafından kaleme alınan iki ciltlik “Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi: Darende’ye Adanmış Bir Ömür” eseri, 20. yüzyılın önemli tasavvuf, edebiyat ve hizmet insanlarından biri olan Osman Hulûsi Efendi’nin (1914-1990) hayatını ve mirasını detaylı bir şekilde tüm yönleriyle inceleyen bilimsel/sanatsal bir çalışmadır.

Yazarların titiz akademik çalışmaları ve arşiv araştırmaları sonucunda ortaya konan “Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi: Darende’ye Adanmış Bir Ömür”, yalnızca bir biyografi çalışması değil; aynı zamanda bir Anadolu irfanının, sosyal yardımlaşma anlayışının ve edebî birikimin belgesel niteliğindeki portresidir.

İki ciltten oluşan bu âbidevî eser, Somuncu Baba/Şeyh Hamid-i Veli neslinden gelen Osman Hulûsi Efendi’nin doğumuyla başlayıp Darende’yi bir ilim, kültür ve hizmet merkezine dönüştürme mücâdelesini adım adım kaydetmektedir.

1. Cilt: Hayatı, Tasavvufî Şahsiyeti ve Sosyal Hizmetleri

İlk cilt, Osman Hulûsi Efendi’nin şahsî dünyasını ve toplumla kurduğu bağı odağına alır.

Tarihsel ve Ailevî Kökenler: Somuncu Baba soy kütüğü, yetiştiği çevre ve dönemin sosyo-kültürel yapısı.

Hizmet Anlayışı: “Nasihat” ve “Vakıf” anlayışının temelleri. Darende’de kurduğu vakıf aracılığıyla hayata geçirdiği hastane, okul, kütüphane, cami ve imarethânelerin yapım süreçleri.

Ahlak ve Rehberlik: İnsan sevgisi, hoşgörü, birlik ve beraberlik üzerindeki sohbet ve irşad faaliyetleri.

2. Cilt: Edebî Şahsiyeti, Dîvân’ı ve Mektupları

İkinci cilt ise onun şairlik yönünü ve edebî derinliğini akademik bir gözle tahlil eder.

Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî: Klâsik Türk edebiyatı (Dîvân şiiri) geleneğini 20. yüzyılda sürdüren ender şairlerden biri olan Hulûsi Efendi’nin aruz ve hece vezniyle kaleme aldığı şiirlerin şerhi.

“Gönül yapmak” anlayışını hayatının merkezine koyan Hulûsi Efendi; “Girdim ilim meclisine eyledim kıldım talep/ilim geride kaldı illâ edep illâ edep” anlayışıyla hem kalpleri hem de imar ettiği eserlerle Darende’yi inşâ etmiştir.

Mektûbât/Mektuplar: Dostlarına, talebelerine ve dönemin yetkililerine yazdığı samîmî, yön gösterici ve edebî değeri yüksek mektupların analizi.

Dil ve Üslûp: Tasavvufî remizlerin/sembollerin, aşk, vefa ve samîmiyet temalarının şiirlerindeki iz düşümü.

“Gönül yapmak” anlayışını hayatının merkezine koyan Hulûsi Efendi; “Girdim ilim meclisine eyledim kıldım talep/ilim geride kaldı illâ edep illâ edep” anlayışıyla hem kalpleri hem de imar ettiği eserlerle Darende’yi inşâ etmiştir.

Kitap; birinci elden kaynaklar, dönemin tanıklarının hâtıraları, arşiv belgeleri ve fotoğraflarla desteklenmiştir. Tarih, edebiyat, sosyoloji ve din bilimleri açısından ortak bir referans kaynağı olan eser modern dünyada kaybolan vakıf medeniyeti bilincini, hizmet ahlâkını ve karşılıksız sevgi anlayışını yeniden hatırlatması açısından büyük bir değer taşır.

Prof. Dr. Süleyman Doğan ve Prof. Dr. Cihan Okuyucu’nun akıcı, akademik ama bir o kadar da gönle dokunan diliyle kaleme alınan bu iki ciltlik çalışma; biyografi severler, tasavvuf ve edebiyat meraklıları ile Anadolu’nun yerel tarihine ilgi duyan herkes için başucu eseri niteliğindedir.

Şükür Kavuşturana Kemalettin Amca

“Yıllarca süren arayışın ve engellerin ardından Eyüp Sultan’ın mânevî ikliminde gerçekleşen bu sürpriz buluşma, samîmî bir arzunun ilâhî bir takdir ve tevâfukla nasıl karşılık bulduğunu göstermektedir.”

2019 yılında Kemâlettin Altıntaş Amca'nın bir videosunu izlemiş ve onu tanımak istemiştim. Bu güzel Allah dostu o sıralar 90'lı yaşlardaydı. Üsküdar'da yaşadığını öğrendim ve yakın bir komşusunun telefonunu buldum. Bizi görüştürmesi için ondan ricada bulundum. Hastane süreçlerini ve rahatsızlığını ileri sürerek olumlu cevap veremediler. Sonra whatsapp grubumuzdan bu konuda yardım istedim. Fakat onlardan da bir cevap alamadım.

Yedi sekiz ay sonra 2022 yılında Gürpınar'da ki bir Kur'ân Kursunda kurbanımızı kestirmiş parçalanmasını beklerken diğer kurbanlık boğaları seyrediyordum. İçlerinden bir tanesi çok huy-suz olduğu için onu ayrı bir yere bağlamışlardı. Bizimkinden sonra kırmızımsı kahverengi sakın bir boğa sıradaydı. Bu boğayı görür görmez ona kanım kaynadı. Uzun müddet onun boynunu sevdim. Sonra kurban sahiplerinin çocukları da gelip kurbanın boynunu sevdiler.

Yıllardır orada kurban kestiririz, şimdiye kadar hiçbir kurbanı gidip de sevmemiştim. Ama bu kurban o kadar uysaldı ki, sanki onu severken ben de masumlaşıyordum. Doğrusu mânevî bir hazzı vardı anlatamadığım. Bu kurban direnmeden kolayca kesim yerine götürüldü. Öyle bir teslimiyetle boynunu uzatışı vardı ki sanki lisan-ı hâliyle bir şeyler anlatıyordu.

Oradakilerden bu kurbanın bir hissesinin, kendisiyle görüşmeyi çok istediğim Kemâlettin Altıntaş Amca'ya ait olduğunu öğrenince şaşırmıştım. Kurban ortağı genç beyefendiye bu durumu anlattım ve onu ziyaret etmek istediğimi söyledim. Kendisi Kemâlettin Amcamızın yardımcısıymış. Fakat Kemâlettin amcamızla görüşmek bir müddet daha nasip olmadı.

Bir akşam Osman Dayımla beraber Üsküdar Vaizi Mustafa Çınar Hocamızın vaazını dinlemek için Üsküdar'daki Vâlîde-i Atik Camii'ne gitmiştik. Mustafa Çınar Hocam da bu güzel Allah dostunu tanıyor ve çok seviyordu. Onun bu camiye bazen geldiğini ondan daha önce duymuştum. Bu gittiğinde konuyu açmış ve Kemâlettin Amca ile gö-

“Kurban kesimindeki uysal teslimiyetten Eyüp Sultan'daki beklenmedik karşılaşmaya uzanan bu mânevî yolculuk, bir Allah dostuyla hemhâl olmanın huzurunu ve şükrünü dile getirmektedir.”

rüşmek istediğimi söylemiştim. Ne var ki, hasta olduğunu ve camiye artık gelmediğini söyledi.

16. 04. 2025 Çarşamba günü eşimle beraber Eyüp Sultan'a gitmiştik. Namazdan sonra pencerenin önünde oturan Kemâlettin Amca'yı gördüm. Tabî benim için bu çok heyecan verici bir durumdu. Hemen gidip yanına oturdum ve yıllardır kendisini görmek istediğimi söyledim. Ellerini öpmek istedim ama el öptürme âdeti olmadığı için öptürmedi.

Birazdan yardımcısı da geldi ve onunla birlikte Kemâlettin Amca'yı kapıda bekleyen tekerlekli sandalyeye oturttuk. Yüz yaşları civarındaydı ve yürüyemiyordu. Sonra hep beraber türbenin önüne geçtik ve orada bir müddet duâ ettik. Duâ esnasında ben biraz duygulandım; “Ben kimim ki Rabb'im benim bu isteğimi kabul etti?” diye gönlümden geçti. Üstelik tam da Eyüp Sultan Hazretleri'nin huzurunda.

Sonra yanımıza bir amcamız geldi ve yanındaki akrabaları ile birlikte onu yemeğe götürmek istediğini söyledi. Hep beraber yemeğe gittik ve böylece yaklaşık bir saat kadar Kemâlettin Amcamızla vakit geçirmiş olduk. Kendisi çok az yemek yedi, köftelerini bizlere dağıttı. Çorbasının kalanını içmek de bu fakire nasip oldu. İleri yaşlarda ve üstelik yürüyemeyen bir güzel insan ile planlar yapsak, ayarlasak böyle bir buluşmayı gerçekleştiremezdik. Mevlâ'm isterse bir mücrim günahkârını, bir Allah dostu bir güzel insan ile işte böyle buluşturuyordu. Dünya gözü ile onunla görüşmeyi nasip ettiği için Allah Teâlâ'ya hamd ediyorum.

İşitin Ey Yârenler

“Engelli insanların yaşadığı zorlukları anlamadan sarf edilen düşüncesiz sözler ve önüne konulan sünî engeller, hayat mücadelesini daha da zorlaştırırken empati yoksunluğunu da gözler önüne sermektedir.”

Bazı şair ve yazarlar zaman zaman içinde bulunduğu sıkıntıları kaleme almış ve bir nevi okurlarıyla bunu paylaşmış. Okumasalar bile yine kâğıt ve kalem ile buluşturarak paylaşmış olmanın verdiği his ile hareket etmiş olmalılar diye düşünüyorum. Bazen bir konuyu anlatabilmek için bir sürü kitap tavsiye edilebilir ama bazen de anılar ile insan kendini anlatır.

Toplum içinde duymayan birinden bahsedildiği zaman her şeyi duymak iyi değildir, sen de onu duyma ne olacak, kafayı dinlemiş olursun gibi avutucu sözler söylenir. İşitme yetisini doğuştan ya da sonradan bir şekilde kaybetmiş olan insanlara söylenen bu sözler aslında içten içe bir burukluk oluşturuyor. Evet dedikodu iyi değildir, gıybet iyi değildir ama bunu yapmamak, dedikoduyu ya da gıybeti dinlememek yine elimizde. Konuşmazsınız olur biter ya da mekânı değiştirirsiniz bunu duymamış olursunuz. Fakat duymayan, anlamayan birine gelip bu şekilde teskin etmeye çalışmak son derece yanlıştır. Çünkü kimin derdi varsa yarası da orasıdır. İşitmeyen birinin de güzel bir şekilde duymak, içinde ukde kalmış olabilir. İyi bir şekilde duymak kendisi için bir umuttur. Bazen sözü nereye varacağını kestirmeden sarf edebiliyoruz. Sonra toparlamak da zor oluyor hâliyle.

Üniversiteye gittiğim yıllarda işitme cihazı kullanıyordum, kulak arkası bakıldığında görünen tipten. Görünmeyen işitme cihazları da var ama az ya da orta kayıplı bireyler için uygundu. Yanımdaki arkadaşım dedi ki, bu ne böyle, beni öldürseler bunu takmam, kötü görünüyor. Dedim ki, başına böyle bir şey gelse seve seve takarsın. İnsanların durumlarını düşünmeden, engellerinin sınırlarını bilmeden ya da bu engellerin onlara neleri zorlaştırdığını tahmin etmeden sarfedilen sözler boşa söylenmiş ya da duvara söylenmiş söz gibidir bence. Böyle iyi kötü örnekleri sıralayarak aslında toplumda ne kadar çok yanlış yaptığımızı dile getirmek, kötü örneklerle beraber doğruya ulaşma muradını

“Farklılıklarımızın hayata zenginlik kattığı bu dünyada; kimi insan engeliyle imtihan edilirken, kimi insan da engelli bir bireye karşı takındığı tutum ve sergilediği yaklaşımla imtihan edilmektedir.”

taşıyorum. Meselâ, yıllar öncesinde bir markette çalışmaya başlamıştım, baktım ki, burası benim ilerlemem için bir gelecek vaat etmiyor, bir hafta sonra işten çıkacaktım ki, sahibi başladı ben Türkiye genelinde derece yaptım, sizin gibiler yüzünden falanca yerdeki fabrikamı açmıyorum vs. kendini öve öve bitiremeyen sözleriyle kibir âbidesi büyüdü gözümde! Sonra dedi ki; bak bu bacağı sakat adam da öğretmen ama burada çalışıyor dedi. Dedim ki; birincisi, ona öyle sakat dememelisin, ikincisi, o adam özveri ile çalışıyor orada onu öyle aşağılayamazsın!

Maalesef toplum içinde sağlam insanların sanki engelli bireyler üzerinde bir hükümranlılığı varmış gibi davranılıyor. Bu herkeste olmasa bile yukarıdaki kötü örnek ile karşımızda canlı canlı mevcut. Devletimizin engelli bireylerin çalışma hayatına kazandırılmasındaki gayesi onların eve kapanmasını engellemek, hayata karışmalarını sağlamak ve yine onların yapabildikleriyle hayata renk katabilmek. Çünkü farklılıklarımız bize anlam katar, renk katar bir fikir farklılığı oluşturur. Duyamayan birinin bir şeyleri daha farklı görmesi ya da yorumlaması, yine görmeyen birinin hayatı daha farklı duyması, betimlemesi, yürüyemeyen birinin hayatı farklı şekilde okumasının her birinin farklı bir zenginliği, güzelliği var. Hayat dediğimiz bu yaşam mücadelesi içinde kimin ne şekilde hayat ile bir imtihanı var bilmiyoruz. Ama bu mücadele kimileri için biraz daha zorlu olabiliyor. İşte bu zorlukları aşarken bir de bizim onlara zorluk çıkarmamız hayatı daha yaşanılmaz hâle getirir. Şöyle ki; ağır adımlarla ilerleyen bir kaplumbağaya iyilik ediyim niyetiyle alıp ters bir istikamete bırakırsanız

yolunu uzatmış olursunuz. Aynı şekilde engelli bireylerin önüne konulan her türlü sün'î engel de onların hayata bakışını biraz daha zorlayacak hâle getirir. Ne demiş Yunus Emre: *"Gelin tanış olalım/İşi kolay kılalım/Sevelim sevelelim/Dünya kimseye kalmaz"* Dünyanın kimseye kalmayacağına bile bile üstünde bu dağları ben yarattım misaliyle dolaşmak kendimizi kandırmaktan başka bir şey değildir.

Hayat öyle bir şey ki, sürekli rutin hâlinde olan hayatımız birden değişebilir, hiç düşünmediğimiz aklımıza bile gelmeyecek şekilde tezâhür edebilir. Bana bir şey olmaz, her şey güzel bir şekilde devam eder diye düşünmemek lâzım. Duâ ederek, elimizden geliyorsa birilerine yardımcı olarak hayata devam etmek lâzım. Birilerinin engelini, onları suistimal etmek için kullanmamak lâzım. Zaten böyle bir durum varsa o kişi kolay kolay iflâh olmaz. Bazen imtihan dünyasında olduğumuzu dile getiririz ya, kimileri bazı engeller ile imtihan olurken belki de kimilerimiz o kişinin engeli üzerinden imtihan oluyordur!

Efendim

Şikayet edeni küçük düşürür
Malumdur bilirim size Efendim
Bu garip aşkından aklın şaşırır
Sığmıyor tabire size Efendim

Biliyorum çok uzattım arayı
Yıkıldı harabe gönül sarayı
Dostun taşı değdi aldım yarayı
Koydu beni közden köze Efendim

Bilmem âşıkların bu mu ahvâli
Âşıkta mı acep bunun vebâli
Bazen akıllıyım bazen de deli
Varamıyom affet yüze Efendim

Bıraktım bir şeye varmıyor elim
Hiç rahat vermiyor kopası dilim
Sustu artık ötmez şeydâ bülbülüm
Güller beni çeker naza Efendim

Gelir beni bulur körün değneği
Başa yağar oldu taşı sağnağı
Bulamadım gitti evi, konağı
Çıkarsam bulurum yaza Efendim

Telinden kopardılar sazımı
Kimseler çekmiyor artık nazımı
Bu kapı dindirir benim sızımı
Kurbanım yolunda toza Efendim

Hilkatî'yim gezdim boşa dolandım
Gahi duruldum da gahi bulandım
Geldim kapınıza derman dilendim
N'olur himmet eyle bize Efendim

Ramazan PAMUK

Bâbiâli'de Bir İstanbul Beyefendisi

“Doğu ve Batı klâsiklerinden beslenerek kendi köklerini Osmanlı estetiğinde bulan Gürbüz Azak, Bâbiâli terbiyesini irfan ve hürmetle harmanlayan tam bir İstanbul beyefendisidir.”

Gürbüz Azak, Bâbîâli'nin usta ressamlarından, basınımızın gönül adamlarındandır. Yıllar önce üstâd Necip Fazıl Kısakürek ile Büyük Doğu'da çalıştı. Matbûatta birçok gazeteci ile dostluğu ve muhabbeti vardır. Kıvrak kaleme, çarpıcı fırçaya sahiptir. Resmi nefis, Türkçesi mükemmeldir. Hele hatıraları zevkle okunur ve bu metinlerden istifade edilir. Hem Denizli efesi hem de İstanbul beyefendisidir. Uzun yıllar köşe yazarlığı yaptı. Neredeyse yarım yüzyıl boyunca ilim, sanat, edebiyat, kültür ve medeniyet odaklı yazılarıyla hepimizi yetiştirdi, katkıda bulundu. Merhum şair Ayhan İnal, "Gürbüz Azak" dörtlüğünde onun portresini özlü biçimde şöyle ortaya koymuştu: *"En güçlü kalemi mensur şiir'in/Nezaketi sonsuz, şefkati derin./ Ressam yazar Gürbüz Azak üstadım/Güvenilir dostu kara günlerin."*

Güzel Bir Hayat

Gürbüz Azak, 5 Temmuz 1938 tarihinde Denizli Acıpayam'da doğdu. Denizli Lisesi ve İstanbul'da Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki öğrenimi sırasında değerli hocalardan ders aldı. Gazeteciliğe, 1961 yılında Hür Vatan gazetesinde ressam ve grafiker olarak başladı. Daha sonra birçok gazetede değişik görevlerde bulundu, köşe yazarı oldu. Bâbîâli'de pek çok gazeteci, yazar ve sanatçıyla tanıştı, çalıştı. Yazıları muhtelif dergilerde yayımlandı ve ilgiyle okundu, çeşitli ödüller aldı. Gürbüz Azak, Türkiye gazetesinde yaklaşık 20 yıl boyunca köşe yazarı olarak okuyucularına hitap etti. Ondan önce başka gazetelerde Nedim Gürbüz imzasıyla köşe yazarlığı yaptı.

O geleneğe yaslanır, inanca bağlanır, örfe saygılıdır. "Seçtiğiniz işte iyi olabilmek için ona inançla sarılmanız, uğrunda yorgunluk ve kahır çekmeniz, yemek yemeyi ve uyumayı unutmmanız lâzım." der. Dokuz yaşındayken güzel bir daktilo ve odalar dolusu kitap hayal etmiş. Bu hayaline de kavuşmuş. Önce sadece dün-

"Bâbîâli'nin usta ressamı ve kıvrak kalemlî yazarı Gürbüz Azak; fırçasındaki estetiği, Türkçenin zarîf ahengiyle birleştirerek yarım asır boyunca nesillere rehberlik etmiş örnek bir aydındır."

ya klâsiklerini okumuş, ama eksiği hemen fark etmiş: "Hep yabancıları okuduğum için baktım terazinin bir kefesi aksıyor. Onlardan bir şeyler öğrenmeye çalışırken fark ettim ki kendimi yeniden bezemem gerekiyor. Bizim yol göstericilerin yol göstericilerini öğrenmek istedim. Veli ve üstatlarımızı okumaya başladım. Bu istikamet benim olgunlaşmamı ve örfün istediği aydın olmamı sağladı."

Mânevî önderlerin hayatını öğrenirken Osmanlı'nın farkına vardığını anlatan Gürbüz Azak, "Osmanlı dev bir medeniyet. Osmanlı kendi öz medeniyetini kurarken din, estetik ve teknik üzerine inşâ etmiş. Osmanlı'nın şâhneser mühürleri, mezar taşlarımız, geniş çatılı çeşmelerimiz, mescitlerimiz birer estetik âbidesidir. Osmanlı'yı anlayamamış bir kimse Türkiye coğrafyasında barınan bizleri anlayamaz." diyerek bu estetik anlayışın yalnızca diriler değil, ölümler üzerinde de hâkim olduğunu ifade ediyor.

Onun ismi bize Bâbîâli'yi, edebiyatımızı, resim sanatını, denemenin hasını hatırlatır. Yetiştirdiği yüzlerce yazar, ressam vardır. Hikâyeci, romancı, deneme ustası, şair ya da Bâbîâli'nin gelmiş geçmiş en iyi ressamlarından, çizerlerindendir. Örnek bir aydındır. Sanatın ve edebiyatın çeşitli alanlarında, bize kültür derinliğimizi hatırlatan, bileği ve yüreği sağlam, inançlı ve kararlı bir insandır. Türkçeyi en zarîf, ahenkli ve muhteşem hâliyle kullanabilen müstesna bir şahsiyettir. Hayatı boyunca güçlü edebî metin-

lere imza attı. İnce, naif, hoş yazılar kaleme aldı. Yazıları hacim olarak küçük, ama ufukları geniş, yerli ve millîdir. Birçok sadık okuyucusunun arşivinde, kütüphanesinde, cüzdanında kesilip saklanmış kıymetli yazısı vardır.

“Eski Bâbîâlî’nin bir terbiyesi vardı. Usta çırak münasebeti yaşardı. Büyüklerimizi görür, onlardan istifade etmeye çalışırdık. Onlar da bize yol yordam gösterirdi.” diye başlar, basın dünyasından nefis hatıralar anlatır.

“Bizim insanımız irfan yüklüydü. İlim yetmiyor, irfanı da eklemek lâzım. İrfandan mahrumsanız hadiseleri çözemiyorsunuz.” diyen Azak, çocukluk ve basın hatıralarını hiçbir zaman unutmuyor: “1950’den evvel Kur’ân okumak ve bulundurmak yasaktı. 6 yaşlarındayken komşumuz Sultan Teyze Kur’ân-ı Kerim okurdu. Okumaya başlamadan evvel bana, ‘Jandarma gelirse Kesikbaş Hikâyesi okuyoruz de.’ diye tembih ederdi. Necip Fazıl merhum bir gün bana, ‘Senin şu yönünü beğeniyorum; sen söylenmeyi anlayan adamsın!’ demişti. Mehmet Emin Alpkan bir gazete veya dergi çıkarılacağı zaman, ‘Delisini buldunuz mu?’ diye sorardı. Gazeteci delişmen olacak. Her şeyi gören, duyan, hisseden olacak.”

İstifadeli Eserleri

Gürbüz Azak’ın bütün kitapları kıymetlidir. Zevkle, istifadeyle okunur. Dolayısıyla okuyucuda bir tiryakilik oluşturur. Ben rahatlıkla diyebilirim ki tamamını satır satır okumuş ve bu zengin, kutlu kütüphaneden faydalanmışımdır. Yazarımızın hedef tayin eden, yol gösteren, kılavuz eserlerinin isimleri şöyledir:

Dostlara Mektup, Anadolu Cayır Cayır (Osmanlı’da Darbeler İhanetler İsyanlar), Reis Ne Almış, Kaybolan Kuyruk, 3.000 Türk Motifi, Atlar Hazır mı?, Sizi Biri Arıyor, Güzel İnsanlar, Dünyayı Ölüler Yönetir, Meşhurları İlk Görüşüm, Gazeteci Milleti, Babialî’den Geçen Adam, 48-49-50 (Deli Yusuf), Ben Adnan Menderes (Yani Astığınız

Adam), Deli Balta (çizgi roman, 4 kitap), Ülkeyi Kurcalayan Yazılar, İnsanı Kurcalayan Yazılar, Hayatı Kurcalayan Yazılar, Ressam İbrahim Çallı, Patavatsızlar Beyefendiler ve Düşünürler Gözüyle Kadın, Delinin Biri Aranıyor, 20. Yüzyıl Türkiye’sinin Hüzün ve Dehşet Tarihi, Tatar, Meryem’in Atları, Bir Yazar Bir Ömür, Bütün Sırlarıyla Türkler, Divanyolu yazıları; Bir Kitap...

Hak Edilen Ödüller

Basın ve yayın dünyamızın mümtaz siması Gürbüz Azak’ın kıymeti camiamızda bilinir. Ona hürmet edilir, saygıda kusur edilmez. Okuyucunun alâkası zaten eskiden beri çoktur. Kendisine ve eserlerine bugüne kadar pek çok mükâfat verilmiştir. Onlar da sırasıyla şöyledir:

1985 Yılın Ressamı (İnanç Sanat Dergisi), 1991 Basında Üstün Hizmet Armağanı (DENBİR Vakfı), 1994 Yılın Yazarı (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti), 1994 Özel Başarı Ödülü (Babialî Ressamları Derneği), 1998 Mevlâna Büyük Ödülü (KOM-BASSAN Vakfı), 2010 Yılın Romancısı Ödülü (ESKADER), 2012 Burhan Felek Basın Hizmet Ödülü (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti), 2012 Babialî’de 50. Altın Yıl Ödülü (İstanbul Gazeteciler Derneği), Divanyolu Ödülleri 2018 / 50 Sayı Özel Ödül (Divanyolu Dergisi), Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülleri 2021 Edebiyat Ödülü.

Yeni Eseri: Bir Adam

Bâbîâlî, irfanımızın meşheri, kültürümüzün merkezi, fikir hayatımızın vazgeçilmez kalesidir. Bu kendine özgü yapıya sahip olan mahalle, bir semt olmanın ötesinde bir mekteptir, medresedir, okuldur, akademidir. Hepimiz az çok bu üniversitenin önünden geçtik, sınıflarında tutunmaya çalıştık. Süheyl Ünver Edirne için söylemiştir ama Cağaloğlu için de tekrarlayabiliriz: “Ömür biter Bâbîâlî bitmez!”

1978’de tarihî semte geldiğimde ilk merak edip ziyaret ettiğim büyüklerim arasında Gür-

büz Azak da vardı. Uzun boya, heybetli bir duruşa sahipti. Ama zarâfeti ve yumuşak konuşma üslûbuyla, hepimizi rahatlatıyordu. Tafsilatlı hikâyedir, kısasını söyleyeyim: 1985'te Türkiye gazetesine röportaj yapmaya başladığımda bana rehber olan listeyi ondan almıştım. O hepimizin hocası, muallimi, ustası, ağabeyidir.

Bugün Bâbîâlî'nin kenarından geçip de Gürbüz Azak Ocağı'na yolu düşmeyen ressam, hattat, şair, yazar, gazeteci, yayıncı yok denecek kadar azdır. Mevlânâ gönüllü, Yûnus yüreklidir. Ötelemeyen, dışlamayan, aksine kucaklayan, birleştiren ve doğru istikamet gösteren bir kutlu mihmandardır Gürbüz Ağabey. Birlikte çalıştığımız gazetelerin eski yıllarını hatırlıyorum. Odası, en çok ziyaret edilen güzel bir mekândı.

Gürbüz Azak Mektebi'nden hakkıyla ve en iyi derece ile mezun olan güzide talebesi Muammer Erkul'dur. İstanbul'daki en eski dostum, arkadaşım, kardeşim Muammer, bir ara Divanyolu adında çok güzel bir kültür, sanat ve fikir dergisi çıkardı. Mecmuanın Osmanlı kokan ismi, zengin muhtevası, güçlü kadrosu vardı. Dergide ilk okuduğum yazılar Gürbüz Abi'nindi. Türkiye gazetesinde de öyleydi. Gazete alınır, birinci sayfa geçilir ve ikinci sayfanın sağ köşesine bakılırdı: İşte o "Vitrin".

Erkul, bizi yetmişli senelere götürüyor ve ustayla ilk tanışmanın ilgi çekici hikâyesini anlatıyor. Sevimli, heyecanlı hatıralar demeti... Gürbüz Azak'a küçük Muammer'in verdiği ilk yazılar ve akıbeti... O günden bugüne geliş ve nihai hüküm: "Şu küçük çocuk bu koca adamın kitabının önsözünü yazacak, deselerdi kim inanırdı?" Buna ben de şunu ilave edeyim: "Kim derdi ki, o sevimli Paşabahçeli çocuk, bu koca ressamın ve yazarın yayıncısı olacak, Divanyolu'nda 60 ay boyunca yazılarını yayımlayacak?"

Şiirli ve renkli üslûbuyla bir çırpıda okunveren bir kitap var elimizde. Yazarımızın bütün eserleri zaten öyle değil mi? Sıcakların bastırıldı-

ğı şu terli yaz günlerinde içimizi serinletecek bir eserdir Bir Kitap. Bâbîâlî'nin, İstanbul'un ve dahi Türkiye'mizin "Beyefendisi" bir büyüğümüzün dilinden dökülmüş enfes metinler bir araya getirilmiş. Okumamız gerekiyor. Gürbüz Ağabey'e sıhhatli ve bereketli bir ömür diliyorum. Muammer Erkul kardeşime binlerce teşekkür... Divanyolu'nda Yavuz Bahadıroğlu'nun da yazıları vardı. Haydi Muammer! Onları da bekliyoruz. Senin ve Divanyolu'nun yolu açık ve aydınlık olsun. Yazımızı, büyük sanatkârimiz Gürbüz Azak'ın gönüllerde taht kuran mensûrelerinden biriyle taçlandıralım:

"Nazmi Bey akasya gölgelerinde dinlene dinlene eriyordu. Limonlu yumurtalı ilâçları yapıp duruyorduk. 1950'ye yaklaşıyorken Nazmi Bey'in vâdesi doldu. Gene bir cumartesi imtihan için üst kata çıkıyorum. Nazmi Bey yataktan kalkmak istiyor, kalkamıyor. Yüzü kireç gibi. Eliyle zar zor duvarları gösteriyor. Kesik kesik soluyor: 'Onları oku. Bırak, yılanları başkaları öldürsün. Onu sen... 'Yeni aldığı bir şiir kitabı başucunda. 'Şiirsiz kalma yavrum.' diyor. Başka da bir şey diyemiyor. Nazmi Bey gözlerimin önünde eriyor, ertesi gün de son nefesini veriyor. Mezarlığa giderken en öndeyim. Tepemizde sığırcıklar. Elimde bir testi su var. Nazmi Bey için yepyeni bir testi almış, en sevdiği Çukurçeşme suyundan doldurmuştum. Defnediyoruz. Son duâlar bitiyor. Kasabalı mezarlıktan ayrılıyor. Bir testi, bir Nazmi Bey, bir ben kalıyoruz. Mezarını bir güzel suluyorum, gözlerimde yaş. Sığırcıklar saçlarıma değer gibi gidip geliyorlar."

Yeni nesillerin bu kıymetli aydınımızdan eserlerini okumak sûretiyle çok istifade edeceğimi düşünüyorum. Gürbüz Azak'ın eserinin olmadığı kütüphane eksiktir. Dolayısıyla varsa eksiklerimiz kapatalım inşallah. Yaşayan değerlerimize sahip çıkan, onlara sayfalarını açan Somuncu Baba dergimize de müteşekkirim. Ömrü bereketli olsun.

Ahlâk Olmadan Başarının Bir Değeri Olmaz

“Ahlâkî bir zeminle desteklenmeyen zekâ ve başarı, insanlığa fayda sağlamak yerine bir yıkım aracına dönüşür; bu yüzden geleceğimiz için sadece akıllı değil, vicdanlı nesiller yetiştirmek zorundayız.”

Sadece akademik başarının ya da zekânın tek başına toplumu ayakta tutmaya yetmediğini, hatta ahlâkî bir zemin olmadığına bu gücün nasıl bir yıkıma dönüşebileceğini çok çarpıcı örneklerle özetlemek mümkün.

Geleceğimizi emânet edeceğimiz nesillerin kalbine dokunmamız gerekiyor. Akademik başarı ve kariyer çocuklarımızın en iyi okullarda okuması, en saygın meslekleri edinmesi, zeki, çalışkan ve “başarılı” bireyler olması için büyük bir yarışın içine giriyoruz. Ancak modern dünyanın önümüze koyduğu bu başarı tablosunda çok önemli, hayatî bir eksik var: Ahlâk ve karakter eğitimi.

Tek başına zekâ ve diplomaya odaklanmanın toplumda açtığı derin yaraları bugün ne yazık ki, yaşayarak görüyoruz. Karşımızdaki tablo son derece düşündürücüdür: En iyi üniversitelerden mezun olmuş bir bilgisayar mühendisi, siber güvenliği sağlamak yerine insanları dolandıran bir hacker olabiliyor.

Laboratuvarda insanlığa şifâ araması beklenen bir kimyacı, bilgisini sentetik uyuşturucu üretmek için kullanabiliyor. Hayat kurtarmaya yemin etmiş bir doktor, maddiyat uğruna insan hayatını hiçe sayan bir yenidoğan çetesi kurabiliyor. Tüm bu örnekler bize acı bir gerçeği haykırıyor: Ahlâk olmadan zekâ, insanlığın hizmetinde bir güç değil; kitle imha silahına dönüşen tehlikeli bir araçtır. Sadece akıllı değil, vicdanlı nesiller gerek.

Bir insanın çok zeki olması ya da mesleğinde zirveye oynaması, onun topluma faydalı bir birey olacağını garanti etmez. Bilgi ve yetenek, yönünü vicdanla bulmadığı sürece sahibini de toplumu da felakete sürükler.

Eğitimin asıl amacı, sadece formüller ezberletmek veya teknik beceriler kazandırmak olmamalıdır.

Gerçek eğitim; bilgiyi insanlık yararına kullanacak vicdanı, haksızlığa karşı duracak karakteri ve başkasının hakkını kendi hakkı gibi görececek

“Eğitimin temel amacı sadece teknik beceriler ve diplomalar kazandırmak değil; bilgiyi insanlık yararına kullanacak karakteri, dürüstlüğü ve ‘önce iyi insan’ düstûrünü aşılması.”

ahlâkı aşılması. Eğer bir gence dürüstlüğü, adâleti ve empatiyi öğretememişsek, ona verdiğimiz her diploma topluma yöneltilmiş bir tehdide dönüşebilir.

Toplumun huzuru ve mutluluğu, refahı ve geleceğe güvenle bakabilmesi, yetiştirdiği mühendislerin, doktorların ya da bürokratların sadece ünvanlarıyla değil, sergilediği ahlâkî duruşla mümkündür. Güven duygusunun kaybolduğu, her zekânın bir çıkar odağı hâline geldiği bir düzende ne ekonomik kalkınma ne de teknolojik ilerleme insanlığa mutluluk getirebilir.

Bizim sadece “başarmaya” odaklanmış robotlara değil; ahlâklı, erdemli ve vicdan sahibi nesillere ihtiyacımız var.

“Bir insanın zekâsı rüzgâra benzer; ahlâkı ise o rüzgârda geminin yönünü tutan dümendir. Dümen kırıldıysa, rüzgârın ne kadar güçlü estiğinin bir önemi kalmaz; gemi eninde sonunda kayalıklara çarpar.”

Sonuç olarak; evlâtlarımızı geleceğe hazırlarken, onlara sadece zengin bir kariyer değil, temiz bir karakter miras bırakmak zorundayız. Okul sıralarından aile ortamına kadar her alanda “önce iyi insan” düstûrünü yeniden canlandırmalıyız.

Unutmayalım ki; bir ülkenin en büyük sermayesi barajları, binaları ya da teknolojisi değil; ahlâkı rehber edinmiş, vicdanı hür nesilleridir. Çünkü ahlâkın olmadığı yerde, başarının sadece adı kalır; tadı ve huzuru asla kalmaz.

Nasihat Takvimi

ARTIK CEBİNİZDE!

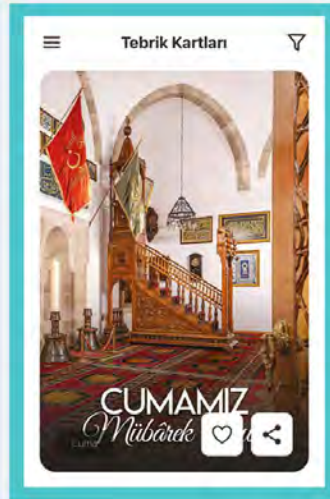
Nasihat Takvimi Mobil Uygulamasını Android ve IOS için indirebilirsiniz.

NASİHAT TAKVİMİ

Nasihat Yayınları tarafından hazırlanan Nasihat Takvimi'ni mobil telefonunuzdan takip edebilirsiniz.

- Namaz Vakitleri
- Bilgilendirici İçerikler
- Tebrik Kartları
- Dini Gün ve Geceler
- İmsakiye
- Kible Bul

DİVÂN-I HULÛSİ-İ
DÂRENDEVÎ'NİN SESİ

Divan Radyo

YAYIN HAYATINA
DEVAM EDİYOR

HULÛSİ AŞK

Gülzar-ı
Muhabbet

HALİL NECİPOĞLU

TASAVVUF MÜZİKİ

Has-ı
Bahar

Divan
RADYO

www.divanradyo.com

MEHMET EMİN AY

Hulûs-i Kalb

okut
indir

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı'nın yayın hizmetlerinden biri olan Divan Radyo yayın hayatına başladı. Radyomuzda Osman Hulûsi Efendi'nin Divân-ı Hulûsi-i Dârendevî adlı eserinden ilahi ve şiir dinletileri başta olmak üzere dinî ve tasavvufî yayınlar yapılmaktadır. Radyomuzu web sayfamız üzerinden ve telefonunuza yükleyeceğiniz mobil uygulamalar ile dinleyebilirsiniz. İlginiz için teşekkür ederiz...

